

MITÄ NUORET AJATTELEVAT PALVELUISTA?

Itä-Suomen nuorisopuntarissa
nuoret ja palvelujärjestelmä

Susan Eriksson • Jussi Ronkainen (toim.)

MAMK

University of Applied Sciences

MITÄ NUORET AJATTELEVAT PALVELUISTA?

Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä

SUSAN ERIKSSON • JUSSI RONKAINEN (TOIM.)

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

MIKKELI 2016

A: TUTKIMUKSIA JA RAPORTTEJA – RESEARCH REPORTS 109

© Tekijät ja Mikkelin ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Manu Eloaho

Kannen ulkoasu: Mainostoimisto Nitro ID

Taitto ja Paino: Grano Oy

ISBN: 978-951-588-585-2 (nid)

ISBN: 978-951-588-586-9 (pdf)

ISSN: 1795-9438

julkaisut@xamk.fi

SISÄLTÖ

MITÄ NUORET AJATTELEVAT PALVELUISTA?

Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä 7

Susan Eriksson

Johdanto	7
Palvelut nuoren hyvinvoinnin tukijoina	9
Lapsen ja nuoren kuuleminen osana hyvinvointitutkimusta	11
Asuinpaikkakunnan merkitys itäsuomalaisnuorelle	13
Nuorille suunnattujen palvelujen ja vapaa-ajan merkitys	15

NUORET PALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ ITÄ-SUOMESSA 19

Pekka Penttinen

Itä-Suomi palveluiden alueellisena käyttöympäristönä	20
Nuoret paikallisten palveluiden käyttäjinä	23
Nuorten palveluiden käyttötapojen kuvaus	24
Nuorten palvelujen käyttöprofiilit	32

"EIPÄ OO KOVIN HÄÄPÖSTÄ" – SYRJÄSEUTUJEN KURJISTUMINEN 37

Susan Eriksson

Peruspalvelujen tila nuorten näkökulmasta	39
Pitkä matka palvelujen äärelle	43
"Poliisi takaisin!" – viranomaispalvelujen riittävyys ja riittämättömyys	46
Kesätyöt ja työllisyyspalvelut	47
Nuorten vapaa-ajanpalvelut ja nuorisotilat	50
Palvelujen tila ja lokaalin merkitys	54

PALJON LIIKUNTA, JONKIN VERRAN KULTTUURIA JA VÄHÄN MUUTA – NUORTEN VAPAA-AJAN PALVELUJEN KÄYTTÖ ITÄ-SUOMESSA 57

Veli Liikanen

Intro	57
Liikuntapalveluja käytetään paljon	58
"Marginaalilajit jää jalkoihin" - nuorten palaute liikuntapalveluista	60
Lukiolaiset ja maaseutumaiset kunnat erottuvat: liikuntapalvelujen käyttö ja riittävyys eri ryhmien näkökulmasta	61
Nuoret kirjastojen käyttäjinä	67
Muiden kulttuuripalvelujen merkitys	68
Nuorten vapaa-aika palvelujen käytön valossa	70

**ITÄSUOMALAISTEN NUORTEN KULUTUSSUUNTAUTUNEISUUS JA
KAUPALLISTEN PALVELUIDEN KÄYTTÖ** 73

Jussi Ronkainen

Yleislinjoja nuorten kaupallisten palveluiden käytöstä 73

Maaseutujen pojat ja ydinkeskustan naiset -
nuorten kulutussuuntautuneisuuden erot ja eriarvoistavat mahdollisuudet 75

Kaupallisten palveluiden riittävyys 82

Yhteenvetoa: kulutus, tyylit ja nuorisokulttuurit 85

PALVELUJÄRJESTELMÄN ROOLI JA KOETTU HYVINVOINTI 87

Susan Eriksson

Palvelutarpeet ja osallisuus 88

Mitä ovat yksilökohtaiset palvelut nuorten kohdalla? 90

Kansalaisuuden vahvistaminen mahdollisuutena vaikuttaa palveluihin 91

LÄHTEET 95

LIITE I 105

LIITE 2 110

LIITE 3 111

MITÄ NUORET AJATTELEVAT PALVELUISTA?

Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä

Susan Eriksson

Johdanto

Nuorten käsityksiä yhteiskunnan tarjoamista palveluista ja heidän näkemyksiään palvelujen riittävydestä ei ole Suomessa vielä juuri tutkittu, vaikka jokainen on sidoksissa yhteiskunnalliseen palvelujärjestelmään jollakin tavalla eri elämänvaiheissa. Julkisten ja yksityisten palvelujen merkitys on olennainen yksittäisen kansalaisen elämässä ja tämä sidoksisuus muokkaa yksilöyttä ja kansalaisuutta monella tavalla modernissa yhteiskunnassa.

Palvelujen merkitys on liki itsestään selvä nykykansalaisen elämässä ja olemme sidoksissa palveluverkostoon monella tavalla, vaikka meillä muutoin onkin merkittävää vapautta järjestää elämämme omien preferenssiemme mukaisesti. Siinä valossa onkin merkillepantavaa, ettei juuri nuorten käsityksistä suomalaisen palveluverkoston toimivuudesta ole vielä ollut olemassa ajantasaista empiiristä tietoa. Tämä tutkimus, eli Itä-Suomen nuorisopuntari 2014 - 2015 pyrkii vastaamaan tuohon tiedontarpeeseen alueella elävien nuorten osalta. Itä-Suomen nuorisopuntari – tutkimus tehdään Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa (aiempi Mikkelin ammattikorkeakoulu) muutaman vuoden välein. Tässä kolmannen kerran tehdyssä tutkimuksessa keskitytään nuorten käsityksiin palveluista omalla asuinpaikkakunnalla. Aikaisemmissa tutkimuksissa on tarkasteltu nuorten käsityksiä asumisesta sekä työelämästä ja yrittäjyydestä (2013).

Palvelutarjonnan suhteen itäsuomalaisten nuorten asema eroaa nuorten asemasta valtakunnallisesti. Palveluverkko ei kaikkiaan ole niin kattava pikkukunnissa tai maaseutukaupungeissa verrattuna suurimpiin kaupunkeihin. Nuorten ja etenkin syrjäseutujen nuorten asema on eriarvoinen tässä mielessä. Esimerkiksi julkisen lii-

kenneverkon puutteet harvaanasutulla seudulla voi jo sinänsä syrjäyttää nuoren kansalaisensa (Harinen 2013). Nuorten olot vaihtelevat paljon aluekohtaisesti, mutta juuri pikkukuntien nuorten oloista on olemassa todella vähän tutkimustietoa. Koko Suomessa arvioidaankin olevan noin 50 000 tavalla tai toisella syrjäytynyttä nuorta ja syrjäytymisriskin ajatellaan liittyvän etenkin vähemmistöjen jäsenyyksiin (Nuorista Suomessa 2012; 2016).

Nuorten elinoloja tutkitaan Suomessa säännöllisesti muutaman vuoden välein valtakunnallisessa Nuorisobarometrissa. Se kokoaa koko Suomen tasolla tietoa nuorten elämästä, elinoloista ja nuorten mielipiteistä asioista. (esim. Myllyniemi ym. 2015.) Itä-Suomen nuorisopuntari keskittyy sen sijaan hyvinvointitiedon tuottamiseen Itä-Suomesta, joka kattaa Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan nuoria (esim. Penttinen & Ronkainen 2013). Valtakunnallisen nuorisobarometrin tiedot kerätään puhelinhaastattelujen kautta ja kokonaisvastaajamäärä on noin 2000 nuorta ympäri Suomen. Itä-Suomen nuorisopuntarissa on puolestaan tavoitettu 1500 - 2200 nuorta pelkästään Itä-Suomesta lomakekyselyn avulla, joka toteutetaan verkkopohjaisena Webropol-kyselynä. Vuosien 2014 - 2015 tutkimuksessa aineistoa on kerätty verkkokyselyn ohella myös laadullisesti teemahaastattelun menetelmällä. Kokonaisvastaajamäärä on lomakekyselyssä 1711 vastausta ja lisäksi on tehty 40 teemahaastattelua.

Tutkimus tuottaa arvokasta tietoa siitä, mitä nuoret ajattelevat asuinpaikkakuntansa palveluista ja miten he kokevat palvelujensa riittävyyden ja merkityksen. Kyselylomakkeeseen eriteltiin omiksi kokonaisuusikseksi valtakunnallisesti toimivat viranomaispalvelut omalla paikkakunnalla, kunnalliset palvelut, kolmannen sektorin, kuten järjestöjen ja seurakunnan tarjoamat palvelut sekä kaupalliset, kuten kulutus- tavara- ja vapaa-ajan palvelut. Sekä julkiselta, yksityiseltä että kolmannelta sektorilta kysymykset eriteltiin koskemaan vielä palvelujen sisältöä eli terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja, kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajanpalveluja, nuorten palveluja sekä erilaisia kaupalliseen kulutukseen liittyviä palveluja.

Näiltä palvelutarjonnan alueilta eriteltiin tarkasteltaviksi ulottuvuuksiksi palvelujen käyttäminen ja kysyttiin, kuinka usein nuori käyttää erilaisia palveluja. Sen lisäksi tarkasteltiin palvelutarvetta kysymällä palvelutarjonnan riittävyydestä tämän tarjonnan suhteen. Palvelutarpeesta kysyttiin myös avokysymyksillä, joka toi aineistoon yksityiskohtaisempaa, eritellympää tietoa. Nuoria tavoitettiin koulujen ja oppilaitosten kautta ja aineisto hankittiin lähettämällä koulujen rehtoreille ja opintosihtee-reille sähköpostiviesti, jossa oli www-linkki kyselyyn ja joka pyydettiin lähettämään oppilaitoksen opiskelijoille. Tämä tehtiin jo keväällä 2014, mutta koska ajankohta osoittautui kiireiseksi monissa oppilaitoksissa, tehtiin uusi kierros syyskuussa 2014. Vastauksia webropol-kyselyyn odotettiin pari kuukautta, jonka jälkeen soitettiin koulujen rehtoreille niiltä alueilta, joilta vastauksia tuli niukalti. Soittokierros lisäikin hyvin vastaajien määrää.

Aineistosta koottiin keskeiset tulokset syksyllä 2015 julkaisuun, joka nimettiin erään nuoren antaman avovastauksen perusteella. ”On hyvä, että täällä edes jotain on” kiteyt-

tää lausumana oivallisesti monien kyselyyn vastanneiden nuorten näkemyksiä. Yhtäältä ollaan sitä mieltä, ettei juuri nuorten tarpeita aina huomioida paikkakunnan palveluissa, mutta toisaalta usein ollaan kiitollisia niistä palveluista, mitä paikkakunnalla on tarjota.

Vaikka kysely suunnattiin 15 - 25 – vuotiaille nuorille, tulokset kertovat palveluja koskevista kokemuksista myös kansalaistasolla. Nuorten merkitys yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä on suuri, sillä nämä ovat pieneneviä ikäluokkia, jota osoittaa muun muassa huoltosuhteen heikentyminen Suomessa ja Itä-Suomessa viime vuosikymmeninä (esim. Paju 2004; Siltaniemi ym. 2008). Nuorten nykyinen mielipide tulevana veronmaksukykyisinä kansalaisina on äärettömän tärkeä, sillä he tulevat ylläpitämään hyvinvointiyhteiskuntaa tulevaisuudessa. Tutkimuksessa on mukana nuoria muun muassa Kuopiosta, Joensuusta, Mikkelistä, Iisalmesta, Pieksämäeltä, Varkaudesta, Kiuruvedeltä, Siilinjärveltä, Kiteeltä ja Ilomantsista mukaan lukien useita muita Itä-Suomen kuntia. Vastauksia saatiin yhteensä 63 kunnasta. Palvelutarjonnan suhteen kuntakohtaiset erot ovat suuria Itä-Suomessa eikä kaikissa kunnissa välttämättä kyetä tällä hetkellä vastaamaan nuorten tarpeisiin, mikä kuultaa nuorten vastauksissa.

Lähes kaikilla tutkimuksessa mukana olevilla paikkakunnilla järjestetään kuntalaisille peruspalvelut, kuten peruskoulutus ja terveydenhuolto. Tarjolla on myös vaihteleva määrä vapaa-ajanpalveluja, jotka ovat nuorille erittäin tärkeitä. Suoraan nuorille suunnattuja palveluja, kuten nuorisotyötä, nuorten neuvontaa, nuorisotiloja ja matalan kynnyksen paikkoja eri paikkakunnilla on niin ikään vaihtelevasti. Näitä palveluja koskevien näkemysten ohella tutkimukseen osallistuneilla nuorilla on painavaa sanottavaa myös kuntansa peruspalveluista, mikä osoittaa sen, että heidän merkityksensä yhteiskunnan toimintaa arvioivina ja reflektioivina kansalaisina on jo nyt erittäin suuri.

Palvelut nuoren hyvinvoinnin tukijoina

Itä-Suomen nuorisopuntarissa on vuosien varrella tutkittu nuorten hyvinvointia erilaisilla kansalaisuuden alueilla. Hyvinvointitutkimus on Suomessa perinteisesti merkinnyt elinolojen tutkimusta ja esimerkiksi elämänlaatu ja terveys on nähty keskeisinä hyvinvoinnin indikaattoreina (esim. Kautto 2006). Lasten ja nuorten hyvinvointipolitiikka on kytkeytynyt lastensuojeluun 1990-luvulta lähtien osaltaan reaktiona YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen vuodelta 1989. Sopimuksen toimeenpano ja soveltaminen ovat siitä lähtien suunnanneet suomalaista lapsipolitiikkaa. 1990-luvun puolivälistä lähtien Sosiaali- ja terveysministeriö on suosittellut kunnille lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman laatimista. Vuonna 2005 tehdyn selvityksen mukaan 65 % Suomen kunnista oli laatinut lapsia ja nuoria koskevan hyvinvointiohjelman, joka on myötävaikuttanut palvelujen suunnitteluun ja esimerkiksi hankkeiden valmisteluun lasten ja nuorten elinolojen parantamiseksi. (Määttä & Väänänen-Fomin 2009, 66 - 68).

Tietoa nuorten elinoloista pyritään muun muassa valtakunnallisella tasolla kokoamaan yhteen Nuorten Elinolot -vuosikirjasarjan avulla. Sarjassa kootaan tietoa nuorten hyvinvoinnista meneillään olevien tutkimusten perusteella. Nuoria koskeva hyvinvointitieto on kuitenkin ollut pirstaleista ja se on lohkoutunut hyvinvoinnin tarkasteluun eri elämänalueilta käsin, jolloin myös tutkimusten käsitteellinen variaatio on ollut laajaa. (esim. Komonen 2013). Elinolotutkimukset ovat käsitelleet esimerkiksi toiseutta erilaisista perspektiiveistä, kuten sosioekonomisen syrjäytymisen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvän syrjäytymisen kannalta sekä muuttoalttiutta nuorten keskuudessa (Gissler ym. 2014; Peltola & Kivijärvi 2016). Itä-Suomen nuorisopuntarissa hyvinvointitietoa nuorista pyritään suhteuttamaan muun muassa näihin koko Suomen nuoria koskeviin tutkimustuloksiin.

Palvelujärjestelmä tukee kansalaistensa hyvinvointia monella tasolla. Empiirinen tutkimus siitä, miten nuoret kokevat palvelujärjestelmän toimivuuden on hyvinvointitutkimusta puhtaimmillaan, koska tutkimus tuottaa tietoa nuorten hyvinvoinnista sekä välillisesti että suoraan. (myös Komonen & Penttinen 2012.) Vaikka kysymykset koskevat palvelujen käyttämisen kokemuksia ja niiden riittävyden kokemuksia, nuorilla on ollut mahdollisuus tutkimuksen puitteissa kertoa kokemuksiaan palveluista myös vapaamuotoisesti. Avovastauksissa ja haastatteluissa nuorilla on ollut mahdollisuus tehdä todellisuuttaan merkitykselliseksi omin sanoin, mikä on hyvinvoinnin kokemusten analyysin kannalta erittäin tärkeää. Laadullinen aineisto antaa mahdollisuuden tutkia henkilökohtaisia kokemuksia nuorten elämismaailmasta ja sosiaalisten suhteiden maailmasta käsin.

Nuorten palvelujen käyttöä ja nuorten asemaa palvelujärjestelmässä koskeva tutkimus on Suomessa pirstoutunut pääasiassa hyvinvointia koskeviin kysymyksiin sekä kysymyksiin osallisuudesta palvelujen käytössä. Nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet kunnallisten palvelujen kehittämisessä ovat olleet tähän mennessä keskeisessä osassa tutkimuksessa (esim. Gretschel & Kiilakoski 2007; Gretschel & Moisala 2008; Gretschel 2009). Mahdollisuus kuulla nuoria vähintään heitä itseään koskevien palvelujen suunnittelussa koetaan tärkeäksi. Silti esimerkiksi peruspalvelujen arvioinnin mukaan edelleenkin vain noin 70 prosentilla Manner-Suomen kunnista on toiminnassa nuorisovaltuusto tai erillinen lasten ja/tai nuorten vaikuttajaryhmä (Nuorista Suomessa 2012), vaikka Nuorisolain 8 § mukaan edellytetään, että kuntaan järjestetään sellainen. Kysymykset nuorten osallisuudesta kuntakohtaisissa palveluverkostoissa, päätöksenteossa ja palvelujen kehittämisessä ovatkin keskeisiä nuoria palvelujärjestelmän käyttäjinä koskevissa tutkimuksissa.

Itä-Suomen kansalaisten hyvinvointia on tutkittu ainakin Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitossa (nykyinen Soste) ”Työ, toimeentulo ja osallisuus Itä-Suomessa” – projektissa. Sen puitteissa on toteutettu laaja kysely, jonka tarkoituksena on ollut tuottaa kansalaisnäkökulma Itä-Suomen alueen kehittämiseksi. Tutkimuksen mukaan alle 25-vuotiaat ja yli 74-vuotiaat kokevat vaikuttamismahdollisuutensa kaikkein vähäisimmiksi kunnallisessa päätöksenteossa (Siltaniemi ym. 2008, 49). Hyvinvointinsa rakentumisen kannalta ihmiset kokevat keskeisimpänä oman vastuunsa ja lähiver-

kostonsa merkityksen, mutta myös toimivat terveys- ja sosiaalipalvelut koetaan keskeisiksi (82% ja 69% vastaajista). Omaa vastuuta hyvinvoinnin rakentumisessa korostivat 25 - 44 vuotiaat koulutetut työssäkäyvät, mutta sen merkitys on vähäisempi tätä nuoremmissa sekä ikääntyvien ikäryhmissä. (Emt., 201.) ”Oman onnensa sepät” löytyvät siis aktiivisessa ja tuotteliaassa ansaintaiässä olevista, kun taas toimivien palvelujen tarve tuntuu korostuvan ainakin ikääntyvien ryhmässä.

Tutkimustuloksesta voinee tehdä senkin tulkinnan, että alle 25-vuotiaiden palvelujen tarve voi olla suurempaa esimerkiksi siitä syystä, että tuohon ikäluokkaan sijoittuu paljon niin kutsutun nivelvaiheen nuoria. Vaiheessa, jossa opintoihin ja työelämään suuntautuminen on ajankohtaista, myös yhteiskunnan apu ja tuki on tarpeen etenkin alueilla, joilla nuoria koskevia opinto- ja työmahdollisuuksia on vähemmän (k. Mietinen & Pöyry 2015). Alle 25-vuotiaat eivät myöskään vielä ansaitse niin paljon kuin ihmiset keskimäärin vanhemmissa ikäluokissa, joten palvelujärjestelmän merkitys on suurempi myös jokapäiväisen toimeentulon suhteen. Nuorilla on monenlaisia ikäluokkaan liittyviä tarpeita, jotka eivät aina ole yhteneviä kaikkien kansalaisten kanssa.

Nuorten näkemyksiä peruspalvelujen riittävydestä asuinpaikkakunnalla tarkastellaan myös tässä tutkimuksessa. Peruspalveluverkoston merkitys vaikuttaa keskeisesti viihtyvyyteen kuntalaisena, mutta tutkimusten mukaan siihen ovat yhteydessä arviot omasta kokonaishyvinvoinnista. On esimerkiksi havaittu, että myönteinen suhtautuminen paikkakunnan sosiaalipalveluihin korreloi omaa hyvinvointia koskevien myönteisten kokemusten kanssa. (Siltaniemi ym. 2008, 162 - 163.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, kuinka paljon nuoret käyttävät kuntansa peruspalveluja ja miten he kokevat palvelujen riittävyden kunnassaan.

Lapsen ja nuoren kuuleminen osana hyvinvointitutkimusta

Onnistuneelle lapsi- ja nuorisopolitiikalle keskeistä niin kunta- kuin valtakunnallisellakin tasolla olisikin juuri se, että nuori pääsee kertomaan mielipiteensä asioista. Nuorta tulisi voida kuulla esimerkiksi heille suoraan suunnattuja palveluja koskevien ehdotusten sisällöistä. Yhtä lailla heillä tulisi olla mahdollisuus päästä vaikuttamaan niitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Mahdollisuus tulla kuulluksi tärkeimmissä itseään koskevissa asioissa edistäisi nuorten yhteiskunnallista osallisuutta huomattavassa määrin. (esim. Kiilakoski 2007, 8-28.) Nuorilla ei tällä hetkellä kuitenkaan ole riittävästi mahdollisuuksia tulla kuulluksi yhteiskunnan eri sektoreilla ja nuorten kuulemisjärjestelmässä on paljon myös kuntakohtaisia eroja (esim. Kiilakoski & Gretschesel 2007).

Myös silloin, kun tutkitaan lapsen ja nuoren hyvinvointia tai elinoloja, heidän omat näkemyksensä nähdään olennaisena. Keskeisintä tutkimusaineistoa ovat siten lasten omakohtaiset kokemukset siitä, mikä on tärkeää heidän hyvinvointinsa kannalta. Täs-

sä yhteydessä puhutaan positiivisesta hyvinvoinnista, eli tutkitaan niitä tekijöitä, jotka vahvistavat hyvinvoinnin kokemuksia. (Poikolainen 2014.) Lasten ja nuorten omaehtoisuuden ja esimerkiksi yhteisöllisyyden ja ryhmäkulttuurin rakentumisen merkityksiä pidetäänkin nuorisotutkimuksessa tällä hetkellä yhtenä sen tärkeimmistä alueista (esim. Korkiamäki 2013; Strandell 2010; Hoikkala & Paju 2013). Nuorten elämämaailman tutkimisessa tulisikin ottaa huomioon se, miten he rakentavat toiminnallisesti sosiaalista todellisuuttaan merkitykselliseksi. Niinpä tässäkin tutkimuksessa nuoret pyritään näkemään osana sitä elämisen kontekstia, jossa he käyttävät ja tarvitsevat palveluja. Tutkimuksessa pyritään ymmärtämään nuorten näkemyksiä niiden elinolojen puitteissa, joissa he elävät ja joissa he muodostavat mielipiteitään.

Itä-Suomen nuorisopuntari perustuukin keskeisesti juuri nuorten omille mielipiteille ja sille, että niitä kunnioitetaan primaariaineistona. Saatuja tutkimustuloksia viedään suoraan päättäjätasolle hyödynnettäviksi. Nuorten kokemuksia palvelujärjestelmästä on tähän mennessä tutkittu lähinnä syrjäytymisen ja sen ehkäisemisen näkökulmasta (Aaltonen ym. 2015; Miettinen & Pöyry 2015), mutta palvelujärjestelmää koskevia mielipiteitä ei ole vielä tähän mennessä tarkasteltu suhteessa kokonaisvaltaisiin kokemuksiin asuinpaikkakunnan elinoloista.

Tämä tutkimus tarjoaa yleistettävääkin tietoa siitä, mitä palveluja nuoret kokevat omalta kannaltaan tarpeellisiksi ja kuinka niitä tulisi heidän näkemystensä mukaan kehittää. Samalla tutkimus tarjoaa aluepoliittisen kansalaisnäkökulman alueellisen kehittämistyön tueksi.

Esimerkiksi nuorten aikuisten elämäntilanne on kuitenkin jo erilainen kuin vielä kotona vanhempiensa luona asuvien nuorten. Tämän kertaisessa Itä-Suomen nuorisopuntariaineistossa 16 - 17 - vuotiaiden ikäluokasta on eniten vastaajia. Nuorten aikuisten määrä (18 - 25 - vuotiaat) on aineistossa kuitenkin yhteensä melkein yhtä suuri kuin alle 18-vuotiaiden määrä. Valtaosa vastaajista asuu vielä syntymäkodissaan. Muun muassa nämä, osin ikäluokkaan liittyvät erot sosioekonomisessa asemassa vaikuttavat keskeisesti tulosten tulkintaan ja ne otetaan huomioon esimerkiksi tarkastellessa mahdollisuuksia hyödyntää kaupallisia hyvinvointipalveluja.

Aineiston luonne vaikuttaaakin paljon siihen, miten tutkimuksessa otetaan kantaa yksilön hyvinvointiin. Täysi-ikäisiä nuorempiin ikäluokkiin keskittyvät vastaukset kertovat siitä, millainen heidän elämämaailmansa on tällä hetkellä niiden mahdollisuuksien puitteissa, joita kotipaikkakunnalla on tarjota heille. Perheen ja lähiverkoston merkitys yksilön kokemuksissa hyvinvointinsa rakentumisesta on keskeinen useiden tutkimusten mukaan (esim. Tuuva-Hongisto ym. 2016; Myllyniemi 2012; Siltaniemi ym. 2008) ja nuorten lähipiirin merkitys on otettava huomioon myös tarkastellessa heidän näkemyksiään omista elinoloistaan. Nuoret eivät ole irrallinen ryhmä tulevia veronmaksajia, vaan heidän kokemuksensa asuinpaikkakunnastaan ja sen elinolosuhteista liittyy kiinteästi lähiverkoston sosiaalisten suhteiden muodostamaan elämisen todellisuuteen.

Kansainvälisen tutkimuksen valossa nuorten elämässä tuntuvat tällä hetkellä vaikuttavan keskeisesti juuri perheen taloudelliseen asemaan, kuluttamiseen ja sen potentiaaliin liittyvät parametrit. Esimerkiksi Iso-Britanniassa erilaiset syrjinnän muodot liittyvät yhä useammin huonoon sosioekonomiseen asemaan, jolloin nuorta esimerkiksi saatetaan kiusata koulussa sen perusteella, ettei perheellä ole varaa merkkivaatteisiin. (Fahmy 2014.) Itä-Suomen nuorisopuntarissa tarjoutuu mahdollisuus pohtia kuluttamista pääasiassa niiden kysymysten kautta, jotka liittyvät asuinpaikkakunnan kaupallisten palvelujen tarjontaan ja nuorten mahdollisuuksiin hyödyntää niitä.

Palvelujen tarvetta mittaavat kysymykset kertovatkin tässä tutkimuksessa paikkakunnalla koetusta hyvinvoinnista tai sen puutteesta. Nuorten kokema palvelujen tarve tutkittavana ulottuvuutena tuottaa tietoa siitä, millaisia palveluja paikkakunnalle tarvittaisiin juuri nuorten elämän näkökulmasta. Palvelujen tarvetta käsitellään tutkimuksen empiirisissä artikkeleissa sen kautta, miten nuoret ovat vastanneet kysymyksiin eri palvelutarjonnan muodoista.

Asuinpaikkakunnan merkitys itäsuomalaisnuorelle

Tyytyväisyyttä asuinpaikkakuntaan tuntuukin Itä-Suomessa määrittävän hyvin pitkälti alueen turvallisuus, paikkakunnalla oleva oma opiskelupaikka sekä sosiaalisten suhteiden verkosto, kuten kaverit ja tuttavat (k. Penttinen 2012, 41). Nämä tekijät kytkeytyvät toisiinsa, eli tyytyväisyys asuinpaikkakuntaan liittyy kiinteästi opiskelupaikan tarjoamiin henkisiin ja sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Aikaisemmin toteutettujen Itä-Suomen nuorisopuntaritutkimusten mukaan suurimmat kaupungit tuntuvat kaikkein vetovoimaisimmilta. Esimerkiksi Kuopion houkuttelevuus asuinpaikkakuntana ei nuorten mielissä niinkään liity esimerkiksi kaupungin historiaan ja kulttuuriin, kuin siihen, mitä kaupungissa se kokoon nähden kyetään tarjoamaan juuri nuorelle ihmiselle. Myös peruspalvelujen merkitys on suuri paikkakunnan vetovoimaisuuden kannalta. Mikäli mieli muuttuu muualle kotipaikkakunnaltaan, koulutusvaihtoehtojen puute vaikuttaa siihen keskeisesti. (Penttinen 2013, 41 - 47.) Haja-asutusalueiden vetovoimaisuus asuinpaikkakuntina on näistä syistä heikompa.

Sen sijaan suuremmista kaupungeista pois muuttamisen halukkuuteen eivät vaikuta enää niinkään koulutusmahdollisuudet, kuin työllistymismahdollisuuksien puute. Tämä on korostunut muun muassa korkeakouluopiskelijoiden kohdalla, jotka ovat muita halukkaampia muuttamaan työn perässä muualle. Pienten kuntien kohdalla pois muuttamisen syistä korostuvat kavereiden poismuutot. (Emt. 47 - 48.) Tämä tukee käsityksiä sosiaalisten suhteiden merkityksestä hyvinvoinnin kokemisessa. Samalla se kertoo syrjäseutujen nuorten erilaisesta tilanteesta kaupungeissa asuviin nuoriin nähden, sillä kaupungeissa mahdollisuudet tulevaisuuden suunnitteluun paikkakunnan tarjoamien resurssien mukaan ovat kokonaan toisenlaiset.

Syrjäseutujen nuorilla sosiaalisten verkostojen merkitys asumisen ja elämisen tyytyväisyydessä on korostunut. Yhteisöllisyyden merkitys jokapäiväisessä elämässä on suurempi maaseudulla kuin kaupungeissa, jota osoittaa muun muassa vapaaehtoisuustoimintaan osallistumisen aste (Tapio & Liikanen 2013). Näiden tutkimusten perusteella on pääteltävissä, että jokapäiväisen elämän tasolla maaseudulla vallitsevat yhteisöllisyyden sidokset ovat voimakkaampia kuin kaupungissa. Esimerkiksi internetin käyttämisen voisi kuvitella olevan yleisempää asioiden hoidossa maalla kuin kaupungissa pitkien välimatkojen takia, mutta muun muassa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia mittaavissa tarkasteluissa on havaittu, että esimerkiksi nettipohjainen vaikuttaminen onkin yleisempää kaupungeissa. (Emt., 125.) Tulokset kertovat myös keskeisesti siitä, että henkilökohtaiset sosiaaliset sidokset ovat maaseudulla merkityksellisiä ja tärkeitä.

Asuinpaikkakunnan tarjoamien palvelujen merkitystä tarkastellessa on mahdollista tehdä johtopäätöksiä myös nuorten tyytyväisyydestä asuinpaikkakuntaansa. Palvelutarjontaa tai sen puutetta koskevat mielipiteet kertovat aineistossa tyytyväisyydestä asuinpaikkakuntaan. Sitä tarkastellaan niiden lomakekysymysten kautta, jotka mitaavat palvelujen riittävyyttä, sekä omin sanoin vastattujen avokysymysten kautta (ks. LIITE 1). Kyselylomakkeen avokysymyksiin tuli vastauksia noin 400 ja niiden merkitys kokonaisuudessa on erittäin tärkeä, sillä ne tarjoavat mahdollisuuden tutkia nuorten mielipiteitä palveluista suoraan sen elämismailman kautta, jossa he antavat asioille merkityksiä.

Tutkimuksessa hyödynnettiin myös haastatteluaineistoa. Sitä keräsivät Mikkelin ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogian opiskelijat osana tutkimusharjoituskurssiaan. Kukin 25:sta opiskelijasta teki yhden nuoren haastattelun, äänitti ja litteroi sen. Haastattelukysymyksissä noudateltiin samankaltaista sisällöllistä linjaa kuin kyselylomakkeella (ks. LIITE 2). Lisäksi Mikkelin ammattikorkeakoulun taloushallinnon kansainvälisen opintolinjan opiskelija Artem Zazulin teki 18 haastattelua kansainvälisillä opintolinjoilla opiskelevien keskuudesta (ks. LIITE 3). Tässä tutkimuksessa tarjoutui siis tilaisuus kurkistaa myös Itä-Suomessa tilapäisesti oleskelevien nuorten kokemuksiin opiskelupaikkakuntansa palvelutarjonnasta. Nuorten omasta merkityksenannosta käsin saatu tieto onkin tärkeää, kun pyritään kehittämään Itä-Suomen aluetta houkuttelevaksi asua ja elää.

Vaikka tässä tutkimuksessa ei ole ollut eksplisiittistä aikomusta tutkia juuri asuinpaikkakunnan houkuttelevuutta nuoren kannalta, kerätty aineisto tuo tästä tematiikasta kuitenkin runsaasti tietoa ja sitä voidaan hyödyntää paikkakunnan palvelujen ja elinolojen kehittämisessä. Koska useat asuinpaikkoina mainituista paikkakunnista ovat muuttotappiollisia paikkakuntia, nuorten asukkaiden mielipiteiden huomioiminen on äärettömän tärkeää, jotta heidän mahdollisuutensa jäädä pysyvästi paikkakunnalle paranisivat.

Tutkimustuloksilla on siten huomattavaa aluepoliittista merkitystä ja ne antavat eväitä myös kaupunkisuunnittelun tarpeisiin, jonka suhteen on myös havaittu, ettei nuoria

kuulla riittävästi (Hynynen ym. 2013). Esimerkiksi pyörätiestö voi olla puutteellinen asuinalueiden ja koulujen välillä, mikä osoittaa, ettei nuoria koulumatkoineen ole otettu huomioon kaupunkikaavoituksessa. Tyytyväisyys tai tyytymättömyys asuinpaikkakunnan palveluihin pitää siis sisällään useitakin tekijöitä, joista esimerkiksi infrastruktuurin toimivuus, kuten tie- ja liikenneverkon merkitys on yksi tärkeimmistä. Nuoria voidaan kuitenkin syrjiä kaupunkisuunnittelussa senkin takia, ettei heitä ymmärretä julkisen tilan käyttäjinä, vaan heidän ajatellaan vain häiritsevän muiden kaupunkielämää. Tästä ovat esimerkkinä tutkimukset muiden kaupunkilaisten suhtautumisesta nuorten kokoontumiseen ja hengailuun esimerkiksi kauppakeskuksissa (Arponen-Kuusisto & Tani 2009).

Turvallisuuden merkitystä on pidetty kaupunkisuunnittelun klassisissa teeseissä olennaisena, mitä tulee ainakin lapsiperheisiin, joiden tarpeisiin omakotiasumisen on katsottu tarjoavan parhaimmat puitteet. Ajattelu on myötävaikuttanut keskiluokkaistumisen ilmiöön, jolloin palvelujen syrjäinen sijainti ei haittaa niitä, jotka pääsevät palvelujen äärelle autolla. Esimerkiksi maaseutukaupungeissa suurten kaupakeskusten keskittyminen syrjemmälle suosii etenkin keskiluokkaisten perheiden hyvinvointia (Hynynen ym. 2013). Arvot ovat kuitenkin tässä suhteessa vähitellen muuttumassa ja omakotiasuminen on saanut rinnalleen kaupunkikulttuurisia arvoja, joiden perusteella ajatellaan jo, että palveluiden tulee olla lähellä käyttäjiänsä. Toimiva ydinkaupunkirakenne asuntoineen ja palveluineen on yhä useamman lapsiperheenkin toiveena.

Nuorten mielipiteet asuinpaikkakunnan ympäristön ja palvelujen keskinäisestä dynamiikasta on tärkeää tutkimusaineistoa myös paikkakuntakohtaisen suunnittelun tarpeisiin. Nuorten tuottamaa omakohtaisille tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden kokemuksille perustuvaa tietoa ei ole hyödynnetty riittävästi niillä Itä-Suomen paikkakunnilla, joilla huoltosuhde on heikentynyt ja joilta nuoret aikuiset muuttavat kokonaan pois. Vaikka poismuuton perusteiksi mainitaankin useammin sosiaalisten verkostojen puute kuin tyytymättömyys palveluihin (Penttinen 2012), palvelujen riittävydestä huolehtiminen paikkakunnalla on kuitenkin kansalaisten hyvinvointia tukevaa toimintaa, joka voisi myötävaikuttaa myös paikkakunnalle jäämiseen.

Nuorille suunnattujen palvelujen ja vapaa-ajan merkitys

Nuorille tarjottuja palveluja tutkitaan tällä hetkellä muistakin kuin nuorten osallisuuden edistämisen näkökulmasta. Esimerkiksi proaktiivista eli ennaltaehkäisevää nuorisotyötä on lisätty monissa kunnissa ja nuorisotyössä korostetaan monialaisuutta ja – ammatillisuutta. Moniammatillisen yhteistyön merkitys on oivallettu sekä nuorisopalvelujen suunnittelussa että konkreettisessa nuorisotyössä. Käytännössä se merkitsee useamman ammattiryhmän muodostamia moniammatillisia tiimejä, joiden sisällä esimerkiksi pyritään ratkaisemaan nuorten ongelmia.

Kulttuurinen nuorisotyö on Suomen kunnissa olennainen alue nuorisotyössä ja nuorille suunnatussa palvelutarjonnassa. Nuorisotyö kuuluu useimmissa suomalaisissa kunnissa hallinnollisesti joko sosiaalitoimen tai sivistys- ja vapaa-aikatoimen sisälle, jossa nuorten palvelut järjestetään. Vapaa-aika- ja sivistystoimi ylläpitää esimerkiksi nuorisotiloja sekä niiden toimintaa. Nuorison parissa työskentelevä voivat olla ammattinimikkeeltään esimerkiksi kulttuuri- ja vapaa-aikaohjaaja. Koska ammattinimikkeistö ja työnkuvat voivat kuntakohtaisesti erota toisistaan hyvinkin paljon, nuorisotyön ammatillisuutta on luonnehdittu myös ”villiksi länenksi” (Soanjärvi 2011), jonka haltuunotto tutkimuksellisesti on merkinnyt etupäässä tutkimusta nuorisotyön ammatillistumiskehityksestä (esim. Puuronen 2014; emt.; Honkasalo ym. 2011; Pohjola 2009; Hirvonen 2009).

Kunnallisissa nuorisopalveluissa on viime vuosina korostunut etsivän nuorisotyön rooli eli nuorten ongelmiin ja ongelmallisiin elämäntilanteisiin pureutuva, usein ennaltaehkäisevä työ. Etsivän nuorisotyöntekijän tehtävät voivat pitää sisällään palveluohjausta ja esimerkiksi avustamista työn, asunnon ja koulutuspaikkojen etsinnässä. Nuorisotyöntekijän rooli voi olla nuorta tukemaan pyrkivä, eli kuunnellaan huolia ja pyritään auttamaan nuoria vaikeuksissa. Viimeisimmät tutkimukset paljastavatkin, että etsivässä nuorisotyössä nuoriin kyetään ottamaan muita palveluviranomaisia ammatillisempi kontakti, sillä he korostavat työssään nuorten aitoon kohtaamiseen perustuvaa vuorovaikutussuhdetta (esim. Miettinen & Pöyry 2015; myös Eriksson 2015).

Muutamissa isommissa kunnissa on järjestetty erityisiä matalan kynnyksen paikkoja pääasiassa niitä nuoria varten, joiden elämä ei ole sujunut ongelmitta tai joiden perhe on joutunut ongelmalliseen tilanteeseen. Usein nämä paikat tarjoavat keskusteluapua, neuvoja ja tukea sekä monipuolista ohjelmallista toimintaa, kuten harrasteiltoja ja vaikkapa musiikin tekemisen mahdollisuuksia. Näissä paikoissa sosiaalityö ja kulttuurinen työ on yhdistetty niin, että erilaisia palveluja on tarjolla saman katon alla, jonne päästään ”matalan kynnyksen” yli.

Kulttuuriselle nuorisotyölle näyttäisi olevan suurta tarvetta tämänkin tutkimusaineiston valossa. Itä-Suomessa nuorille suunnattu kulttuuri- ja vapaa-ajantarjonta vaihtelee erittäin paljon ja nuoret eivät aina koe tarpeidensa tulevan huomioiduiksi kunnallisessa palvelutarjonnassa. Varsinkin pienempien kuntien nuoret kokevat mahdollisuutensa tässä suhteessa vähäisemmiksi kuin muut. Itä-Suomen nuorisopuntarin tutkimusaineisto tarjoaa myös nuorten oman kannanoton heille suunnattuihin palveluihin tai nuorille suunnattujen palvelujen ja tilojen puutteeseen. Erityisten kokoon-tumistilojen suuri merkitys ja niiden puuttuminen paikkakunnalta sekä fyysisellä että symbolisella ja henkisellä tasolla on politiikkaa, joka leimaa paikkakunnan nuoria ihmisryhminä.

Keskeiseksi nuorten palvelukokemuksissa on tässä aineistossa kuitenkin noussut sen merkitys, miten palvelujen äärelle päästään. Syrjäseutujen nuorten kohdalla julkisen liikenneverkon harveneminen on eräs keskeinen syy sille, että he jäävät esimerkik-

si harrastusmahdollisuuksien ulkopuolelle (Tuuva-Hongisto ym. 2016). Perheissä ei välttämättä ole mahdollisuutta kuljettaa nuorta autolla harrastamaan sadan kilometrin päähän eivätkä julkisen liikenteen harvenevat vuorot ole välttämättä sovitettavissa harrastusaikatauluihin. Fyysisten välimatkojen pituus on syrjäseuduilla asuville kansalaisille ongelma, joka vaikuttaa keskeisesti heidän osallisuutensa mahdollisuuksiin. (myös Siltaniemi ym. 2008.)

Toinen merkityksellinen seikka palvelujen saavutettavuuteen nähden ovat tietoverkkojen mahdollisuudet, jotka ovat monen nuoren mielestä jääneet monin paikoin hyödyntämättä palvelujärjestelmässä. Esimerkiksi melkein jokainen erään suuren itäsuomalaisen kaupungin haastateltu ulkomaalaistaustainen opiskelija oli sitä mieltä, että kaupungin harjoittama tiedottaminen julkisista ja kaupallisista palveluista on täysin riittämätöntä. Jos tiedottaminen ei ole riittävää, palvelumahdollisuuksista ollaan yleisesti ottaen tietämättömiä. Internetin merkitys tiedottamisessa nousi muidenkin nuorten haastattelussa hyvin keskeiseksi väyläksi kehittää palveluita.

Tiedon saatavilla olevista palveluista tulisi olla paremmin jokaisen saavutettavissa. Esimerkiksi sellaiset nuoret, jotka eivät ole yrityksistä huolimatta löytäneet soveltuvaa työ- tai koulutuspaikkaa asuinpaikkakunnaltaan, eivät välttämättä ole tietoisia esimerkiksi palvelujärjestelmässä tarjotuista mahdollisuuksista työllistyä tai hakeutua opiskelemaan (Miettinen & Pöyry 2015). Palveluista tiedottamisessa on parantamisen varaa myös silloin, kun etsitään mieleistä harrastusta. Nuoret kuluttavat nykyään paljon aikaa internetissä ja tiedon hakemisen välineenä siitä on tullut ylittämätön (esim. Mesch & Talmud 2010). Myös palvelujärjestelmän toimijoiden olisi syytä se ymmärtää, sillä esimerkiksi syrjäseuduilla internetin ja mobiilipalvelujen merkitys on erittäin tärkeä tiedon saavutettavuuden ja sosiaalisten verkostojen kannalta.

Itä-Suomen nuorisopuntari 2014 - 2015 - tutkimuksessa kerätyn aineiston keskeisiä tuloksia elaboroidaan tarkemmin ja analyttisemmin seuraavassa neljässä empiirisessä luvussa, jotka ovat kirjoittaneet Mikkelin ammattikorkeakoulussa toimivien nuorisotalan yksikköjen tutkijat ja yliopettajat (Tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia sekä Kulttuuri-, sosiaali- ja nuorisotalon laitos). Tutkimus on kaikilta osin kuvailevaa, eli sekä kvantitatiivista kyselyaineistoa että kvalitatiivista avovastaus- ja haastatteluaineistoa tarkastellaan etupäässä deskriptiivisesti eli kuvailevalla menetelmällä. Tutkimus tarjoaa ajankohtaista tietoa nuorten roolista asuinpaikkakuntansa palvelujen käyttäjinä sekä palveluja koskevan vaikuttamisen mahdollisuuksista. Samalla se kertoo Itä-Suomen palvelujen riittävydestä ja kehittämistarpeista nuorten omakohtaisesti kokemana.

NUORET PALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ ITÄ-SUOMESSA

Pekka Penttinen

Palveluiden tarjontaa ja palveluiden käyttöä Itä-Suomessa määrittää paljolti alueen maantieteellinen luonne, jolle on ominaista varsin harava väestötiheys, väestön keskittyminen maakuntien kasvukeskuksiin sekä pienten kuntien kuntaliitokset. Keskitymisen ja kuntakoon kasvun myötä myös monet nuorten käyttämistä lähipalveluista etääntyvät kasvukeskusten ulkopuolelle. Palveluiden etääntymistä voi tapahtua ja tapahtuu toki myös kuntaliitoksissa, joissa matkaetäisyys kuntakeskukseen voi olla kunnan reuna-alueelta kymmeniä kilometrejä.

Nuorten palveluiden käyttöä määrittää alueellisesti ja paikallisesti koko väestölle tarjolla olevien palveluiden laatu ja määrä. Alueellisesti kyse on palveluiden tarjonnan epätasaisesta jakautumisesta, joka tuottaa samalla eriarvoistumista palveluiden saataavuuteen (Harinen 2015; Harinen & Souto 2010). Nuorten näkökulmasta koulutuspalveluiden etääntyminen on useimmiten julkisessa keskustelussa esiin nostettu asia. Eläminen etäällä keskuksista tai kasvukeskusten ytimessä muovaa nuorten elämää ja heidän arkeaan samalla tavoin suhteessa kulutukseen ja harrastamiseen. Kyse on siten samalla myös asuinpaikan rakenteellisista tekijöistä, jotka mahdollistavat tai jopa tuottavat urbaanin tai maalaisen elämäntavan (Bæck 2004).

Tässä artikkelissa ja koko julkaisussa tarkastelun kohteena on se, millä tavoin nuorten palveluiden käyttö on maantieteellisen sijainnin tai asuinympäristön luonteen mukaan joko yhdenmukaista tai poikkeavaa. Tämän artikkelin lähtökohtana on rakentaa nuorten mainitsemien palveluiden käyttötottumusten ja käyttömäärien perusteella palveluiden käyttöprofileja. Näiden profiilien avulla on mahdollista kuvailla ja vertailla sitä, miten kuntatyyppi tai asuinpaikan piirteet määrittävät nuorten palveluiden käytölle ominaisen luonteen ja muovaa elämänpiiriä ja arjen jäsenystä.

Itä-Suomi palveluiden alueellisena käyttöympäristönä

Itä-Suomi asuinympäristönä on arkipuheessa helppo todeta harvaan asutuksi tai yhteiskunnallisen vallankäytön näkökulmasta syrjäseutuiäksi. Itä-Suomen kolmen maakunnan asukasluku oli vuoden 2011 alussa (Tilastokeskuksen väestötilasto 18.3.2011) 568 477 henkilöä. Väestömäärä on noin kymmenes Suomen väkiluvusta. Maantieteellisesti alueen koko on 60 718,7 km². Kun asukasmäärä ja maantieteellinen pinta-ala suhteutetaan esimerkkinä osapuilleen samankokoiseen alueeseen Manner-Euroopassa, asuu Hollannin ja Belgian yhteenlaskettuna noin 71 000 km² alueella noin 28 miljoonaa ihmistä. Näin verrattuna Itä-Suomi näyttää väestötiheytensä puolesta erityisenä alueena suhteessa eurooppalaisen päätöksenteon ydinalueeseen, joskaan ei aivan ainutkertainen Euroopassa eikä edes Suomessa. Lisäksi Itä-Suomen maakunnat näyttävät maantieteellisen sijaintinsa vuoksi eurooppalaisessa kuvassa etäiseksi ja osin syrjäseutuiäksi, mutta samalla myös sisäisesti omat ytimensä ja syrjäseutunsa omaavaksi alueeksi. Näiden seikkojen perusteella on syytä kysyä, onko palveluiden tarjonnassa ja käytössä löydettävissä eroja Itä-Suomen sisäisen syrjäseudun ja ydinalueiden välillä ja miten syrjäseutu ylipäätään määrittyy palveluiden tuottamisen näkökulmasta?

Syrjäseudun määrittämiseen on lukuisia lähestymistapoja. Arkipäiväisin tapa tuottaa syrjäseudulle, periferialle määrittely liittyy tapaan, jolla siitä puhutaan. Kyse on tällöin diskurssista, joka tuottaa fakta- ja uskomuspohjaisesti yleisesti tunnistettavan käsityksen syrjäseudusta tai syrjäseutuisuudesta. Käsitystä periferiasta muovaa tällöin erottelu ytimen ja syrjäseudun välillä, joka kohdistuu lähinnä elämäntavan, elinympäristön kehittyneisyyden tai elinmahdollisuuksien hahmottamisen haasteellisuuden eroavaisuuksiin (esim. Ollila 2008). Puhetavassa korostuvat usein myös taloudellistuotannolliset ja elinkeinorakenteeseen liittyvät kehityserot, jotka heijastuvat paikalliseen palveluiden tarjonnan ja kysynnän väliseen suhteeseen. Palveluiden tarjontaa ei synny ilman kysyntää, eikä kysyntää välttämättä ilman tarjontaa.

Tuhkunen (2007, 155) on jäsentänyt syrjäseutuisen asuinympäristön kokemuksellisia piirteitä paikallisuuteen liitettävien myönteisten ja kielteisten merkitysten mukaan (taulukko 1). Nämä piirteet kuvaavat monelta osin rationaalisia, mutta myös uskomuspohjaisia käsityksiä asuinympäristöstä ja siihen liittyvästä taajamaluonteesta merkityksestä. Kiinnostavaa jäsenyyksessä on havaita se, että suhde palveluiden ja niihin liittyvien mahdollisuuksien käyttöön jää varsin välilliseksi laadukkaasti elämän rakentamisen mahdollisuuksina. Vaikka nämä mainitut piirteet ilmenevät suurella varmuudella kaikkialla, nämä mielikuvat on löydetty samankaltaisina myös Itä-Suomen nuorilla heidän asuinpaikkansa kuntaluonteesta riippumatta (Penttinen 2013).

**TAULUKKO 1. Syrjäseutuiseen ja asutuskeskukseen liitettäviä piirteitä
(Tuhkunen 2007, 155)**

	Periferinen ympäristö	Kaupunkiympäristö
Myönteiset piirteet	<ul style="list-style-type: none"> • turvallinen • saasteeton • avoin • ystävällinen • kytkeytyminen luontoon 	<ul style="list-style-type: none"> • mukautuva • jännittävä • haastava • yksilöllinen • uusille kokemuksille avoin • runsaasti mahdollisuuksia • moderni ja kehittynyt
Kielteiset piirteet	<ul style="list-style-type: none"> • muuttumaton • läpinäkyvä • rajoittava • perinteinen • pysähtynyt ilmapiiri • sosiaalinen kontrolli • huono mielikuva 	<ul style="list-style-type: none"> • yksinäisyys • persoonaton • turvaton ja väkivaltainen • saastunut

Asuin ympäristön piirteitä voidaan tarkastella palveluiden käytön mahdollistamana tapana rakentaa nuorisokulttuuristen tekijöiden muovaama elämäntapa palvelurunsaassa kaupunkimaisessa ympäristössä. Bæck (2004) kuvaa tällaista myönteistä merkityksenantoa urbaanina eetoksena, jolle on ominaista paikallisen kiinnittymisen ja paikallisen identiteetin lisäksi kaupunkimaiseen elämäntavan sekä siihen liittyvien arvojen ja mieltymysten tavoittelu. Tällaisia ovat esimerkiksi modernin elämän aallon harjalla eläminen, uusille virikkeille ja kokemuksille alttius tai yksilöllisen elämänpolun rakentamisen mahdollisuus. Kyse on mitä suurimmassa määrin kulutuksen ja erityisesti siihen liittyvien monipuolisten palveluiden käytön mahdollisuudesta. Samanaikaisesti ylikansallisen kulttuurin ja sen myötä urbaanin eetoksen voidaan havaita työntyvän myös periferiseen elinympäristöön erilaisten brändien, palveluiden ja kulttuuristen toimintatapojen myötä (Massey 1994, 147). Kyse on siten markkinavoimaisten mekanismien työntymisestä ihmisten elämämpiireihin erilaisina kulutuksen muotoina ja sitä tarjoavien keskusten aiheuttamasta elämäntavallisesta imusta (Agnew 2011). Hyvien elinolojen tavoittelu on toimintana kuitenkin varsin yleisinhimillistä ja on ominaista valtaosalle ihmisille asuinpaikasta riippumatta. Tässä merkityksessä nuorten ikäryhmä toimii usein suunnannäyttäjänä yhteiskunnan kulttuuriselle tulevaisuudelle.

Mielikuvien, tavoitteiden ja mieltymysten ohella periferiaa voidaan tarkastella objektiivisempien mittareiden avulla. Periferian tilastopohjaisen määrittelyn näkökulmaa nyky-Suomessa helpottaa se, että väestö on voimakkaasti keskittynyt metropolialueelle ja maakuntien kasvukeskuksiin. Tällä hetkellä suomalaisista noin 26 prosenttia asuu pääkaupunkiseudun metropolialueella ja osapuilleen samansuuruinen osuus kuuden suuren kaupunkikeskuksen (Turku, Tampere, Jyväskylä, Lahti, Kuopio ja Oulu) talousalueella. Kokonaisuutena Suomen väestöstä asuu kaupunkimaisissa taajamissa noin 80 prosenttia, joiden osuus Suomen pinta-alasta on ainoastaan 3 prosenttia (Saarinen 2011). Väestöstä loput 20 prosenttia asuttaa näin ollen 97 prosenttia pinta-alasta, mikä tarjoaa asumistiheyden kannalta lähtökohtaisen tarkasteluperspektiivin periferisille asuinympäristöille. Palveluiden tarjoamisen näkökulmasta tämä tarkoittaa kysymystä siitä, onko mahdollista ja kuinka järkevä on hajauttaa maantieteellisesti 97 % pinta-alalle samat palvelut kuin väestörikkaalle 3 % pinta-alalle? Itä-Suomen maakuntien keskusten ulkopuolella elämistä nuorten palveluiden käyttöä määrittää tämän perusteella kustannustehokkuuden rationaliteetti, mikä tarkoittaa usein palveluiden olevan heille kyllä tarjolla, mutta hyvin etäällä.

Nyt Itä-Suomen nuorisopuntarissa jako asuinympäristön luonteen perusteella tehdään kunnan taajamaluonteen perusteella. Se perustuu Tilastokeskuksen kuntaryhmittelyyn (Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2013), jossa kunnat jaetaan niiden taajamaluonteen mukaisesti

1. kaupunkimaisiin kuntiin, jossa väestöstä vähintään 90 % asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000.
2. Taajaan asutut kunnat ovat sellaisia, joiden väestöstä 60 – 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on 4 000 – 15 000.
3. Maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä 60 - 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000 asukasta.

Näin määritellen Itä-Suomen kolmen maakunnan alueella on kuusi kaupunkimaista kuntaa (Mikkeli, Savonlinna, Kuopio, Iisalmi, Varkaus ja Joensuu) loppujen 46:sta kunnasta ollessa taajaan asuttuja tai maaseutumaisia. Käytännössä puntarin jaottelussa on eroteltu toisistaan kolme maakuntakeskusta (Kuopio, Mikkeli ja Joensuu), maakuntakaupungit (10) sekä maaseutumaiset kunnat (33).

Palveluiden tarjonta eriytyy syrjäseutualueiden ja keskusten välillä valikoivan muuttoliikkeen seurauksena, mikä tarkoittaa väestön muuttoalttiuden jakautumista väestöryhmissä eri tavoin. Muuttoalttiimpia ovat nuoret, opiskelikäiset, hyvän työmarkkina-aseman omaavat tai siihen pyrkivät sekä hyvän tulotason ja koulutuksen omaavat henkilöt. Kun nämä tekijät yhdistyvät alueelliseen ja paikalliseen työvoimarakenteeseen ja työvoimatarpeeseen, on siitä seurauksena yhteiskunnan rakenteiden ohjaama muuttoliike ja laajasti ottaen väestön siirtyminen kasvukeskuksiin. Periferisten alueiden niukkenevia ja perustuotantoon painottuvia työmarkkinoita sekä vähe-

neviä kouluttautumismahdollisuuksia hyödyntämään jäävät näin ollen useimmiten henkilöt, joiden muuttoalttius on matala. Samalla palveluiden tarjonta niukkenee palvelukysynnän vähenemisen myötä, mutta muotoutuu samalla paikallista elämäntapaa tai elämänmenoa sekä yhteiskunnallisia reunaehtoja vastaavaksi. (Aro 2007a; 2007b; Kytö & Kral-Leszczynska 2013; Lehtonen & Tykkyläinen 2012; 2013; Tuhkunen 2007)

Nuoret paikallisten palveluiden käyttäjinä

Alueellisen eriarvoistumisprosessin seuraukset heijastuvat nuorten elämään heille tarjottavien palveluiden heikkenemisenä. Yksi esimerkki kehityksestä on koulutuspalveluiden etäännyminen ja keskittyminen suuriin taajamiin, mikä on nuorten arkielämässä merkittävä syrjäseudulla asumisen eriarvoistumiseen johtava ja alueelle kiinnittymistä heikentävä tekijä. Kyse on samalla jo lähtökohtaisesti syrjäseuduksi mielletyn alueen tai maakunnan jakautumisesta omaan sisäiseen syrjäseutuunsa. Ilmiötä on alettu kutsua kaksoisperiferiaksi, jolle on luonteenomaista taulukossa 1 esitettyjen periferiapiirteiden yhdistyminen alueen sisäiseen eriarvoistumiseen ja syrjäseutuistumiskehityksen. Näin syrjäseuduksi mielletyllä maakunnalla on oma sisäinen periferiansa, mikä on havaittavissa myös Itä-Suomen maakunnissa. (Armila 2016; Harinen 2010; Harinen 2015; Harinen & Souto 2010).

Aluemaantieteellisessä tutkimuksessa on tarkasteltu paikallisuuden luonnetta sijainnillisuuden (location) näkökulmasta. Sijainnillisuus koostuu ihmisten elämään ulkoisella tasolla vaikuttavista tekijöistä. Tällaisia asioita ovat yhteiskunnan rakenteelliset tekijät, jotka mahdollistavat kouluttautumisen, työssäkäynnin sekä aineellisen hyvinvoinnin rakentumisen. Asuinpaikasta riippumatta nuorten kannalta oleellisin kysymys on se, minkä tasoista ja minkä alan koulutusta paikkakunnalla on tarjolla. Koulutuksen ohella myös paikkakunnan elinkeinorakenteen tarjoamat työllistymisnäkymät sekä asumiseen ja palveluihin liittyvät rakenteet ovat sijainnillisia vetovoi-matekijöitä. (Agnew 2011)

Nuorille merkittävin sijainnillisuuden tekijä on mahdollisuus opiskella ja työllistyä, mutta myös rakentaa paikallisesti hyväksi kokemansa elämä, mikä on usein riippuva tarjolla olevista palveluista (Ollila 2008, 130–137; Tuhkunen 2007, 118–120). Syrjäseuduilla Itä-Suomessa mahdollisuus työllistyä on heikentynyt rakenteellisten tekijöiden vuoksi; kasvualojen ja korkeamman jalostusasteen työpaikat ovat siirtyneet elinvoimaisemmille ja väestöpohjaltaan laajemmille alueille kasvukeskuksiin perustuotannon jäädessä syrjäseuduille (Lehtonen & Tykkyläinen 2012). Perustuotannossa työtehtävien määrä on rajallinen ja hyvän elämän reunaehdot osin jo viitotetut, mikä on selittää myös hyvinvointierojen kasvua ja suuntaa erityisesti palvelutarvetta mutta myös palvelutarjontaa (Lehtonen & Tykkyläinen 2009).

Itä-Suomessa korkean työttömyyden alueella työllisen työvoiman liikkuvuus on kuitenkin vähäisempää kuin muualla. Paikkakunnalta pois muuttaminen ei välttämättä kasva työttömyyden ja huono-osaisuuden uhatessa, vaan paikkakunnalle kiinnittymistä ohjaavat sosiokulttuuriset ja naapurustovaikutukseen liittyvät tuttuuteen kiinnittymisen tekijät. Tämä myös osaltaan suuntaa nuorten käyttämiä ja tarvitsemia palveluita. Taantuvien ja korkean työttömyyden paikkakuntien hyvinvointierot suhteessa keskuksiin selittyvät paljolti kolmen indikaattorin avulla: riippuvuudella toimeentulotuesta, sairastavuudesta tai paikallisella alkoholin kulutuksella. (Lehtonen & Tykkyläinen 2013) Nuorten näkökulmasta poismuuttaminen taantuvalta paikkakunnalta onkin laajasti elämänpolitiikkaa ilmentävä ja ohjaava valinta, joka liittyy usein perhetaustaan ja sen tarjoamiin kulttuurisiin malleihin (Kivitalo 2007). Taantuva asuinpaikkakunta ei tarjoa elämälle kovinkaan laajoja tietoyhteiskunnan mukanaan tuomia uramahdollisuuksia vaikka paikallinen tuotantorakenne tarjoaisikin työtilaisuuksia (Lehtonen & Tykkyläinen 2010).

Nuorten paikkakunnalle kiinnittymistä tai muuttoa parempien palveluiden pariin voidaan kuvata yleisenä palveluhakuisuutena (Penttinen 2016). Siinä korostuu tarjolla olevien palveluiden lisäksi pyrkimys vallitsevan elinympäristön kohentamiseen ja tässä merkityksessä elintason nostoon. Palveluhakuisuuden ja siihen liittyvän elinympäristön kohentamisen tekijät ovat luonteeltaan myös sellaisia, jotka mahdollistavat ja puitteistavat paikallisuuden kokemista sekä paikkakunnalle kiinnittymistä. Nuorten näkökulmasta kyse on hyvän elämän edellytysten hankkimisesta. Näiden puute yhdessä heikkojen koulutus- ja työllistymisväylien kanssa on nähty lisäävän riskiä ajautua madaltuneeseen hyvinvointiin tai huono-osaisuuden kierteseen varsinkin Itä-Suomen syrjäseuduilla (Lehtonen & Tykkyläinen 2013).

Nuorten palveluiden käyttötapojen kuvaus

Itä-Suomen nuorisopuntarissa kysyttiin nuorten palveluiden käyttöä kahdesta näkökulmasta. Ensiksi nuoret ilmoittivat kuinka paljon he kysytyjä palveluita käyttävät ja toiseksi onko tarjolla olevat palvelut tarpeisiin nähden riittäviä. Palvelut oli kyselyssä jaoteltu kuntien (15 palvelua), valtionhallinnon (10 palvelua), kaupallisten yritysten (9 palvelua), kolmannen sektorin (12 palvelua) ja seurakuntien (7 palvelua) tarjoamiin palveluihin. Kaikkiaan palvelukenttää kartoitettiin siten 53:n palvelun osalta.

Jotta palveluiden käyttöä oli mielekäs tarkastella kokonaisuutena, tiivistettiin faktori-analyysin avulla palveluiden käyttöä kuvaavat piirteet ”kuinka paljon kotipaikkakuntasi palveluita käytät” -muuttujien osalta. Palveluiden käyttöä kuvaavat osiot olivat kokonaisuutena faktoroituva (KMO=.878, Bartlett p=.000). Pääakselifaktorointi toteutettiin vinokulmaisella Oblimin-rotatoinnilla, jonka lähtökohtaisena olettamuksena oli syntyvien palveluiden käyttötapojen mahdollisuus korreloida keskenään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jonkin palvelun käyttö ei rajoita tai poissulje

muiden palveluiden käyttöä. Faktoriratkaisun selityksaste oli 52,94 eli ratkaisun avulla oli mahdollista selittää yli puolet muuttujien vaihtelusta. Analyysissä yksittäisten muuttujien puuttuvat havainnot paikattiin keskiarvopaikkauksella. Kaksi muuttujista poistettiin analyysistä matalan kommunaliteetin vuoksi.

Faktorianalyysin tuloksena kyettiin kuvaamaan ja tiivistämään nuorten palvelujen käyttötavat 11:ta eri tapaan. Näistä ensimmäinen sisältää kunnallisia ja järjestöjen tarjoamia palveluita. Kaikki palvelut kohdistuvat kulttuuripalveluiden käyttöön (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Nuorten kulttuuripalvelujen käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Kunnallinen: Kulttuuripalvelut esim. teatteri, taide	,724
Kunnallinen: Vapaa-aikapalvelut esim. konsertit	,634
Kunnallinen: Kansalais- tai työväenopistot esim. näytelmäpiiri, askartelupiiri	,580
Järjestö: Kulttuuripalvelut esim. musiikki, tanssi	,627
Kunnallinen: Kirjasto ja mediapalvelut	,581

Kulttuuripalveluiden käyttö koostuu laaja-alaisesti esittävän taiteen, kuten teatterin, konserttien ja tanssin kuluttamiseen. Kulttuuripalveluiden käyttöön kuuluvat myös kirjastopalvelut, jotka tänä päivänä sisältävät myös monia muita palveluita kuten mediapalveluita.

Toinen kokonaisuus koostuu seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen tarjoamista hengellisistä palveluista (taulukko 3). Kyselyssä ei eroteltu uskonnollisia yhdyskuntia toisistaan, vaan vastaajat saattoivat ymmärtää palvelut omien uskonnollisten yhteisöjen mukaisesti.

TAULUKKO 3. Nuorten uskonnollisten yhteisöjen palveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Seurakunta: Leiritoiminta esim. perheleirit	,810
Seurakunta: Kirkollisiin juhliin liittyvä toiminta esim. juhlatilaisuudet, kokoontumiset, kokoukset	,741
Seurakunta: Rippikoulu esim. isostoiminta	,680
Seurakunta: Hengellinen toiminta esim. raamattupiiri	,666
Seurakunta: Vapaaehtoistoiminta esim. vanhustyö, kaveritoiminta	,652
Seurakunta: Nuorisotyö esim. katu- tai viikonloppupäivystys	,562
Järjestö: Iltapäivätoiminta esim. kerhot, ohjaajana toimiminen, viriketoiminta	,401

Kyselyssä esitetyt kirkolliset palvelut on mahdollista jäsentää kahdella tapaa. Toisaalta palvelut sisältävät hengellisiä palveluita, kuten raamattupiirejä sekä kirkollisia tapahtumia. Toisaalta taas palvelut ovat hengellisen sanoman ja erityisesti taustan sisältäviä leirejä, perhe- tai vanhustyöhön osallistumista sekä kerhotoimintaa. Tämä palveluiden käyttö nimettiin **uskonnollisten yhteisöjen** palveluiden käytöksi.

Kolmas kokonaisuus palveluiden käytöstä kohdistuu **kaupallisten kulutuspalveluiden** käyttöön (taulukko 4). Palvelut ovat kokonaisuutena latauksiltaan saman suuruisia painottuen vahvimmin päivittäistavarakauppaan. Verkkokaupankäynti latautuu kulutustavarakauppaan vahvemmin faktorille, mikä kuvaa ikäryhmälle ominaista kulutuskäyttäytymistä.

TAULUKKO 4. Nuorten kaupallisten kulutuspalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Kaupallinen palvelu: Päivittäistavarakauppa	,666
Kaupallinen palvelu: Verkkokaupankäynti	,630
Kaupallinen palvelu: Kioskipalvelut	,615
Kaupallinen palvelu: Kulutustavarakauppa esim. tavaratalot ja erikoisliikkeet	,590
Kaupallinen palvelu: Kulttuuripalvelut esim. elokuvateatterit, pelipalvelut	,486

Valtionhallinnon viranomaispalveluista kuusi latautuu samalle faktorille. Palveluiden käyttö nimettiin lupa- ja hallintopalveluihin kohdistuvaksi (taulukko 5). Vahvimmin **lupa- ja hallintopalveluihin** latautui asevelvollisuusasioiden hoito ja heikoimmin työelämäpalveluiden käyttö.

TAULUKKO 5. Nuorten lupa- ja hallintopalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Viranomaispalvelu: Asevelvollisuusasiat	,723
Viranomaispalvelu: Liikennepalvelut esim. ajokortti, ajoneuvon rekisteröinti	,622
Viranomaispalvelu: Poliisipalvelut esim. passit, luvat, asiakirjat	,587
Viranomaispalvelu: Siviilipalveluasiat	,561
Viranomaispalvelu: Lainopilliset palvelut esim. oikeusapu	,522
Viranomaispalvelu: Nuorten työvoima-palvelut esim. työelämävalmennus, oppisopimus	,334

Nuorten käyttämistä palveluista osallisuuteen ja sen tukemiseen liittyvät palvelut **nimettiin osallisuutta vahvistaviksi** palveluiksi (taulukko 6). Selvimmin vahvimmin faktorille latautui kunnallisten vaikuttamismahdollisuuksien hyödyntämistä kuvaavat palvelumuodot. Nuorille on tarjolla mahdollisuudet vaikuttaa omiin paikallisiin asioihinsa osallistumalla erilaisten vaikutusryhmien toimintaan kuten nuorisovaltuustoon tai nuorisofoorumiin. Matalin lataus oli neuvontapalveluilla, mikä selittyy

oletettavasti näiden palveluiden vähäisestä tarjonnasta tai käyttötarpeesta suhteessa muihin tarjolla oleviin tukipalveluihin.

TAULUKKO 6. Nuorten osallisuutta vahvistavien palveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Kunnallinen: Nuorten vaikutusryhmät esim. Nuorisovaltuusto, Nuorisofoorumi	,808
Järjestö: Vaikuttamistoiminta esim. vaikuttajaryhmät	,601
Kunnallinen: Nuorisotilat esim. nuorisotalo, kerhotila, ”olkkari”	,526
Kunnallinen: Nuorten tukipalvelut esim. neuvontalinja, terveystietokone	,494

Toinen viranomaispalveluiden käyttöä kuvaava faktori kuvaa nuorten **toimeentuloa ja hyvinvointia** (taulukko 7). Vahvimmin faktorille latautuu odotetusti asioiminen opintotukiviranomaisen kanssa. Myös sosiaaliviranomaisten tarjoamien palveluiden käyttö saa vahvan latauksen. Matalin lataus on työvoimapalveluiden käytöllä. Kokonaisuuksena toimeentulo ja hyvinvointi rakentuu ikäryhmälle ominaisesti opiskeluaikaa painottaen, työvoimapalveluiden siirtyessä etäämmälle tulevaisuuteen.

TAULUKKO 7. Nuorten toimeentulo- ja hyvinvointipalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Viranomaispalvelu: Opintotuen hakeminen (Kela)	,742
Kunnallinen: Sosiaalipalvelut esim. toimeentulotuki, perhepalvelut	,649
Viranomaispalvelu: Terveys- ja sosiaaliturva esim. Kela-asiointi	,588
Viranomaispalvelu: Veropalvelut esim. verokortti, verotustiedot	,534
Viranomaispalvelu: Työvoimapalvelut esim. kesätyöt, työpaikan haku, ammatinvalinta	,426

Liikuntaan ja urheiluun liittyvät palvelut niin kunnallisten, urheiluseurojen kuin kaupallistenkin palveluntuottajien tarjoamina latautuvat kaikki osapuilleen saman vahvuisesti faktorille. Palvelunkäytön nimeäminen **liikuntapalveluiksi** on tältä osin yksiselitteistä (taulukko 8). Ainostaan seurakuntien tarjoama liikuntakerho ei enää sovi kovinkaan hyvin kuvaamaan ikäryhmän liikuntaan suuntautunutta palvelunkäyttöä. Muuttuja haluttiin kuitenkin säilyttää faktorilla, koska seurakuntien liikuntapalveluita on varsinkin pienissä kunnissa usein tarjolla.

TAULUKKO 8. Nuorten liikuntapalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Kunnallinen: Liikunta ja urheilupalvelut	,796
Järjestöpalveluita: Liikunta ja urheilu	,787
Kaupallinen: Liikunta ja hyvinvointi	,711
Seurakunta: Liikuntakerho	,356

Vaikka palveluiden käyttöä kuvaavat faktorit noudattelivat suurelta osin odotettua jäsentymistä, poikkeaa terveydenhuoltopalvelu tästä. Yksityisten ja kunnallisten terveydenhuoltopalveluiden käyttö ei olisi latautunut samalle faktorille, vaikka faktoreiden lukumäärää olisi muutettu. Näin faktorin nimeksi tuli **yksityisten terveydenhuoltopalveluiden** käyttö (taulukko 9). Näihin palveluihin latautuivat sekä hammas- että yleisen terveydenhuollon palvelut, mikä selittyy osin terveydenhuollon palveluiden eriytymisellä. Toisaalta kyse saattaa aineistossa olla myös siitä, että oppilaitosten tarjoama terveydenhuolto ei kaikilta osin mielletä kunnalliseksi. Ja esimerkiksi yliopistoissa terveydenhuolto toteutetaan säätiöpohjaisesti (Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö).

TAULUKKO 9. Nuorten yksityisten terveydenhuoltopalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Kaupallinen: Terveyspalvelut	,715
Kaupallinen: Hammashoito	,707

Kunnallisten terveydenhuoltopalveluiden käyttö on vastaa yksityisten palveluiden käyttöä (taulukko 10). Erona on kunnallisen kouluterveydenhuollon lisä palveluiden käytössä.

TAULUKKO 10. Nuorten kunnallisten terveydenhuoltopalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Kunnallinen: Hammashoito	,735
Kunnallinen: Terveydenhoito	,687
Kunnallinen: Koulu tai oppilaitos	,516

Liikennepalvelut niin kaupalliset kuin kunnallisetkin latautuvat johdonmukaisesti samalle faktorille (taulukko 11). Liikennepalvelujen käyttöä kuvaavien muuttujien lataukset ovat koko faktoriratkaisun korkeimpia, mikä osoittaa faktorin vahvaa sisällöllistä selitysvoimaa.

TAULUKKO 11. Nuorten liikennepalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Kuinka usein käytän kotipaikkakuntani kunnallisia palveluita: Liikennepalvelut	,880
Kuinka usein käytän kaupallisia palveluita: Liikennepalvelut	,786

Järjestöt tarjoavat varsin suuren ja moninaisen joukon erilaisia palveluita. Kun näistä palveluista poistetaan liikuntapalvelut, jää jäljelle silti monia harrastuksiksi miellettyjä aktiviteetteja. Nämä nimettiin **järjestöpalveluiden** käytöksi, joista vahvimmin faktorille latautuivat erilaiset työpaja- ja perhepalvelut. Hieman ennakko-odotusten vastaisesti partiotoiminta latautui faktorille heikoiten. Kyse on mitä ilmeisimmin ikäryhmästä, jossa partiotoiminta ei ole enää yhtä laajaa kuin nuoremmissa ikäryhmissä. Samaan viittaa kiinnostuksen suuntautuminen jo poliittiseen tai yhteiskunnalliseen toimintaan.

TAULUKKO 12. Nuorten järjestöpalveluiden käyttö

Nuorten käyttämä palvelu	faktorilataus
Järjestö: Työpajat esim. taide- ja elämys	,672
Järjestö: Perhepalvelut esim. vanhempi - lapsi	,613
Järjestö: Poliittinen toiminta esim. puolueet tai aatteelliset järjestöt	,578
Järjestö: Asukastoiminta esim. talkoot, etujen ajaminen, hallinto	,556
Järjestö: Yhteiskunnallinen vapaaehtoistoiminta esim. avustajatoiminta	,543
Järjestö: Harrastepiirit esim. käsityöt, ruoanlaitto, sirkus	,506
Järjestö: Tapahtumatuottaminen esim. messut, näyttelyt	,443
Järjestö: Partio toiminta	,430

Kokonaisuutena faktoriratkaisun avulla kyettiin kuvaamaan nuorten palvelujen käyttöä 11:ta analyysissä muodostetun summamuuttujan avulla 53:n muuttujan sijaan (taulukko 13). Näiden palveluiden käyttöpiirteiden avulla on mahdollista kuvata tiiviisti nuorten alueellisia ja paikallisia palveluiden käytön muotoja, niiden eroja sekä profileja.

TAULUKKO 12. Nuorten palveluiden kohdistuminen palvelutarjonnan kentällä

Nuorten käyttämä palvelujen kohdistuminen

Kulttuuripalvelujen käyttö
Uskonnollisten yhteisöjen palveluiden käyttö
Kaupallisten kulutuspalveluiden
Lupa- ja hallintopalveluiden
Osallisuutta vahvistavien palveluiden käyttö
Toimeentulo- ja hyvinvointipalveluiden käyttö
Liikuntapalveluiden käyttö
Yksityisten terveydenhuoltopalveluiden käyttö
Kunnallisten terveydenhuoltopalveluiden käyttö
Liikennepalveluiden käyttö
Järjestöpalveluiden käyttö

Nuorten palvelujen käyttöprofiilit

Nuorten palveluiden käyttöprofiilit on mahdollista selvittää useammallakin tavoin. Nyt profiileja kuvaillaan kuntatyyppin mukaisesti siten, että palvelujen käytöstä lasketut faktoripisteet (regressiomenetelmä) kuvaavat kunkin vastaajan palvelun käytön runsautta tai aktiivisuutta. Pistemäärät ovat standardoituja, joten kaikkien havaintojen keskiarvo on 0 ja varianssi 1. Sen vuoksi pistemäärät eivät noudata muuttujien alkuperäistä vaihteluväliä, mutta ovat toisaalta asteikosta riippumattomina. Pienet lukuarvot kuvaavat taulukossa 13 palvelun käytön runsautta.

Nuorten asuinkunnan tyyppin mukaan heille rakentuu palvelun käyttöprofiili, joka syntyy palveluiden käyttöä kuvaavien keskiarvojen perusteella. Taulukossa vihreällä on merkitty ne runsasta palvelujen käyttöä kuvaavat keskiarvot ja keltaisella puolestaan matalan palvelun käytön keskiarvot.

TAULUKKO 13. Nuorten käyttämien palveluiden profilit asuinkunnan tyyppin mukaan (varianssianalyysi)

Palvelun käyttö	Maakunta- keskus	Maaseutu- kaupunki	Maaseutu- mainen kunta	F p
Kulttuuripalvelujen käyttö	0.03	0.09	-0.14	8.28 .000
Uskonnollisten yhteisöjen palveluiden käyttö	0.11	0.02	-0.13	8.94 .000
Kaupallisten kulutuspalveluiden	-0.09	0.12	0.01	7.22 .001
Lupa- ja hallintopalveluiden	-0.20	0.07	0.21	28.08 .000
Osallisuutta vahvistavien palveluiden käyttö	0.03	-0.11	-0.06	4.57 .010
Toimeentulo- ja hyvinvointipalveluiden käyttö	-0.17	-0.02	0.26	28.59 .000
Liikuntapalveluiden käyttö	0.12	0.04	-0.26	27.21 .000
Yksityisten terveydenhuolto- palveluiden käyttö	-0.13	0.02	0.17	14.90 .000
Kunnallisten terveydenhuolto- palveluiden käyttö	0.20	-0.03	-0.26	33.17 .000
Liikennepalveluiden käyttö	0.14	-0.09	-0.11	12.62 .000
Järjestöpalveluiden käyttö	0.04	0.11	-0.17	11.07 .000

Kun asuinpaikan mukaiset palveluiden käyttöprofiilit kootaan taulukosta, näyttäytyy maakuntakeskusten nuorten palveluiden käyttö painottuvan kaupallisten palveluiden, toimeentulo- ja hyvinvointipalveluiden, yksityisten terveydenhuoltopalveluiden sekä viranomaispalveluna lupapalveluiden käyttöön. Vähäisempää sen sijaan ovat liikennepalveluiden, kunnallisten terveydenhuoltopalveluiden, liikuntapalveluiden, osallisuutta vahvistavien palveluiden sekä uskonnollisten yhteisöjen palveluidenkäyttö.

Maaseutukaupungeissa sekä maakuntakeskusten suurissa ympäristökunnissa (kuten Siilinjärvi) nuorten palveluidenkäyttö kohdistuu muita useammin osallisuutta vahvistavien nuorisopalveluiden käyttöön. Muita itäsuomalaisia nuoria harvemmin he puolestaan käyttävät järjestöpalveluita, kaupallisia kulutuspalveluita ja kulttuuripalveluita.

Maaseutumaisten kuntien nuorista syntyy palveluidenkäytön mukaan varsin aktiivinen käsitys. Nuoret käyttävät eniten järjestöpalveluita, liikennepalveluita, kunnallisia terveyspalveluita, liikuntapalveluita, uskonnollisten yhteisöjen palveluita sekä kulttuuripalveluita. Harvemmin he puolestaan osallistuvat yksityisten terveyspalveluiden, lupa- ja hallintopalveluiden sekä toimeentulo- ja hyvinvointipalveluiden käyttöön.

Nuorten tarkasteleminen yhtenä ryhmänä on tältä osin hämmentävää, mutta myös jossain määrin harhaan johtavaa. Kyse on monelta osin nuorten iän ja asuinpaikan olevan vahvasti maaseutumaisissa kunnissa toisistaan riippuvia. Maaseutumaisten kuntien nuoret ovat useimmiten vielä kotona asuvia peruskoulua tai toisen asteen oppilaitoksessa opiskelevia. Näin ollen suhteellisen suuri osa kunnallisista ja järjestöjen tarjoamista palveluista tavoittavat heidät, vaikka etäisyys runsaamman harrastustarjonnan isompiin taajamiin olisikin pitkä. Nyt kyselyllä ei saatu selville harrastusten runsautta tai valinnanvaran määrää.

Liikennepalveluiden käyttö ilmentää oletettavasti useimmin kohtuullisen pitkiä koulumatkoja tai matkustamista kaupallisten palvelujen luo taajamiin. On perusteltua olettaa, että aiemmassa tutkimuksessa havaitut etäisyydet ovat nyt tutkimuksessa mukana olleiden nuorten arkea (Armila 2016; Harinen 2010; Harinen 2015; Harinen & Souto 2010). Sen sijaan kysymys siitä, jäävätkö maaseutumaisten kuntien nuoret välimatkojen vuoksi vaille harrastusaktiivisuutta, ei yksiselitteisesti aineistosta selviä.

Maakuntakeskusten nuorten osalta voisi puolestaan olettaa heidän olevan yltäkylläisten palvelujen parissa suhteessa maakunnan muihin nuoriin. Palvelujen käyttö on kuitenkin keskimääräisesti ottaen usein hyvinkin matalaa, mikä viittaa siihen, että palveluiden käytöllä on myös nuorten elämässä ylärajansa. Saatavilla oleviin palveluihin ei ole välttämättä tarve tarttua, eikä ajankäytön kannata näin ole myöskään mahdollista. Maakuntakeskusten nuoret ovat myös useammin jo ikänsä puolesta ammattiin tai korkeakoulututkintoon opiskelevia, mikä osaltaan muuttaa palvelujen käyttöprofiilia ikäryhmälle ominaiseen työelämään orientoituvaan suuntaan.

Palveluiden käyttöprofiilit ja niiden kuntatyyppin mukaiset erot antavat kuitenkin vihiä siitä, että asuinseudun rakenteelliset tekijät (Agnew 2011; Tuhkunen 2007) tarjoavat nuorille osin melko erilaiset mahdollisuudet elämänuran rakentamiseen. Tältä osin on myös syytä olla huolissaan Lehtosen ja Tykkyläisen (2009) mainitsemista hyvän elämän reunaehtojen liudentumisesta, jonka seurauksena on havaittavissa hyvinvointierojen kasvua ja sen myötä muuttunutta palvelutarvetta sekä niukentunutta palvelutarjontaa. Taantuva asuinpaikkakunta ei kykene tarjoamaan nuorten elämälle

kovinkaan monipuolisia uramahdollisuuksia tai palveluilla sitä tukemaan, vaikka työtilaisuuksia olisi sinällään tarjolla (Lehtonen & Tykkyläinen 2010).

”EIPÄ OO KOVIN HÄÄPPÖSTÄ” – SYRJÄSEUTUJEN KURJISTUMINEN

Susan Eriksson

Maaseutujen kurjistumista koskevia tutkimuksia nuorten näkökulmasta on tehty Suomessa verrattain vähän, vaikka nuoret ovat keskeinen maaltamuuttajien ryhmä. Heidän näkemyksensä ja perusteensa muuton syille ovat useimmiten koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien puute maaseutumaisella asuinpaikkakunnalla. Palvelujen vähäinen määrä ja niiden koettu riittämättömyys on keskeinen syy maaseutujen muuttotappiolle kansainvälisen tutkimuksen valossa (esim. Gur’ianova 2013; Farrugia ym. 2014). Sama suuntaus ilmenee myös Itä-Suomen nuorisopuntaritutkimusten aineistoissa. Palvelujen käyttöprofileja tarkastellessa havaittiin, että nuoret käyttävät enemmän yksityisiä ja vapaa-ajan palveluja maakuntakeskuksissa (Kuopio, Joensuu ja Mikkeli) kuin muualla Itä-Suomessa, kun taas esimerkiksi liikuntapalveluja käytetään enemmän maaseutumaisissa kunnissa (Penttinen edellä). Tulos osoittaa, että palvelujen käyttäminen riippuu niiden tarjonnasta, mikä on syrjäseuduilla vähäisempää.

Palvelujen vähäinen tarjonta korreloi vahvasti nuorten muuttohalukkuuteen. Esimerkiksi tässä tutkimusaineistossa muutamassa avovastauksessa kuvataan ensin paikkakunnan palveluiden ja mahdollisuuksien puutteita ja sen jälkeen kerrotaan aikeista muuttaa kokonaan pois joko näistä syistä aiheutuvan ”pakon” tai oman valinnan perusteella.

Kuitenkaan paikkakunnalta pois muuttaminen ei ole vain syrjäseutujen nuorten valinta, vaan myös esimerkiksi korkeakoulutetut nuoret muuttavat pois itäsuomalaisilta yliopistopaikkakunnilta, jos paikkakunnalla on pula opiskelualaa vastaavista työpaikoista (esim. Penttinen 2016; 2013). Nuorten muuttoliikkeestä ja maaseudulla koetuista mahdollisuuksista on tällä vuosikymmenellä tehty runsaasti kansainvälistä tutkimusta. Syyt nuorten muutolle maaseudulta näyttävät länsimaissa olevan samankaltaisia, mutta demografiset ja kulttuuriset erot vaikuttavat kuitenkin paikallisesti paljon. Esimerkiksi opiskeluala ja suuntautuminen sitä vastaaviin töihin riippuvat esimerkiksi Australiassa paljon demografisista ja sosiaalisista tekijöistä. Opettajiksi ja lääkäreiksi opiskelleet hakeutuvat ensimmäiseen työpaikkaansa usein juuri maaseudulle, koska se on luontainen väylä uralla etenemiseen ja erikoistumiseen myöhemmin, kuten esimerkiksi luokanopettajien kohdalla. (Ley ym. 1996.) Suomessa syrjäkylät eivät näitäkään tulevaisuuden osajia juuri houkuta, vaan suurten kaupun-

kien tarjoamien elämäntapoihin ja elinolosuhteisiin liittyvien mahdollisuuksien takia työtä etsitään hanakammin kaupungeista.

Venäjällä nuorten suosimat ammatit liittyvät hyvän palkkaustason hallintotehtäviin. Hallintosektorilla ei juuri ole tarjolla työtä maaseudulla, mikä on syynä nuorten maaltamuuttoon. Opettajan työ on siellä huonosti palkattua, joten sitä ei myöskään arvosteta ammattialana, vaikka pienemmällä paikkakunnilla olisikin tarjolla alan työtä. Venäjän maaseudulla nuorten mahdollisuudet liittyvät enimmäkseen maanviljelyyn ja siihen liittyvään yrittäjyyteen, joka ei modernia nuorta tällä hetkellä juurikaan houkuttele (Gur'ianova 2013; Ley ym. 1996). Venäjällä on kuitenkin virinnyt sen kaltaisia uusyhteisöllisiä projekteja nuorten keskuudessa, joissa pyritään vahvistamaan lokaaleja kulttuurisia ominaispiirteitä esimerkiksi pyrkimällä käyttämään poikkeuksellisten alojen osaamista resurssina kotiseudulla ja luomalla siten perustaa uusien alojen yrittäjyydelle maaseudulla ja pienillä paikkakunnilla. (Ley ym. 1996; k myös. Farrugia ym. 2014).

Kansainvälisessä mittakaavassa syyt nuorten pyrkimyksille pois maaseudulta ja syrjäkyliltä ovat kuitenkin sosiaalisesti hyvin samankaltaisia, sillä ne liittyvät mahdollisuuksien puutteeseen opiskelu-, työ- ja vapaa-ajan alueilla sekä sosiaalisen yhdenmukaisuuden paineeseen. Moniarvoinen kaupunki selkeästi vain tarjoaa enemmän mahdollisuuksia riippumatta siitä asutaanko Suomessa, Venäjällä tai Australiassa. Keskuksen ja periferian välinen, luonteeltaan voimakkaan ideologinen relaatio vaikuttaa vahvasti myös nuorten ajattelussa, kuten tämänkin tutkimuksen aineistossa käy ilmi. (k. myös Tuuva-Hongisto ym. 2016). Henkilökohtaista suhdetta asuinpaikkakuntaan, sen ominaispiirteitä ja identiteettiä hahmotetaan ja tehdään ymmärrettäväksi usein vertailussa suurempiin paikkakuntiin eli keskuksiin. Kulttuurintutkimuksen teoriassa on argumentoitu, että periferian suhdetta keskuksen jäsennetään imaginaarisesti ja se hahmottuu oletuksina mahdollisuuksista tai niiden puutteista (esim. Appadurai 2003; Kjelgaard & Askegaard 2006).

Seuraavaksi tarkastellaan nuorten näkemyksiä asuinpaikkakunnan palvelutarjonnan riittävydestä sen mukaan, miten he jäsentävät tilannetta keskuksen ja periferian välisen suhteen kautta, ja miten tuota suhdetta hyödynnetään joko kotipaikkakunnalla elämisen mielekkyyttä tukevana resurssina tai sen mielekkyyttä vähentävänä resurssina. Tarkasteluun poimitaan sellaisia kyselyn avovastauksia, jossa paikkakunnan palvelutarjontaa luonnehditaan keskus-periferia – jaottelun kautta.

Kaupungeissa ja maaseuduilla asuvien nuorten elinoloissa on väistämättä eroja, mikä tulee keskeisesti esiin myös tämän tutkimuksen aineistossa. Maaseutunuorten kohdalla aineistossa törmätään tarinoin palvelujen kurjistumisesta, palvelujen ja elinolojen nasevaan ja alatyyliseen kritisointiin sekä hätähuutoihin vähäisten palvelujen säilyttämisen puolesta. Kyselyn 469:ssä avovastauksessa miltei kaikki hyvinvointipalvelut saivat huomiota. Suuri osa vastauksista on kriittisiä paikkakunnan palvelujen suhteen, eikä vastauksista ole mahdollista erotella suurilla tai pienillä paikkakunnilla asuvien nuorten vastauksia. Eräistä vastauksista käy ilmi, että jotkut nuoret ovat

tyytyväisiä pienenkin paikkakunnan palvelutarjontaan, mutta avovastausten joukossa nämä nuoret ovat vähemmistössä.

Alueellinen eriarvoisuus palvelujen saatavuudessa vaikuttaa keskeisesti nuorten hyvinvointiin, sillä jo pitkät välimatkat vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti pääsee esimerkiksi sairaanhoitoon. Myös alueen sosioekonomisella rakenteella on vaikutusta, sillä se heijastuu yleisesti toimintamahdollisuuksiin tai niiden puutteeseen, jolla on keskeistä merkitystä elämänkulun kannalta. Asenteellinen taso ja suhtautuminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen vaihtelee niin ikään erittäin paljon eri kunnissa ja alueilla. (Karvonen & Rahkonen 2004, 77.) Terveyden ja hyvinvoinnin alueellisten erojen on huomattu voimistuneen etenkin kaupunkien ja haja-astusalueiden välillä jopa niin, että syrjäseutujen katsotaan jääneen kokonaan hyvinvointikehityksen ulkopuolelle. Siihen on katsottu vaikuttaneen syrjäseutujen huonompien työllisyysnäkymien lisäksi väestön ikääntyminen ja huoltosuhteen heikkeneminen. (Emt.)

Kuitenkin myös syrjäkylien välillä voi olla suuriakin eroja niin työllisyysnäkymissä kuin koetussa hyvinvoinnissa. Hyvinvoinnin rakentumiseen katsotaankin vaikuttavan sosioekonominen aseman lisäksi myös sosiaalisten suhteiden luonne ja elämänpoliittiset valinnat. Kuitenkin palvelujärjestelmän toiminta vaikuttaa myös subjektiivisesti koettuun hyvinvointiin olennaisesti, niin suoraan palveluja käytettäessä kuin välillisesti tietoisuutena niiden käyttämisen mahdollisuuksista. Palvelujen keskittäminen suurempiin keskuksiin on ollut tietoista säästöpolitiikkaa, johon on päädytty kuntauudistuksissa. Samankaltaiset päämäärät ovat olleet synnä myös maaseutukaupunkien palveluverkkoa supistettaessa ja sen toimintoja lakkautettaessa.

Tässä jaksossa tarkastellaan nuorten näkemyksiä palvelujen kurjistumisesta kaupunki-maaseutu – tai keskus-periferia – akselilla. Jaottelu keskuksen ja periferiaan jäsentää usein ideologisella tasolla käsityksiä paikkakunnan ominaispiirteistä ja yksilö neuvottelee omaa suhdettaan paikkaan tai lokaaliin tuon jaottelun kautta (esim. Farrugia ym. 2014; Kjelgaard & Askegaard 2006). Tutkimusaineiston avovastauksissa nuoret tekevät samankaltaista ”neuvottelutyötä” keskuksen ja periferian välillä, kun he jäsentävät näkemyksiään palvelujen riittävydestä omalla asuinpaikkakunnalla. Usein nuoret perustelevat asuinpaikkakuntansa periferiaaluonteella omia poismuuttoaikeitaan. Kritiikki paikkakunnan palveluista on avovastauksissa erittäin vivahteikasta ja se tarjoaa tuoretta kokemustietoa syrjäseutujen palvelujen tilasta.

Peruspalvelujen tila nuorten näkökulmasta

Hyvinvointipalveluja koskevassa kritiikissä riipaisevimmita ovat tuntuneet kertomukset paikkakunnan terveyspalvelujen puutteista ja koulujen surkeasta kunnosta. Eräällä pohjoiskarjalaisella paikkakunnalla homekoulu oli aiheuttanut vastaajalle terveysongelmia, jotka olivat loppuneet vasta opiskelijan vaihdettua koulua. Vastaaja

kertoi kunnassa panostettavan näkyvyyttä tuoviin infrastruktuuriin hankkeisiin, kuten erikoisiin rakennuksiin, joilla on nähtävyydsarvoa, mutta näihin rakennushankkeisiin suunnatut taloudelliset panostukset vähentävät kunnan resursseja esimerkiksi peruskorjata kouluja, jolla kuitenkin olisi enemmän merkitystä kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta. Vastauksen perusteella voi siis päätellä, että nuoret kantavat huolta siitä, ettei peruspalvelujen ylläpitämisen merkitys näyttäyty kunnassa tärkeänä.

Nuorten enemmistö kertoo käyttävänsä terveystalvuluja joskus (83,5 % kaikista kyselyyn vastanneista). Naisista 12,6 % ja miehistä 7,4 % käyttää palveluja usein. Palvelujen käyttöasteessa ei ole juurikaan paikkakuntatyyppiin mukaisia eroja, mutta riittävyyden kokemuksissa eroja ilmeni jonkin verran. Nuoret kokevat paikkakuntansa terveydenhoitopalvelut pääosin riittävinä tai melko riittävinä (83 %). Tuloksessa on yhtymäkohta valtakunnalliseen nuorisobarometrin tuloksiin nähden, jonka mukaan nuorten luottamus hyvinvointivaltioon ja sen tarjoamaan apuun esimerkiksi sairastuessa on melko korkealla tasolla Suomessa, koska 71 % nuorista luottaa terveysasioissa palvelujärjestelmään (Myllyniemi 2014, 57).

Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan * Kuinka riittäviä kunnalliset palvelut ovat: Terveydenhoito Crosstabulation

			Kuinka riittäviä kunnalliset palvelut ovat: Terveydenhoito				Total
			Riittävästi	Melko riittävästi	Melko riittämättömästi	Riittämättömästi	
Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	Maakuntakeskus	Count	260	329	80	14	683
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	38,1%	48,2%	11,7%	2,0%	100,0%
	Maakuntakaupunki (Iisalmi, Pieksämäki, Lieksa ...)	Count	121	200	56	12	389
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	31,1%	51,4%	14,4%	3,1%	100,0%
	Maakuntakeskuksen ympärys kunta (Siilinjärvi, Kontiolahti ja Liperi)	Count	38	48	9	0	95
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	40,0%	50,5%	9,5%	0,0%	100,0%
	Maaseutumainen kunta	Count	156	328	86	26	496
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	31,5%	46,0%	17,3%	5,2%	100,0%
Total	Count	575	805	231	52	1663	
	% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan		34,6%	48,4%	13,9%	3,1%	100,0%

Kaavio osoittaa, että etenkin maaseutumaisissa kunnissa terveydenhuollon riittämättömyyden kokemuksia on useammalla nuorella kuin muualla asuvilla (melko riittämättömän 17 % ja riittämättömän 5 % vastaajista). Yli 20-vuotiaat palvelunkäyttäjät kokevat paikkakuntansa terveyspalvelut riittämättömiksi hieman useammin kuin alle 20-vuotiaat. Maaseutukaupungeissa (esim. Pieksämäki, Varkaus, Iisalmi) koetaan enemmän puutteita terveyspalveluissa kuin maakuntakeskuksissa, eli Kuopiossa, Joensuussa ja Mikkelissä. Terveydenhuollon palveluja koskevissa avovastauksissa palvelujen puutteet tulevat selkeimmin ilmi maaseutukaupunkien kohdalla, kun nuoret kertovat peruspalvelujen lakkauttamisesta ja sen vaikutuksesta elinoloihin.

Kuitenkin Pieksämäen aluesairaalan yöpäävystys olisi tärkeä tuoda takaisin, sillä hädän hetkellä matka Mikkeliin on pitkä, ja Varkauden aluesairaalaan ei voi mennä, koska Pieksämäki ei ole osa Pohjois-Savon maakuntaa. Aiemmin tässä kuussa pikkuveljeni joutui taksilla äitini kanssa ravaamaan Pieksämäki-Mikkeli – väliä kolme kertaa umpisuolen tulehduksen takia.

Tutkimusaineiston perusteella käy ilmi, että terveyspalvelut koetaan maaseudullakin enimmäkseen melko riittäviksi, mutta palvelujen lakkauttaminen maaseutukaupungeista nousee aineistossa esiin keskeisenä epäkohtana, mikä vaikuttaa nuorten kokemuksiin terveyspalvelujen riittävydestä. Avovastauksessa kotikunta Pieksämäen palvelutarjontaa suhteutetaan Varkauteen ja maakuntakeskuksen pääkaupunkiin Mikkeliin. Maakuntarajojen takia Pieksämäkeä lähempänä sijaitsevan Varkauden aluesairaalan päivystykseen ei voi mennä öiseen aikaan ja ainoa mahdollisuus on kauempana sijaitseva Mikkelin keskussairaala, joka on Pieksämäen tavoin osa Etelä-Savon maakuntaa. Vastauksessa Pieksämäki asettuu periferiaksi suhteessa Mikkeliin, joka näyttäytyy asianmukaisesti toimivien terveyspalvelujen keskuksena.

Maaseutumaisissa kunnissa asianmukaisten palvelujen puutteet koetaan erittäin voimakkaasti. Muualle matkustamisen pakko palvelua saadakseen tuntuu kipeästi nahoissa, kuten seuraavasta avovastauksesta käy ilmi.

Syö asukkaiden yleistä hyvinvointia, että palvelut vaan vähenevät koko ajan, tarjontaa ei ole juuri lainkaan ja terveydenhoidonkin aukioloaikoja lyhennetään koko ajan – viikonloppuisin on lähdettävä 50 km päähän lääkäriin, jos tarvitsee apua ja maanantaiamuaisin on päivystys täynnä kun kaikki kärvistelevät viikonlopun yli. Kangasniemi on harvinaisen masentava paikka.

Palveluita ei saa siirtää liikaa muualle kuten Savonlinnaan

Mitkä palvelut? EI TÄÄLLÄ NYKYÄÄN OLE MITÄÄN PALVELUITA.

Yllä olevassa vastauksessa Kangasniemi määrittyy periferiaksi palvelujen vähenemisen ja terveyspalvelujärjestelmän puutteiden takia. Puutteet tulevat näkyviksi suhteessa niihin paikkakuntiin, joissa lääkärin palveluja on saatavilla myös viikonloppuisin. Ongelmat palvelujen saavutettavuudessa asettaa kuntalaiset eriarvoiseen asemaan. Avovastauksessa esitetty näkymä sairastuneesta kuntalaisesta, joka joutuu kestämään sairautensa kanssa viikonlopun yli ilman hoitoa, on hyvin raaka.

Terveyspalveluista hammashoito koetaan pääasiassa riittävänä kaikkialla, mutta eniten sen suhteen koetaan puutteita maakuntakeskuksissa. Hammashoidon puutteiden keskittyminen suurempiin kaupunkeihin selittyy enimmäkseen pitkillä hoitojonoilla, joita voisi laajemman palvelutarjonnan myötä purkaa. Hammashoidon sektorille toivottiin myös enemmän yksityisiä toimijoita. Tyytyväisimpiä paikkakunnan hammashoitoon olivat vielä peruskoulua käyvät nuoret, sillä kouluikäisten hoitoon ohjautumisesta ja tarkastuksista huolehditaan säännöllisesti. Riittämättömyyden

kokemuksia hammashoidon tarjonnasta oli eniten jo kouluikä ohittaneilla nuorilla aikuisilla. Hammashoidon riittävyyden kokemuksissa ei ollut huomattavia eroja maaseudulla ja kaupungeissa asuvien nuorten välillä.

Sosiaalipalvelujen tarjonnassa maaseudun palvelutarjonnan puutteet sen sijaan koetaan voimakkaimmin. Mielenterveyspalvelujen kohdalla riittämättömyyden kokemuksia on muihin sosiaalipalveluihin nähden enemmän. Käyttäjät ovat pääasiassa 18 – 20 – vuotiaita ja 25 – vuotiaita. Myös sosiaalipalveluja käyttävät henkilöt löytyvät useammin näistä ikäryhmistä. Alle 18-vuotiaita mielenterveyspalvelujen ja sosiaalipalvelujen käyttäjiä on suhteessa paljon vähemmän.

Viidesosa kaikista naisista ja kaikista miehistä kokee paikkakuntansa mielenterveyspalvelut riittämättömiksi. Maaseutumaisissa kunnissa asuvista nuorista peräti 29 % kokee paikkakuntansa mielenterveyspalvelut melko tai täysin riittämättömiksi. Vastaukset kertovat myös koulujen palvelutarjonnan puutteista, sillä esimerkiksi koulupsykologin palveluja ei ole saatavilla kaikkialla, vaikka sille koettaisiin tarvetta. 17,5 % kaikista naisvastaajista ja 12 % miesvastaajista kokee oppilaitoksen palvelut melko tai täysin riittämättömiksi. Yhteensä koko 1 711 nuoren vastaajajoukossa sosiaalipalveluja käyttäviä nuoria oli 483.

Suhteutettuna tutkimuksiin kaikkien Itä-Suomen asukkaiden tyytyväisyydestä sosiaalipalveluihin tämän tutkimuksen nuorten vastaukset noudattavat samaa linjaa, eli valtaosa on palveluihin tyytyväisiä. Kaikissa ikäryhmissä sosiaalipalveluja pitää hyvinä 15 % ja melko hyvinä 47 % vastaajista. (Siltaniemi ym. 2008, 161 - 162.) Myös alueelliset erot ovat samansuuntaisia tämän tutkimusaineiston kanssa, eli tyytyväisimpiä sosiaalipalveluihin ovat Pohjois-Savon ja tyytymättömmimpiä Pohjois-Karjalan asukkaat, sekä seutukunnittain tyytyväisimpiä Kuopion seudun asukkaat. Myös terveyspalvelujen kohdalla suhteutettuna tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten kokemukset palvelujen riittävyydestä olivat samansuuntaisia koko Itä-Suomen väestöön nähden, mitä tulee tyytyväisyyden kokemuksiin terveyspalveluista. Tyytyväisimpiä Itä-Suomen terveyspalveluihin ovat Pohjois-Savon maakunnan, kaupunkien sekä niiden läheisen maaseudun ja taajaan asuttujen kuntien asukkaat (Siltaniemi 2008, 164 - 165.)

Terveys- ja sosiaalipalvelujen käyttöaste ei ole suoranaisesti yhteydessä nuorten kokemuksiin palvelujen riittävyydestä, joka ilmenee esimerkiksi avovastauksen esimerkissä pikkuveljeä kohdanneesta sairastumisesta. Kokemus palvelujen riittävyydestä on samaa luokkaa aiempien koko Itä-Suomen väestöä koskevien tutkimustulosten kanssa. Harvempaan asutut, maaseutumaiset kunnat, joita suurempien kaupunkien lähietäisyyden imuvoima ei kosketa, erottuvat selkeästi paikkakuntina, joiden palvelut koetaan useammin puutteellisiksi kuin muualla.

Kuten seuraavasta avovastauksesta käy ilmi, koulunkäyntiin liittyy monilla myös terveysongelmia, kun koulurakennusten annetaan rapistua eikä niiden peruskorjaukseen suunnata resursseja. Kyseinen kunta Pohjois-Karjalassa kärsii muuttotappiosta

ja lasten ja nuorten määrä vähenee niin, että esimerkiksi koulutoimen palveluita on karsittu. Tämä edelleen vähentää paikkakunnalle jäävien nuorten määrää.

Suuri osa lähtee pois lukion tai amiksen jälkeen. Virta saattaa vain kasvaa, sillä paikallisesta ammattikoulusta ollaan vähentämässä niin aloituspaikkoja kuin alojakin. Lukio on toistaiseksi vielä pystyssä, mutta oppilasmäärät tulevat laskemaan tulevina vuosina.

Niin ja sitten on vielä yläasteen pitkään jatkunut homeongelma, joka vaikuttaa jo opetukseen. Opettajat sekä oppilaat reagoivat, ja suuri osa tunneista vietetään lukion puolella, jossa ilman laatua ei ole yhtään parempi. Lisäksi osa tunneista on siirretty seurakuntatalon tiloihin.

Palvelujen lakkauttaminen syrjäseuduilla näyttäytyy tässä tutkimusaineistossa yhtenä keskeisimmistä nuorten kokemista ongelmista. Monet avovastaukset käsittelevät teema-aihetta. Homekoulujen vaikutukset ja sairaanhoitopalvelujen supistamisen merkitys ei kosketa vain syrjäkyläiä, vaan myös maaseutukaupungeissa, kuten Pieksämäellä ja Varkaudessa, joissa nuorten huoli peruspalvelujen rapautumisesta on syvä. Kuten avovastauksista edellä käy ilmi, koulunkäyntiin liittyy monilla myös terveysongelmia, kun koulurakennusten annetaan rapistua eikä niiden peruskorjaukseen suunnata resursseja.

Kaikessa ankeudessaankin nämä kirjoitukset kertovat nuorten todellisuudesta syrjäseuduilla. Kaupungeissa vastaavan tasoisia palvelujen ja mahdollisuuksien puutteita ei ole, ja syrjäseutujen nuoret ovat selkeästi muita nuoria vaikeammassa asemassa. Vaikka tämä tutkimus ei suoraan tavoitakaan nuorten kokemuksia omasta hyvinvoinnistaan, kokemusten palvelujen riittävydestä voidaan tulkita kertovan myös siitä, millaiseksi nuori kokee asemansa elinpiirissään.

Nuorten huoli ei siis koske vain nuorille suunnattuja palveluja tai vapaa-ajan palveluja, vaikka niitä koskevat huomiot ovatkin avovastauksissa enemmistönä. Tämä romuttaa käsitystä siitä, että nuoria kiinnostaisi vain ikäkauden mukaiselle kiinnostukselle tyypilliset asiat, kuten opiskelu ja vapaa-aika. Tosiasiassa nuorten kansalaisuus on yhtäläistä muihin kuntalaisiin nähden, mitä tulee heidän oikeuksiinsa ja mahdollisuuksiinsa tarvita, käyttää ja arvioida kaikille yhteisiä palveluja.

Pitkä matka palvelujen äärelle

Syrjäytymisellä viitataan usein juuri mahdollisuuksien puutteisiin, mitä tulee työllistymiseen ja toimeentuloon, asumiseen ja elämänlaadun ylläpitämiseen esimerkiksi virkistystoiminnalla. Välimatkojen ja syrjäisen sijainnin vaikutuksesta sosiaaliseen, taloudelliseen ja terveydelliseen syrjäytymiseen ja deprivatioon on tähän mennessä puhunut vain harva tutkija (kuten Harinen 2013). Tässäkin tutkimusaineistossa on esimerkkejä siitä, miten syrjäseutujen asukkaat ovat vaarassa jäädä ilman perustuslais-

sa säädettyjä palveluja, koska matka palvelujen äärelle voi olla vaikea tai mahdoton. Syrjäytyminen ei siten ole sidoksissa siihen, miten yksilö toimii, vaan siihen, mitä yksilölle mahdollistetaan rakenteellisesti. Keskustelua syrjäytymisestä on hallinnut tähän mennessä taustaoletus siitä, että se on pohjimmiltaan yksilön ongelma – esimerkiksi syrjäytynyt nuori ei ole hakenut töitä tai ongelmiinsa apua (esim. Kestilä 2011). Syrjäytymisen nähdään olevan tila, jossa ongelmat kasautuvat samoille yksilöille, mutta liian usein tähdennetään, että syrjäytyminen tapahtuu nuoren omien valintojen seurauksena.

Syrjäytyneisyydeksi tulkittava tila saattaa kuitenkin aiheutua siitä, ettei asuinkunnassa ole ollut riittäviä tai sopivia palveluja tarjolla ratkaisemaan alkaneita ongelmia ajoissa. Muun muassa asianmukaisten terveyspalvelujen puute saattaa vaikuttaa pitemmällä aikavälillä kielteisesti kuntalaisten hyvinvointiin. Tutkimuksissa Itä-Suomen kansalaisten hyvinvoinnista on esimerkiksi havaittu, että maaseutumaisilla syrjäseuduilla hyvinvointi koetaan selkeästi huonommaksi kuin kaupungeissa. Kielteisten arvioiden nähdään olevan yhteydessä muun muassa kokemuksiin terveys- ja sosiaalipalvelujen riittämättömyydestä kotikunnassa. (Siltaniemi ym. 2008, 27, 161 – 165; Karvonen & Rahkonen 2004; Heikkilä ym. 2002.) Tässä tutkimuksessa on havaittavissa samankaltaisia tuloksia.

Liian pitkien matkojen merkitys kotoa palvelujen äärelle on keskeinen tekijä eriarvoistumisen tai huono-osaistumisen kehityksessä (esim. Tuuva-Hongisto 2016). Jos koulumatka on pitkä, lapsella ei ole samoja mahdollisuuksia vapaa-ajallaan kuin luokkatovereilla, jotka asuvat lähempänä koulua.

Erikseen on kyläkoulut joita lakkautetaan yksi kerrallaan. Sääliksi käy niitä pieniä lapsia, joilla koulumatkat venyvät useiksi tunneiksi päivässä.

Julkinen liikenne kulkee huonosti Rääkkylä-Kitee välillä. Aikataulut ovat sellaisia, että koulupäivät venyvät kymmentuntisiksi. Asiaa helpottaa ajokortin omistaminen, mutta julkisilla kulkiessa ei koulussakäynti ole kovin onnistuvaa.

Koulutoimi aika huonosti järjestetty, bussiliikennettä olisi tarpeen lisätä ja bussilippujen hintaa mahdollisesti laskea.

Koska kyläkoulut on lakkautettu ja kouluja on syrjäseuduilla yhä harvemmassa, monilla koulumatkat ovat pidentyneet. Koulukyytiverkoissa voi olla ongelmia ja bussia tai taksia saattaa joutua odottelemaan pitkään, jos vanhemmat eivät kykene esimerkiksi töiden takia kuljettamaan lapsiaan. Julkisten liikenneyhteyksien puute on suuri ongelma syrjäseuduilla ja monen nuoren hyvinvointi arjessa onkin kiinni siitä, kuinka vanhemmat kykenevät osallistumaan lasten kuljettamiseen. Muuten nuoret ovat harvanevan liikenneverkon varassa (myös Harinen 2015, 156 -158). Nuorten asema on pitkälti sidoksissa perheiden varallisuuteen ja sosiaaliseen asemaan. Jos vanhemmilla ei ole mahdollisuuksia kyyditä lapsiaan harrastuksiin ja maksaa heidän harrastuksiaan, se kaventaa nuoren elinpiiriä ja heidän mahdollisuuksiaan huomattavasti.

Vaikka infrastruktuuriin liittyvät tekijät määrittävät pitkälle nuorten hyvinvointia tässä tutkimusaineistossa, se osoittaa kuitenkin, että maaseutukaupungeissa puutteet julkisessa liikenneverkossa koetaan lähes yhtä suurina kuin maaseutumaisissa kunnissa. Kaikista julkisista palveluista nuoret käyttävät eniten juuri joukkoliikennettä sekä kaupunkien välillä että niiden sisällä. Palvelujen käyttöprofileja koskevassa luvussa Pekka Penttinen esittää tässä tutkimuksessa, että julkista liikennettä käytetään huomattavasti enemmän maaseutumaisissa kunnissa ja maakuntakeskusten ympäryskunnissa kuin kaupungeissa. Kuitenkin maaseutukaupungeissa, kuten Pieksämäellä, Iisalmessa ja Lieksassa kokemukset julkisten liikennepalvelujen riittävyydestä ovat yllättäen vielä matalampia (36 % vastaajista kokee riittämättömiksi) kuin maaseutumaisissa kunnissa (31 % kokee riittämättömiksi). Tulos muuttaa käsitystä siitä, että liikenneyhteyksien puutteet olisivat ainoastaan harvaanasuttujen syrjäseutujen ongelma, sillä liikenneverkostossa koetaan puutteita myös suuremmilla, palveluiltaan monipuolisemmilla paikkakunnilla.

Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan * Kuinka riittävä kunnalliset palvelut ovat: Liikennepalvelut Crosstabulation

			Kuinka riittävä kunnalliset palvelut ovat: Liikennepalvelut				Total
			Riittävästi	Melko riittävästi	Melko riittämättömästi	Riittämättömästi	
Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	Maakuntakeskus	Count	214	280	118	44	656
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	32,6%	42,7%	18,0%	6,7%	100,0%
	Maakuntakaupunki (Iisalmi, Pieksämäki, Lieksa...)	Count	85	156	87	49	377
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	22,5%	41,4%	23,1%	13,0%	100,0%
	Maakuntakeskuksen ympäryskunta (Siilinjärvi, Kontiolahti ja Liperi)	Count	37	33	17	5	92
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	40,2%	35,9%	18,5%	5,4%	100,0%
	Maaseutumainen kunta	Count	142	194	91	59	485
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	29,3%	40,0%	18,8%	12,0%	100,0%
Total	Count	478	663	313	156	1610	
	% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	29,7%	41,2%	19,4%	9,7%	100,0%	

Aineisto antaa ymmärtää, että kaikkien palvelujen käyttöä tarkastellessa nuoret käyttävät eniten juuri julkista liikennettä, vaikka erot ovat selkeitä isojen maakuntakeskusten ja maaseutumaisien paikkakuntien välillä johtuen ainakin siitä, että kaupungeissa palvelujen äärelle pääsee myös kävelemällä. Esimerkiksi maakuntakeskusten ympäryskunnissa, kuten Siilinjärvellä, Kontiolahtella ja Liperissä vastaajista 61,2 % käyttää liikennepalveluja usein. Puutteet julkisessa liikenneverkossa näyttäytyvät yhtenä räikeimmistä puutteista maakuntien palvelujärjestelmässä. Kuitenkaan hypoteesi siitä, että maaseutumaisissa kunnissa julkisen liikenneverkoston puutteista kärsittäisiin kaupungeja enemmän, ei saa tukea tämän aineiston valossa. Esimerkiksi Iisalmen kaupungissa peräti 63 % nuorista kokee paikkakunnan julkiset liikennepalvelut riittämättömiksi. Reitit ovat vähentyneet ja vuorovälit harventuneet myös maaseutukaupungeissa niin, etteivät puutteet näyttäydykään enää pelkästään ”Hylkysyrjän” (k. Harinen 2013) ongelmana.

”Poliisi takaisin!” – viranomaispalvelujen riittävyys ja riittämättömyys

Valtakunnallisista viranomaispalveluista verotukseen liittyvät palvelut koetaan parhaiten toimiviksi koko vastaajakunnassa. Myös sosiaaliturvaan liittyvät palvelut koetaan pääasiassa riittäviksi. Näiden palvelujen riittävyyden kokemuksissa on kuitenkin huomioitava se, että suurin osa vastaajista asuu vielä vanhempiansa luona. Esimerkiksi sosiaaliturvan hakeminen omaa toimeentuloa varten ei liene siten akuuttia monelakaan vastaajalla.

Viranomaispalveluja käytetään eniten maakuntakeskuksissa ja tulos lienee suoraan yhteydessä siihen, että palveluja on näillä paikkakunnilla eniten tarjolla. Esimerkiksi opintotuen käyttäste on huomattavasti suurempi kaupungeissa, joissa on yliopisto ja ammattikorkeakouluja, kuten Kuopiossa, Joensuussa ja Mikkelissä. Pohjois-Savon Ylä-Savon seutukunnassa eli Iisalmessa, Kiuruvedellä ja Vieremällä tyytyväisyys palveluihin on kaikkien palvelujen kohdalla vähäisempää kuin Kuopion seutukunnassa. Myös viranomaispalvelujen riittämättömyys tulee esiin monien tuon seutukunnan nuorten vastauksissa. Esimerkiksi kuntaliitosten myötä monelta pieneltä paikkakunnalta on lakkautettu poliisipalveluja, mikä ei nuorten kannalta ole välttämättä hyvä asia. Eniten puutteita poliisipalveluissa koettiin Vieremällä (89 % vastaajista kokee riittämättömiksi) ja Kiuruvedellä (78 %). Muiden maakuntien osalta eniten puutteita poliisipalveluissa koetaan Sulkavalla, Puumalassa ja Polvijärvellä.

Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan * Kuinka riittäviä viranomaispalvelut ovat: Poliisipalvelut Crosstabulation

			Kuinka riittäviä viranomaispalvelut ovat: Poliisipalvelut				Total
			Riittävästi	Melko riittävästi	Melko riittämättömästi	Riittämättömästi	
Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	Maakuntakeskus	Count	285	285	55	20	645
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	44,2%	44,2%	8,5%	3,1%	100,0%
	Maakuntakaupunki (Iisalmi, Pieksämäki, Lieksa...)	Count	151	169	33	13	366
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	41,3%	46,2%	9,0%	3,6%	100,0%
	Maakuntakeskuksen ympäryskunta (Sillinjärvi, Kontioaho ja Liperi)	Count	30	36	9	5	80
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	43,2%	40,9%	10,2%	5,7%	100,0%
	Maaseutumainen kunta	Count	73	142	109	152	476
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	15,3%	29,8%	22,9%	31,9%	100,0%
Total		Count	547	632	206	190	1575
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	34,7%	40,1%	13,1%	12,1%	100,0%

Kaaviossa näkyy selkeästi puutteiden kokemusten olevan suurempia maaseutumaisissa kunnissa kuin maakuntakeskuksissa ja maakuntakaupungeissa. Peräti kolmasosa (31 %) kaikista maaseutumaisissa kunnissa asuvista vastaajista kokee poliisipalvelut riittämättömiksi.

Vaikka joidenkin kyselyyn vastanneiden nuorten mukaan poliisin koetaan usein vain häiritsevän nuorille ominaista toimintaa, kuten hajottavan nuorten porukoita ja aset-tavan kieltoja nuorison kokoontumiselle, monet kokevat poliisin puuttumisen paik-kakunnalta aiheuttavan turvattomuuden tunnetta. Kuitenkaan tutkimusaineistossa ei ollut nähtävillä merkittävää sukupuolieroa kokemuksissa poliisipalvelujen riittävyys-destä, sillä kaikista naisista ja miehistä puutteita asuinpaikkakunnan poliisipalveluissa koki hiukan yli neljäsosa vastaajista. Myös lupa-asioiden hoitaminen, kuten passin tai ajokortin hankkiminen koetaan hankalana ja aikaa vievänä, jos paikkakunnalta on lakkautettu poliisin palvelupiste tai poliisipalvelut kokonaan.

Varsinkin terveys- ja sosiaalipalvelut ovat aivan surkeat. Kuten myös poliisiasioiden ja erilaisten lupa-asioiden hoitaminen on vaikeaa, sillä ne pitää hoitaa Iisalmessa. Mutta erityisen kiitollinen olen Kiuruveden laajasta urheilu- ja vapaa-ajanvietto-mahdollisuuksista.

Kiuruvesi asettuu tässä avovastauksessa periferiaksi suhteessa Iisalmeen, joka jäsentyy viranomaispalvelujen keskuksiksi. Kuitenkin Kiuruveden vapaa-ajan palvelutarjonta nähdään laajana, joten paikkakunta ei jäsenny periferiaksi suhteessa vapaa-ajan palveluihin, vaan paikkakuntaa kiitellään sen monipuolisesta tarjonnasta. Sosiaalinen luokittelujärjestelmä perustuu vastaaville binaarisille jaotteluille, joiden kautta ylläpidetään kulttuurille ominaisia symbolisia järjestyksiä. (esim. Hall 1996, 155 - 156). Kun lokaalia erotellaan muista paikoista, keskuksen ja periferian jaottelu näyttyy merkittävänä sosiaalisten ja kulttuuristen järjestysten muodostumisen ulottuvuutena (Farrugia ym. 2014; Kjelgaard & Askegaard 2006). Keskus- ja periferia – jaottelut näyttävät siten toimivan liukuvarajaisina ja kontekstisidonnaisina erottelujen meka-nismeina. Vaikka Kiuruveden asemaa määritelläänkin periferiseksi suhteessa palve-lujärjestelmän puutteisiin, se ei kuitenkaan tyhjenny ainoaksi lokaalin identiteetin selittämisen resurssiksi, kuten vastauksesta on tulkittavissa.

Kesätyöt ja työllisyyspalvelut

Kaikista viranomaispalveluista työllisyyspalvelujen riittävydessä koetaan kuitenkin eniten puutteita, sillä itäsuomalaisnuorista 34 % kokee paikkakuntansa työllisyys-palvelut melkein tai täysin riittämättömiksi. Nämä melko runsaat kokemukset pal-velujen riittämättömyydestä kertovat siitä, että työllistyminen opintojen jälkeen tai kesätöihin olisi nuorelle erittäin tärkeää, mutta kotipaikkakunnalla ei ole riittäviä palveluja, joiden puitteissa omia työnhakuvalmiuksia ja työllistymistä voisi edistää.

Työllisyyspalvelujen riittävyyden kohdalla eivät syrjäisemmät kunnat erotu kielteisessä mielessä nuorten vastauksissa, sillä yksittäisistä paikkakunnista eniten puutteita koetaan Joensuussa, Iisalmessa ja Juuassa (kussakin yli 45 % vastaajista kokee työllisyyspalvelut riittämättömiksi). Myöskään kokemukset työllisyyspalvelujen riittävyydestä eivät riipu paikkakunnan koosta, sillä parhaimmat kokemukset palvelujen riittävyydestä ovat Rantasalmella, Vieremällä, Siilinjärvellä, Kuopiossa, Heinävedellä ja Outokummussa (kussakin 70 – 80 % vastaajista kokee palvelut melko tai täysin riittäviksi).

Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan * Kuinka riittäviä viranomaispalvelut ovat: Työvoimapaalvelut esim kesätyöt Crosstabulation

			Kuinka riittäviä viranomaispalvelut ovat: Työvoimapaalvelut esim kesätyöt				Total
			Riittävästi	Melko riittävästi	Melko riittämätömästi	Riittämätömästi	
Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	Maakuntakeskus	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	138 21,8%	260 41,0%	151 23,8%	85 13,4%	634 100,0%
	Maakuntakaupunki (Iisalmi, Piikkämäki, Lieksa...)	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	81 21,9%	163 44,1%	85 23,0%	41 11,1%	370 100,0%
	Maakuntakeskuksen ympäryskunta (Siilinjärvi, Kontiolahti ja Lipeni)	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	23 26,1%	45 51,1%	17 19,3%	3 3,4%	88 100,0%
	Maaseutumainen kunta	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	105 22,3%	221 46,9%	101 21,4%	44 9,3%	471 100,0%
Total	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	347 22,2%	689 44,1%	354 22,6%	173 11,1%	1563 100,0%	

Kaaviosta käy ilmi, ettei paikkakunnan koko korreloi niiden kokemusten kanssa, mikä nuorilla on riittävästä työllisyyspalveluista. Maakuntakeskuksissa, kuten Joensuussa, Kuopiossa ja Mikkelissä riittämättömyyden kokemuksia onkin eniten. Osittain tätä voi selittää vastaajajoukon ikä, sillä monet maaseutumaisissa kunnissa asuvat vastaajat asuvat vielä kotonaan eikä työllistyminen ole heille vielä ajankohtaista.

Työllisyyspalveluihin liittyvissä vastauksissa on kuitenkin merkitseviä sukupuolieroja. Kesätyöhin liittyviä palveluja pitää riittämättöminä 37 % kaikista naisvastaajista, kun taas miehistä 28 % kokee palvelut riittämättömiksi. Myös oppisopimusta koskevien palvelujen suhteen vastaukset jakautuivat sukupuolen mukaan, sillä miesvastaajista yhteensä 18 % kokee palvelut riittämättömiksi, kun taas naisista 26 % kokee niin. Oppisopimukseen liittyvät palvelut ovat nuorten mielestä pääasiassa riittäviä maakuntakeskuksissa (75 % vastaajista), niiden ympäryskunnissa (80 % vastaajista) ja maaseutumaisissa kaupungeissa (70 % vastaajista). Ikäryhmittäin tarkasteltuna tulokset olivat samansuuntaiset. Niin kouluikäisten nuorten kuin yli 20 – vuotiaidenkin nuorten käsitykset paikkakuntansa oppisopimuspalvelujen riittävyydestä on samaa luokkaa, joten tulosta myönteisistä käsityksistä ei välttämättä vääristä se, että suurelle osalle vastaajista

työllistyminen ei ole vielä muutenkaan ajankohtaista. Pikemminkin se kertoo työllistymisen ja työpaikan löytämisen tärkeydestä jo teini-ikäisen ajattelussa.

Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan * Kuinka riittäviä viranomaispalveluita ovat: Nuorten työvoimapaiväluut esim oppisopimus Crosstabulation

			Kuinka riittäviä viranomaispalveluita ovat: Nuorten työvoimapaiväluut esim oppisopimus				Total
			Riittävästi	Melko riittävästi	Melko riittämätömästi	Riittämätömästi	
Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	Maakuntakeskus	Count	136	296	123	50	604
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	22,5%	48,8%	20,4%	8,3%	100,0%
	Maakuntäkäupunki (Iisalmi, Pieksämäki, Lieksa ...)	Count	73	175	83	23	354
		% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	20,6%	49,4%	23,4%	6,5%	100,0%
Maakuntakeskuksen ympärys kunta (Siirinjärvi, Kontiohahti ja Liperi)	Count	18	52	15	1	86	
	% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	20,9%	60,5%	17,4%	1,2%	100,0%	
Maaseutumäinen kunta	Count	74	217	126	48	465	
	% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	15,9%	46,7%	27,1%	10,3%	100,0%	
Total	Count	301	739	347	122	1509	
	% within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	19,9%	49,0%	23,0%	8,1%	100,0%	

Puutteellisten työllistymismahdollisuuksien katsotaan olevan suoraan yhteydessä nuorten riskiin syrjäytyä. Itä-Suomessa pitkäaikaista toimeentulotukea nostavien 18 - 24 vuotiaiden nuorten määrä on ollut neljän prosentin luokkaa vuonna 2010, kun koko maan keskiarvo on ollut noin kolme prosenttia ikäryhmästä. (Punamäki 2013.) Kaikki Itä-Suomessa elävät nuoret eivät halua muuttaa pois kotipaikkakunnaltaan työllistyäkseen, joten puute sopivista työpaikoista on ongelma. Kuitenkin tuoreimpien selvitysten mukaan esimerkiksi muutamilla muuttotappiollisilla Etelä-Savon maakunnassa sijaitsevilla pienillä paikkakunnilla suuri osa nuorista on saatu työllistettyä asuinpaikkakunnalleen, sillä nuorille suunnatun palvelujärjestelmän toiminta on hyvin verkostoitunutta (esim. Eriksson 2015). Nuorisotyöntekijät ja työvoimaviranomaiset jalkautuvat aktiivisesti yrityksiin ja muille työpaikolle etsimään oppisopimus- ja työkoikeilupaikkoja. Kaikkiällä tämän kaltaiseen työhön ei kuitenkaan ole henkilöstöresursseja julkisella sektorilla, jolloin uusia palveluratkaisuja ja – malleja koetetaan hakea nuorten työllistymisen tehostamiseksi. (Miettinen & Pöyry 2015.)

Viimeaikaisten tutkimusten mukaan syrjäytymisriskissä työmarkkinoilta ovat ennen muuta ne jotka eivät voisi kuvitella muuttavansa pois kotipaikkakunnalta sekä ne, joilla on oppimisvaikeuksia tai terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia. Usein nämä tekijät kasautuvat samoille nuorille ihmisille. (Miettinen & Pöyry 2015; Aaltonen ym. 2015.) Huono-osaisuus on usein myös sukupolvittaista (esim. Airio & Niemelä 2002). Työpaikkojen puute Itä-Suomen syrjäseuduilla on kuitenkin keskeisin tekijä, joka vaikuttaa nuorten työllistymismahdollisuuksiin kotipaikkakunnallaan. Teol-

lisuustyöpaikat ovat vähentyneet voimakkaasti juuri Itä-Suomen seudulla, joka on vaikuttanut kurjistavasti monien miesten työmarkkinatilanteeseen (Myrskylä 2012). Palvelusektori on puolestaan kasvanut voimakkaasti koko Suomessa ja sillä on ollut paljon vaikutuksia naisten työllisyyteen. Myös työn luonne on muuttunut tietotyön suuntaan ja suorittavan työn positiot vähentyneet viime vuosikymmeninä, mikä on vaikuttanut ennen muuta kouluttamattomien henkilöiden työllisyyteen. Yleisesti ottaen työttömyys on viime vuosina kasvanut eniten juuri Itä-Suomessa, joka johtuu pitkälti näistä edellä mainituista rakenteellisista tekijöistä.

Kuitenkin näiden nuorten vastauksissa on nähtävissä selkeä sukupuoliero työllisyyspalvelujen riittävyden kokemuksissa. Se johtunee pitkälti alueellisista tekijöistä, sillä Itä-Suomessa on paljon teollisuutta, mikä vaikuttaa miesvaltaisten työpaikkojen määrään. Palvelusektori on kasvanut voimakkaasti kaikkialla Suomessa, mutta Itä-Suomessa kasvu on näkynyt ennen muuta kuntatyöpaikkojen määrän lisääntymisenä (Myrskylä 2012). Kuntasektori ei kuitenkaan työllistä kaikkia työikäisiä naisia, jolloin nuorten vastauksista on tulkittavissa, että palvelusektorilta puuttuu mahdollisuuksia juuri Itä-Suomen alueella.

Tässä tutkimusaineistossa on huomionarvoista lisäksi se, ettei avovastauksissa käsitelty kovin paljoa paikkakunnan työllistymismahdollisuuksia. Se selittynee suurimmaksi osaksi vastaajien iällä, sillä valtaosa vastaajista on 16- 17 – vuotiaita, joille työllistyminen ei vastausaikana ihan vielä ollut akuuttia.

Nuorten vapaa-ajanpalvelut ja nuorisotilat

Mahdollisuuksien puute, mitä tulee koulutukseen ja opiskeluun, harrastamiseen ja yhteisölliseen osallistumiseen on esillä useissa aineiston avovastauksissa. Myös kansainvälisesti nuorten hyvinvointiongelmia syrjäseuduilla näyttäytyvät juuri mahdollisuuksien puutteina, jotka liittyvät mielekkääseen tekemiseen, sosiaalisiin suhteisiin ja resursseihin (esim. Mc Grath 2001). Itä-Suomen nuorisopuntariin vastanneiden nuorten mukaan paikkakunnan olennaisiksi kehittämisen kohteita ovat nuorten harrastusmahdollisuudet sekä nuorille sopivat tilat ja paikat kokoontua. Monille nuorille mieluisimmat paikat olisivat kaupallisia tiloja, kuten kahvilat ja pikaruokaravintolat, sillä syömässä käyminen kavereiden kanssa on tärkeää vapaa-ajan toimintaa.

Nuoret eivät ole voineet valita asuinpaikkaansa, joten usein maitolavan tai –laiturin on kuitenkin vain riitettävä nuorisotilaksi (Harinen 2013). Puutteet nuorille soveliaissa tiloissa, jotka houkuttelisivat yhdessäoloon ja yhteiseen harrastamiseen leimaa juuri maaseutua ja erottelee keskeisesti urbaanin ja ruraalin elinpiirejä. Kahvilat, hampurilaisravintolat, pelihallit ja elokuvateatterit puuttuvat syrjäseuduilta. 40 - 50 prosenttia maaseutumaisissa kunnissa asuvista vastaajista kokee paikkakunnan kaupallisten palvelut riittämättömiksi (Ronkainen 2015). Tulokset koskevat myös muita

kaupallisia palveluja, kuten tavarataloja ja erikoisliikkeitä. Syrjäseudulla asuva nuori joutuu matkustamaan paikkakunnaltaan kauemmaksi esimerkiksi elektroniikkaa ostaakseen. Nuorilla ei kuitenkaan välttämättä ole kovin paljon varoja kuluttaa, sillä esimerkiksi verkkokauppoja käyttää aika harva kyselyyn vastaaja. Myös viimeisimmissä syrjäseutunuoria koskevissa laadullisissa tutkimuksissa on havaittu, ettei verkkokauppojen käyttäminen ja netistä tilaaminen ole nuorten keskuudessa kovin yleistä (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 57-59).

Vapaa-ajan toiminnassa koettiin puutteita monella paikkakunnalla. Puutteita on palvelujen tarjonnan määrässä ja monipuolisuudessa. Vapaa-ajan palveluita koskevissa vastauksissa oli paljon hajontaa harrastuksia koskevien intressien suhteen. Jotkut liikuntaa harrastavat nuoret kokevat puutteita esimerkiksi lajien tarjonnassa ja olettavat kulttuurin vievän paikkakunnalla resursseja liikunnalta, kun taas toiset kokevat juuri päinvastoin. Vaikka tarjontaa vapaa-ajan palveluissa on selvästi vähemmän maaseutumaisilla paikkakunnilla, myös maakuntakeskuksissa voidaan kokea puutteita kunnallisissa nuorten vapaa-ajan palveluissa, kuten seuraavassa avovastauksessa käy ilmi.

Mikkeliin pitäisi saada lisää kunnallista nuorison vapaa-ajan toimintaa. Tällä hetkellä lähin nuorisotalo on Rantakylässä, minne nuoret eivät ehkä tahdo lähteä iltaisin esim. Lähenmäen perukoilta asti. Olkkarissa sekä Starlightissa järjestettävää nuorisotoimintaa on puolestaan kuulemani mukaan hyvin vähän, minkä takia seurakunnan nuorisotoiminnassa mukana olevat, ateistisemmin ajattelevat nuoret kärsivät.

Puuttuu myöhempään auki olevia kahviloita ja muita yleisiä tiloja.

Nuorisotilat ovat useimmiten nuorisotaloja, joiden puitteissa nuorille pyritään järjestämään toimintaa. Nuorisotilojen käyttöaste on maaseutumaisilla paikkakunnilla korkeampi johtuen juuri siitä, ettei muita vapaa-ajan palveluja juurikaan ole tarjolla nuoria varten. 14 - 17 – vuotiaat ovat aineiston perusteella suurin käyttäjäryhmä ja eniten nuorisotiloja käytetään Heinävedellä, Outokummussa ja Rantasalmella. Nuorisotilojen ja muiden nuorten kokoontumistilojen riittämättömyys näyttäytyy aineistossa yhtenä keskeisimmistä puutteista asuinpaikkakunnalla.

Vaikka maakuntakeskustasollakin nuorisotilarajonnasta koetaan puutetta, nuoret käyttävät nuorille erityisesti suunnattuja tiloja juuri maaseutukunnissa eniten. Esimerkiksi Heinävesi erottui vastauksissa selkeästi nuorisotilojen käyttäjämäärissä. Heinäveden kaltaisissa kunnissa nuorisotoimen merkitys on suuri, sillä muusta palveluja harrastustarjonnasta on pulaa. Nuorisotalojen suosiota syrjäseuduilla voi selittää osaltaan myös se, että talolla voinee olla helpommin oma itsensä omine arvoineen ja kehityksessä olevine identiteetteineen. Lisäksi kunnallisissa nuorisotiloissa työskentelevät nuorisohjaajat voivat olla syrjäseudun nuorille ainoita kuuntelevia ja ymmärtäviä aikuisia.

Nuorisolle suunnatut kokoontumistilat olisivat kuitenkin niin tärkeä asia nuorille, että niitä koskevia vastauksia annettiin myös avokysymyksiin. Koska maaseutumai-

sisä kunnissa on yleensä kunnalliset nuorisotilat, puutteita niiden suhteen koettiin paljon vähemmän kuin maakuntakaupungeissa. Syrjäisemmällä paikkakunnilla 5,4 % vastaajista kokee palvelut riittämättömiksi ja 14,2 % melko riittämättömiksi, kun taas maakuntakaupungeissa (esimerkiksi Iisalmi, Pieksämäki ja Lieksa) vastaavat luvut ovat 7,9 % ja 24 % (ks. kaavio alla). Kokoontumistilojen ja toimintamahdollisuuksien puute saattaa pahimmillaan estää nuorta tuntemasta yhteenkuuluvuutta muiden nuorten kanssa, lisätä yksinäisyyttä ja estää nuorta toteuttamasta itseään ja pyrintöjään (Armila 2015; Tuuva-Hongisto ym. 2016). Kavereiden tapaaminen yhteisen harrastamisen, joutenolon tai hengaamisen merkeissä on yksi keskeisimmistä itsensä toteuttamisen muodoista nuorilla ihmisillä (esim. Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Aineiston perusteella käy ilmi, ettei hyväksyttäviä paikkoja nuorten kokoontumiselle ei ole monellakaan paikkakunnalla tarpeeksi. Esimerkiksi vain 47 % kyselyyn vastanneista kaikista nuorista kokee nuorisolle suunnatut kokoontumistilat paikkakunnalla riittäviksi.

Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan * Kuinka riittävät kunnalliset palvelut ovat: Nuorisotilat ja nuorisopalvelut Crosstabulation

			Kuinka riittävät kunnalliset palvelut ovat: Nuorisotilat ja nuorisopalvelut				Total
			Riittävästi	Melko riittävästi	Melko riittämättömästi	Riittämättömästi	
Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	Maakuntakeskus	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	191 30,8%	308 49,7%	98 15,8%	23 3,7%	620 100,0%
	Maakuntakaupunki (Iisalmi, Pieksämäki, Lieksa...)	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	96 26,2%	153 41,8%	88 24,0%	29 7,9%	366 100,0%
	Maakuntakeskuksen ympärys kunta (Sillinjärvi, Kontiohahti ja Lipen)	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	42 45,7%	38 41,3%	8 8,7%	4 4,3%	92 100,0%
	Maaseutumainen kunta	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	159 33,1%	227 47,3%	68 14,2%	26 5,4%	480 100,0%
Total	Count % within Asuinkunnan tyyppi kuntakoon ja aluekeskuksen mukaan	488 31,3%	726 46,6%	262 16,8%	82 5,3%	1558 100,0%	

Nuorten oleilu kauppakeskuksissa on herättänyt huomiota ja keskustelua viime vuosina, sillä nuorten kokoontuminen julkisilla paikoilla koetaan edelleen monesti häiritsevänä ja uhkaavanakin. Suomessa on kehitetty asenteita nuorten kauppakeskushengailua kohtaan viime vuosina tutkimusten ja projektien avulla (esim. Lampela ym. 2016). Ystävien tapaaminen ja oleilu kauppakeskuksissa on nuorille erittäin tärkeää, jos nuorisotiloihin ei haluta mennä tai niiden tarjoamien palvelujen ei katsota vastaavan tarpeita. Kauppiaat ovat havahtuneet nuorten kuluttajapotentiaaliin ja he pyrkivät lisäämään kauppakeskusten viihtyisyyttä nuoria varten esimerkiksi järjestämällä heille erillisiä oleskelutiloja, toimintaa ja aktiviteetteja.

Syrjäseuduilla kauppakeskukset puuttuvat kuitenkin kokonaan ja monet nuoret kokevat sen pahimmaksi asiaksi viihtyvyyden kannalta. S-Market ja Koti-Pizza ovat usein paikkakunnan ainoita hengailuympäristöjä ja kotipaikkakunnalle haluttaisiin lisää muun muassa hampurilaisravintoloita ja kahviloita. Viimeaikaisten keskeisten kvalitatiivisten tutkimusten mukaan nuorille merkitseviä paikkoja syrjäkylillä ovat esimerkiksi urheilukentät ja kirjastot (Armila 2016). Kunnallisen palvelutarjonnan merkitys korostuu, kun muuta tarjontaa ei ole riittävästi. Nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan iältään 10 -14 – vuotiaat tapaavat mieluiten harrastusten parissa, nuorisotaloilla ja kirjastoissa, kun taas ystävien tapaaminen kaduilla, kaupungilla ja ostoskeskuksissa on yleisintä 15 -19 – vuotiailla. Tämän ikäkauden jälkeen halukkuus hengailu kaupungilla vähenee radikaalisti. (Myllyniemi & Berg 2013, 32 -33.)

Luonnon välitön läheisyys ja sen tarjoama tila-avaruus on syrjäseutunuorelle keskeinen tyytyväisyyden ja elämänlaadun lähde. Luonto tarjoaa paljon kontrolloimatonta tilaa, jota voi ottaa haltuun kokoontumalla tai tekemistä keksimällä. Se tarjoaa ympäristön hallinnan tunteen toisin kuin kaupunkiolosuhteissa, sillä kaupungin julkiset tilat ovat virallisesti kontrolloituja (esim. Armila 2015.) Luonnon merkityksestä ei kuitenkaan kysytty tässä tutkimuksessa, joten luonnon hyvinvointivaikutuksia ei aineiston valossa voi tarkastella. Muiden tutkimusten mukaan maaseudulla asuvat nuoret perustelevat kuitenkin kotiseudulla viihtymistään usein luontoon liittyvillä arvoilla, joka tarjoaa mahdollisuuksia myös sosiaaliseen elämään (emt.; Tuuva-Hongisto ym. 2016).

Palvelujen tila ja lokaalin merkitys

Vaikka Itä-Suomen nuorisopuntarin aineistossa valtaosa nuorista on asuinpaikkakuntansa palveluihin aika tyytyväisiä, syrjäseutujen nuorten keskuudessa on enemmän tyytymättömyyttä palvelutarjontaan ja palveluiden toimivuuteen. Yhtäältä on siis alueellisia eroja. Kuitenkin aineisto osoittaa, että myös maaseutukaupungeissa palvelujen puutteet vaikuttavat nuorten elämään, joten ne eivät ole vain maaseutumaiden paikkakuntien tai syrjäseutujen ongelma.

Nuorten vastauksissa syrjäseudun asuinpaikkakuntaa määritellään periferia-alueeksi, mikä ilmenee siinä, että sitä suhteutetaan esimerkiksi lähellä sijaitseviin kaupunkeihin, joissa palvelut toimivat paremmin ja tarjontaa on enemmän. Kulttuuritutkimuksessa keskus-periferia – jaottelu nähdään luonteeltaan imaginaarisena ja sen väitetään toimivan ennen kaikkea oletusten tasolla. Voihan esimerkiksi Mikkelin mieltää maantieteellisenä periferiana pääkaupunkiseudulta käsin, kun taas Etelä-Savon syrjäseuduilla asuville kaupunki näyttää palvelujen ja kulttuurielämän keskuksena. Vaikka keskuksen ja periferian imaginaariset rajat ovatkin liukuvia, niiden välisiin määrittelyihin liittyvien oletusten ja käsitysten katsotaan vaikuttavan erittäin paljon nuorten yksilöiden elämänvalintoihin (esim. Kjellgaard & Askegaard 2006; Pilkington 2012; Farrugia ym. 2014).

Tutkimusaineisto osoittaa myös, etteivät nuoria kiinnosta vain nuorten palvelut ja harrastukset, vaan esimerkiksi kunnallisten peruspalvelujen lakkautukset vaikuttavat heidän arkeensa varsin suoranaisesti ja aiheuttavat huolta yhtä lailla kuin muidenkin kunnan asukkaiden keskuudessa. Poliisin poissaolo paikkakunnalta saa aikaan turvallisuuden tunnetta ja terveydenhuollon yö- ja viikonloppupäivystysten keskittäminen isommille paikkakunnille useiden kymmenien kilometrien päähän näyttää järjettömänä. Tulokset ovat samansuuntaisia Itä-Suomen hyvinvointitutkimusten kanssa, joissa on tutkittu kaikkia ikäryhmiä (esim. Siltaniemi ym. 2008).

Kuitenkin aineisto osoittaa myös, että nuoret pyritään ottamaan kunnissa huomioon panostamalla heidän palveluihinsa. Nuorisotalo on lähes joka kunnassa ja nuorisohjaajat ja nuorisotyöntekijät pyrkivät kehittämään niissä toimintaa yhdessä nuorten kanssa ja heidän mielipiteensä huomioiden. Nuoria osallistava työ on ainakin pienissä maaseutumaisissa kunnissa hyvinkin aktiivista. Nuorten osallisuuden edistäminen ja nuorten valmius osallistua toiminnan ideoimiseen ja järjestämiseen on alkanut näytettyä tärkeänä niin nuorisotyössä kuin muissakin nuorten palveluissa. (esim. Kiilakoski ym. 2015.)

Keskuksen ja periferian jaottelun jäsentämä ajattelu kotipaikkakunnasta ja sen suhteesta lähi- ja ympäristökuntiin on tutkimuksen kvalitatiivisessa aineistossa selkeästi näkyvillä, ja leimaa muutenkin nuorten käsityksiä asemastaan syrjäseuduilla, mikä on ollut havaittavissa myös muun muassa Etelä-Savon pikkukunnissa tehdyn kehittämistyön yhteydessä. Mahdollisuuksien puutteet vilkkaampiin lähikuntiin verrattuna ovat paljon läsnä nuorten puheissa palveluista, ja vaikuttavat voimakkaimpina taustalla silloin, kun aikomuksena on muuttaa muualle kotipaikkakunnalta. Ilmiö on kuitenkin yleinen myös kansainvälisesti ja muuallakin nuoret muuttavat kotiseuduiltaan parempien mahdollisuuksien perään. Maa- ja syrjäseutuja yritetään elvyttää taloudellisesti ja sosiaalisesti. Monilla syrjäseutujen kolkilla siihen onkin pyritty esimerkiksi lisäämällä turismia markkinoimalla alueen luonnon tarjoamia mahdollisuuksia, kuten vaikkapa Islannin syrjäisillä, luonnontilaisilla alueilla. (Jóhannsdóttir 2016.) Luonnon tarjoamia resursseja pyritään hyödyntämään yhä tiiviimmin kuntien elinkeinoelämässä, jolloin lokaalin merkitys on suuri, kuten Suomessa esimerkiksi lähiruokatuotannossa (Sinkkonen 2004).

Lokaali ja sen tarjoamat resurssit, arvot ja mahdollisuudet ovat nousseet merkitykselliseksi vastareaktionä uuliberalistiselle kehitykselle, joka on ajanut voimakasta keskittämisaattellua palveluihin. Kun toimintaa on keskitetty suuriin yksiköihin laadun ja kannattavuuden tehostamiseksi, ovat monet pienemmät paikkakunnat ajautuneet taloudelliseen ja sosiaaliseen ahdinkoon. Esimerkiksi koulutuspalvelujen lakkautukset ja siirtäminen muualle suurempien yksiköiden hoidettavaksi on lisännyt työttömyyttä ja vähentänyt alueen aktiivisuutta. Lokaalin arvo on noussut keskeiseksi juuri näissä kriisitilanteissa, kun uusia ratkaisuja on koetettu keksiä. Ruohonjuuritason, suoraan yksilön ja paikkakunnan asukkaiden tarpeista lähtevä toiminta on noussut alueelliseksi voimavaraksi, ja sitä pyritään edelleen voimistamaan.

Kulttuurintutkimuksessa lokaalin ja paikan merkitys nähdäänkin pikemminkin sosiaalisten suhteiden kenttänä, jonka luonne rakentuu suhteessa muihin paikkoihin ja kenttiin ja jota määritellään jatkuvasti uudelleen eri yksilöiden, tilanteiden ja hetki- en välityksellä (Pilkington 2012, 270). Paikan merkitykset muuntuvat ja rakentuvat jatkuvasti uudelleen, ja ne muokkaavat identiteettejä sen tunnetason kautta, joka yksilöllä on suhteessa paikkaan. ”Kodin” merkitys muodostuu pitkälti vastaavissa tunnetason suhteissa paikan merkityksiin nähden, jotka ovat luonteeltaan sosiaalisia ja kulttuurisia.

Yhteisöllisyyden katsotaan yleisesti edistävän hyvinvointia esimerkiksi kollektiivisten, paikallisten aktiviteettien ja ponnistusten muodossa, mutta syrjäseuduilla sen merkityksen on osoitettu muuttuneen viime vuosina johtuen ikärakenteen muutoksista. Väestön ikääntyessä paikkakunnan yleinen aktiivisuustaso heikkenee ja vaikuttaa suoranaisesti siihen, millaista yhteisöllistä toimintaa seudulla on mahdollista järjestää. (Armila 2015.) Nuorten kannalta tilanne ei ole paras mahdollinen, sillä muun muassa väestön ikääntymisen myötä syntynyt näköalattomuus ajaa heitä pois kotiseudulta (esim. Vaattovaara 2015).

Sekä suomalaisessa että kansainvälisessä tutkimuksessa on sitä paitsi osoitettu, että syrjäseutu tarjoaa hyvin erilaiset elinpiirit ja kulttuuriset roolimallit naisille ja miehille. Kun metsä, luonto ja meri tarjoavat puitteet miesvaltaisille elinkeinoille ja ovat omiaan pitämään yllä miestapaisia aktiviteetteja, on naisille jäänyt hoivaajan rooli kotipiirissä. (Johannsdóttir 2016; Vaattovaara 2015.) Esimerkiksi Islannissa alueelliset ja maantieteelliset tekijät määrittävät vahvasti elinkeinorakennetta ja vaikuttavat sosiaaliin tekijöihin kuten muun muassa siihen, että sukupuoliroolit ovat Islannissa edelleen hyvin perinteisiä muihin Pohjoismaihin verrattuna. Turismi on tosin kasvatanut palvelusektoria huomattavasti viime vuosina, mikä on tarjonnut islantilaisnaisille useampia ammatillisia positioita.

Suomessa palvelu- ja kuntasektorin kasvu on tarjonnut naisille työllisyyttä myös niillä syrjäseutualueilla, joilla miesvaltaiset alat ovat aikaisemmin vallinneet paikkakunnan elinkeinorakennetta (esim. Myrskylä 2012). Maaseutu ei kuitenkaan kulttuurisessa mielessä tarjoa välttämättä naisille perinteisiä roolimalleja enempää. Naisten yhdistys- ja harrastustoiminta voi olla maaseudulla aktiivista, mutta toiminta on fyysisen tilansa kannalta rajoitetumpaa kuin miehillä, joiden toiminta-alueita esimerkiksi metsä ja avara luonto ovat. Vaikka yksilöiden välillä on toki eroja, sukupuoliroolit ovat sidoksissa lokaaliin kulttuuriin, joka maaseudulla tarjoaa perinteisempiä käytäntöjä kuin moniarvoinen kaupunki.

Nuorten miesten ja naisten kohtalo syrjäseuduilla on silti samankaltainen monessakin mielessä. Mielekkäitä opiskelu- ja työpaikkoja saadakseen on muutettava kauemmaksi, vaikka kotiseudulla haluttaisiinkin pysyä. Palvelut kaikkoon muuttotappiollisista kunnista, mikä edelleen vaikuttaa nuorten viihtyvyyteen ja hyvinvointiin.

PALJON LIIKUNTAA, JONKIN VERRAN KULTTUURIA JA VÄHÄN MUUTA – NUORTEN VAPAA-AJAN PALVELUJEN KÄYTTÖ ITÄ-SUOMESSA

Veli Liikanen

Intro

Aiemmissa Itä-Suomen nuorisopuntareissa ei ole käsitelty nuorten suhdetta asuinpaikkakuntansa kulttuuri-, liikunta- tai vapaa-ajan palveluihin. Tämän kertainen tutkimusaineisto tuottaa runsaasti tietoa myös nuorten mielipiteistä vapaa-ajan palveluista. Nuorten palvelukäytön tutkiminen lähestyy nuorten vapaa-aikaa hieman toisenlaisesta näkökulmasta kuin suoraan nuorten harrastuksiin tai vapaa-ajankäyttöön kohdistuvat tutkimukset. Palveluita koskevat kysymykset eivät tuo esiin kaikkia nuorten epämuodollisia vapaa-ajan käyttötapoja tai vapaa-aikaan kytkeytyvien sosiaalisten suhteiden merkitystä. Toisaalta nimenomaan palvelujen käyttöön, riittävyys-teen ja uusiin palvelutarpeisiin keskittyvä tieto on hyvin arvokasta niiden palveluja tuottavien päättäjien, työntekijöiden ja yrittäjien kannalta, jotka haluavat vaikuttaa nuorten elinoloihin positiivisesti.

Vuoden 2013 nuorten vapaa-aikatutkimuksessa selvitettiin erilaisten vapaa-ajan aktiviteettien yleisyyttä nuorten keskuudessa. Yleisimpiä säännöllisesti harrastettavia aktiviteetteja olivat digitaalisten pelien pelaaminen, kirjojen lukeminen sekä ulkona kahviloissa, baareissa tai bileissä käyminen, joita kaikkia harrasti yli kolmannes nuorista viikoittain. (Myllyniemi & Berg 2013, 41) Näistä varsinkin pelaamista ja lukemista voidaan suurelta osin harjoittaa ilman välitöntä paikallisten palveluiden käyttöä, vaikka kirjastojen, kauppojen ja kerhojen kaltaiset palvelut voivat olla merkittävässä roolissa harrastuksen tukena. Kahvila on esimerkki suositusta vapaa-ajan aktiviteetistä, joka nousee selvästi esiin myös nuorisopuntarissa palvelutoiveita kysyttäessä (kts. Eriksson edellä). Liikunnan puolella harrastetuimpia liikuntamuotoja ovat lenkkeily, pyöräily, kävely ja kuntosali (Merikivi ym. 2016), joista useampia voi harrastaa ilman ilmeistä palvelun tarvetta.

Viimeisimpien valtakunnallisten barometritutkimusten mukaan nuorten vapaa-ajassa korostuu nykyisin median käyttö ja sen merkitys sosiaalisten suhteiden kannalta. Esimerkiksi sosiaalisen median käyttö ja pelisovellukset ovat luoneet runsaasti mahdollisuuksia sosiaaliin kontakteihin myös globaalisti ja ne ovat lisänneet mahdollisuuksia paikallisten ystävyyssuhteiden ylläpitämiseen. (esim. Merikivi ym. 2016; Hakovirta & Raijas 2016.)

Syrjäseuduilla internet on päivittäin läsnä nuorten elämässä ja tietoverkkoa hyödynnetään luovasti. Aiempien nuorten vapaa-aikatutkimusten mukaan nuoret pitävät intensiivisemmin ystäviinsä yhteyttä kaupunkiympäristössä ja heillä on urbaaneissa elinpiireissä myös enemmän kontakteja muihin ihmisiin kuin syrjäseuduilla asuvilla nuorilla (Myllyniemi 2009, 78-95). Viimeisimpien syrjäseutunuria koskevien tutkimusten mukaan nuorten yhteys omaan perheeseen ja lähisukuun on hyvin kiinteä, kun taas muita suhteita ja ystävyyssuhteita on vähemmän kuin kaupungeissa asuvilla (Tuuva-Hongisto ym. 2016). Tutkimustieto osoittaa siis, että erittäin nopeasta digitaalisen kehityksestä huolimatta maaseuduilla asuvilla nuorilla on edelleen vähemmän ystävyyssuhteita kuin muilla nuorilla.

Tässä artikkelissa tarkastelemme itäsuomalaisten nuorten vapaa-ajan palveluiden käyttöä erityisesti liikunta- ja kulttuuripalvelujen osalta. Nuorten vapaa-ajan kokoon-tumistiloja käsitellään edellä Susan Erikssonin artikkelissa ”*Eipä oo hääppöistä*” – *syrjäseutujen kurjistuminen*, ja kaupallisia kulttuuri- ja kulutuspalveluja jäljempänä Jussi Ronkaisen artikkelissa.

Liikuntapalveluja käytetään paljon

Liikunta on sekä laveasti fyysisenä aktiivisuutena että kapeasti järjestäytyneenä seuraliikuntana ymmärrettyä yksi suosituimmista nuorten vapaa-ajan harrastuksista. Tuoreimman vapaa-aikatutkimuksen mukaan liikkuvien nuorten osuus on hiukan lisääntynyt viime vuosien aikana: nyt 91 % nuorista ilmoittaa harrastavansa liikuntaa ainakin jossain muodossa (Merikivi ym. 2016, 75). Tästä huolimatta nuorten liikunnan vähentymisestä ja liikkumattomuudesta on 2010-luvulla tullut kriisipuheen sävyttämä kansallinen keskustelunaihe. Viimeksi kansanterveydellistä huolta synnyttivät tuoreen LIITU-tutkimuksen tulokset, joiden mukaan vain kolmasosa 9-15 -vuotiaista lapsista ja nuorista liikkuu suosituksen mukaisesti vähintään tunnin päivässä (Kokko & Mehtälä 2016).

Nuorisopuntarin kyselylomakkeella liikuntapalvelujen käyttöä ja riittävyttä selvitettiin neljällä erillisellä, eri palveluntuottajatyyppejä koskevalla kysymyksellä. Itäsuomalaisia nuoria pyydettiin arvioimaan erikseen kunnallisia liikunta- ja urheilupalveluita (esim. liikuntapaikkojen käyttöä tai kunnalliset kerhoja), seurojen ja järjestöjen tarjoamia liikuntapalveluita (esim. urheiluseuratoimintaa), seurakunnan liikuntaker-

hoja sekä kaupallisten toimijoiden liikunta- tai hyvinvointipalveluita (esim. kuntoilu). Lisäksi liikunta oli esillä yhtenä vaihtoehtona, kun vastaajilta kysyttiin, minkälaisia uusia palveluja he paikkakunnalleen kaipaisivat. On syytä huomioida, että nämä kysymykset mittaavat suoraan vain palvelujen käyttöä, eivät liikuntatottumuksia tai nuorten liikunnan määrää. Monet liikkumisen muodot eivät edellytä minkään kyselyssä listatun palvelun käyttöä, ja tiettyjen liikuntamuotojen kohdalla nuoret eivät välttämättä miellä käyttävänsä muiden tuottamaa palvelua. Esimerkiksi lenkkipolkua tai pururataa metsän keskellä ei välttämättä hahmoteta kunnan tuottamaksi palveluksi, vaikka se sellainen olisikin.

Liikuntapalvelujen merkitys on itäsuomalaisnuorelle erittäin suuri. Aineistosta käy ilmi, että liikuntapalvelut sijoittuvat korkealle nuorten eniten käyttämien palvelujen listalla ja niitä toivotaan kaikkein useimmin uusia palvelutoiveita kartoitettaessa. Yleisimmin käytetään kunnallisia liikuntapalveluita, joita käyttää vähintään joskus 74 % itäsuomalaisista nuorista. Kiinnostavaa on, että seuraavaksi yleisimmin käytettyjä liikuntapalveluiden tuottajia ovat kaupalliset toimijat (vähintään joskus 66 % nuorista), seurojen ja järjestöjen tuottamien palvelujen jäädessä kolmannelle sijalle (vähintään joskus 51 % nuorista). Seurakuntien liikuntakerhoihin osallistui vain joskus tai usein vain 15 % itäsuomalaisista nuorista.

Moni vastaaja ei käytä koskaan mitään liikuntapalveluita. Nuorten liikkumattomuuden vähentämiseksi erityistä huomiota kannattaa suunnata näiden nuorten toiveiden

ja osallistumisen esteiden tunnistamiseen. Taustalla voi olla niin liikuntatarjonnan yksipuolisuudesta johtuvaa sopivien liikuntaharrastusmahdollisuuksien puutetta kuin kustannuksiin, etäisyyksiin, ajankäyttöön tai sosiaaliseen asemaan liittyviä esteitä.

Huomattavan suuri joukko nuorista toivoo paikkakunnalleen uusia liikuntapalveluja. Itäsuomalaisista nuorista 39 % haluaisi käyttää sellaisia liikuntapalveluja, lajeja tai liikuntamuotoja, joita paikkakunnalla ei ole tällä hetkellä tarjolla. Toisaalta palvelutuottajittain tarkasteltuna nuoret pitävät liikuntapalveluita varsin riittävänä. Niin kunnallisten, kaupallisten, järjestöjen kuin seurakunnankin kohdalla yli 80 % vastaajista piti liikuntapalvelujen tarjontaa vähintään melko riittävänä. Moni nuori siis toivoo paikkakunnalle uusia liikuntamuotoja, mutta pitää samalla olemassa olevaa liikuntapalvelutarjontaa melko riittävänä. Tämä tulos voi viitata siihen, että nuorten toiveet uusista liikuntapalveluista kohdistuvat usein spesifisti johonkin tiettyyn uuteen liikuntamuotoon, mutta samalla nuoret ovat tietoisia olemassa olevasta vakiintuneista harrastusmahdollisuuksista tai pitävät nykyisiä panostuksia liikuntaan yleisesti ottaen riittävinä, vaikka ne olisivatkin väärin kohdistuneita. Tällainen tulkinta saa tukea kyselyn avovastauksista.

”Marginaalilajit jää jalkoihin”- nuorten palaute liikuntapalveluista

Liikuntaan liittyvät toiveita tuli runsaasti, kun vastaajilta pyydettiin ilmoittamaan puutteita ja kehitysideoita sekä antamaan vapaata palautetta paikkakuntansa palveluista. Näissä avoimissa vastauksissa liikuntapalvelut olivat yksi useimmin esiintyvistä aiheista. Liikuntaa koskevia vastauksia analysoitiin yksinkertaisen teemoittelun avulla.

Suurimman huomion liikuntaa käsittelevissä vastauksissa (36 vastaajaa mainitsi teeman) saivat toiveet paikkakunnan liikunnan lajitarjonnan monipuolistamisesta. Kaikkein yleisimmin vastauksissa esiintyvä teema olivat toiveet tiettyjen uusien liikuntamuotojen tarjoamisesta tai niiden harrastusolosuhteiden luomisesta paikkakunnalla. Lisäksi monissa vastauksissa otettiin kantaa yleisesti liikunnan harrastustarjonnan monimuotoistamisen puolesta. Vastaajat huomauttivat, että ”marginaalilajit jää jalkoihin” ja että ”olispa mukava vain harrastaa ei kilpailla” sekä toivoivat, että ”pienemmät yhdistykset ja lajit voitaisiin ottaa huomioon jalkapallon ja jääkiekon rinnalla”. Eräs vastaaja esitti innovatiivisen toiveen ”jonkinlaisesta kuntosalista ujoille”. Näiden vastausten keskeinen sanoma on, ettei kunnallisissa liikuntapalveluissa ja liikunnan julkisessa tuessa huomioida harvinaisempia liikuntalajeja, kuten skeittaus-ta, parkouria, kiipeilyä tai erilaisia tanssilajeja, siinä määrin kuin näille harrastuksille olisi kysyntää ja tarvetta.

Toinen hyvin yleisesti esitetty palaute (17 mainintaa) oli toive tai vaatimus perinteisten lajien ja jo olemassa olevien liikuntapaikkojen olosuhteiden parantamisesta.

Esiin nostettiin muun muassa ulkoliikuntapaikkojen valaisuaikojen pidentäminen, kunnan laitteiden hankinta, valmentajien ammattitaidon kasvattaminen sekä urheilukenttien, salien, lenkkipolkujen ja hyppytornien tarve. Monessa kommentissa viitattiin jonkin urheilupaikan remontin viipymiseen.

Muita teemoja mainittiin harvemmin. Useampi vastaaja ilmaisi tyytyväisyytensä siihen, että paikkakunnalla oli panostettu liikunnan olosuhteisiin tai että ne olivat reaali-olot huomioiden hyvällä tasolla. Muutama vastaaja moitti sitä, että paikkakunnan liikuntaharrastusmahdollisuuksien mainostus on heikkoa. Liikuntapalvelujen kalliista hinnoista tai hankalista etäisyyksistä oli kummastakin pari mainintaa. Kaksi vastaajaa kritisoi ylisuuria panostuksia liikuntaan muiden harrastuspalvelujen kustannuksella.

Merkillepantavaa näissä nuorilta kerätyissä liikuntakommenteissa on se, että uusiin lajeihin ja liikuntatarjonnan monipuolistamiseen kohdistui enemmän toiveita kuin perinteisten lajien olosuhteiden parantamiseen, vaikka tutut lajit kokoavat yhä huomattavan suuren joukon nuoria harrastajikseen ja näidenkin lajien olosuhteissa on monella paikkakunnalla kehittämistä. Uusien liikuntamuotojen kaipuu kielii siitä, että monella nuorella on mielessään häntä kiinnostava tai motivoiva liikuntamuoto, jonka harrastamista olosuhteet rajoittavat. Vaihtoehtolajeja koskevassa tutkimuksessa on todettu, että harrastajat kokevat harrastuspaikkojen sekä julkisen tuen puutteen suurimmaksi lajien leviämisen esteeksi (Liikanen ym. 2013).

Lukiolaiset ja maaseutumaiset kunnat erottuvat: liikuntapalvelujen käyttö ja riittävyys eri ryhmien näkökulmasta

Edellä nuorten liikuntapalvelujen käyttöä on tarkasteltu eri liikunnan palveluntuottajat toisistaan erottaen, mutta kaikki itäsuomalaiset nuoret yhteen niputtaen. Analyysia on syytä tarkentaa vertailemalla erilaisilla alueilla elävien nuorten naisten ja miesten liikuntapalvelujen käyttöä. Tätä tarkastelua varten eri liikuntapalvelujen tuottajia koskevat kysymykset voidaan koota yhteen. Se on perusteltua myös vastausten luotettavuuden kannalta: eri palveluntuottajien erottaminen voi olla nuorelle vastaajalle hyvin epäselvää. Vastaajalla ei ole aina tietoa siitä, järjestääkö hänen käyttämänsä liikuntapalvelun julkinen, yksityinen vai kolmas sektori.

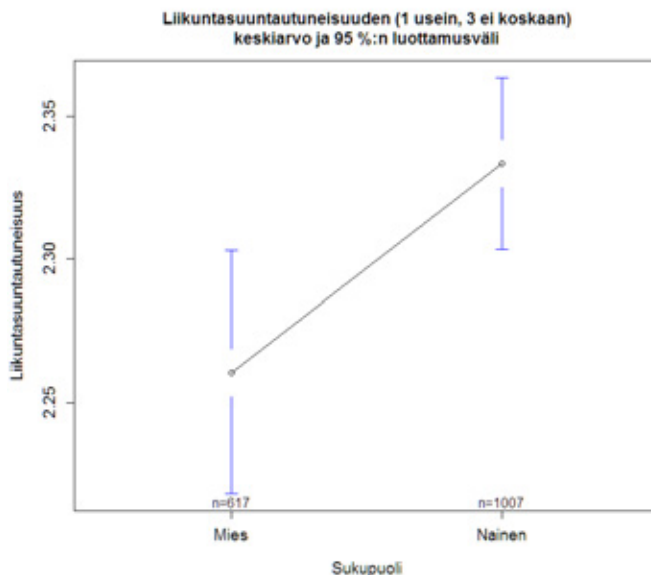
Eri palveluntuottajia koskevat kysymykset on vertailujen tekemistä varten yhdistetty yhdeksi muuttujaksi Pekka Penttisen edellä Nuoret palveluiden käyttäjinä Itä-Suomessa -artikkelissa kuvaamaa faktorianalyysia¹ hyödyntäen. Tämä uusi nuorten liikuntapalveluiden käyttöä kuvaava ”liikuntasuuntautuminen” -muuttuja koostuu nel-

---

1 Pääkomponenttianalyysi, KMO 0.878, Selitysaste 52.94 %, Oblimin rotaatio, keskiarvopaikattu

jästä liikuntapalveluiden käyttöä koskevasta muuttujasta, jotka yhdistetään suluissa luetellut faktorilataukset huomioiden: kunnalliset liikunta- ja urheilupalvelut (0,769), järjestöjen ja seurojen liikuntapalvelut (0,787), kaupalliset liikunta- ja hyvinvointipalvelut (0,711) ja seurakuntien liikuntakerhot (0,356). Faktorilatauksista nähdään, että kunnallisten, järjestöjen ja kaupallisten liikuntapalvelujen käyttö vaikuttavat uuden liikuntamuuttujan arvoihin suurin piirtein yhtä voimakkaasti. Seurakunnan liikuntakerhojen käytön painoarvo on noin puolet pienempi, koska faktorianalyysin perusteella se sopii huomattavasti heikommin kuvaamaan liikuntaan suuntautuvaa palvelunkäyttöä nuorten keskuudessa. Koska alkuperäiset kysymykset oli esitetty kolmiportaisella asteikolla (1=usein, 2=joskus, 3=ei koskaan), liikuntasuuntautumista kuvaava muuttuja saa arvoja myös väliltä 1-3. Pienemmät arvot viittaavat aktiivisempaan liikuntapalvelujen käyttöön, suuremmat arvot harvempaan. Vastaaja, joka ei käytä mitään neljästä liikuntapalvelutyypistä, saa liikuntasuuntautumisen arvoksi numeron 3, ja vastaaja, joka käyttää kaikkia palveluja usein, saa arvoksi numeron 1. Eri ryhmien eroja liikuntasuuntautumisessa tutkittiin yksisuuntaisen varianssianalyysin sekä Tukeyn HSD -testin avulla.

Vaikka liikuntapalvelujen käyttö on yleistä sukupuolesta riippumatta, nuoret miehet käyttävät liikuntapalveluja jonkin verran useammin kuin nuoret naiset (kuvio 1). Tämä ero on tilastollisesti merkitsevä ($F=7,8941$, $p=0,005$), mutta ei kovin suuri (naisten keskiarvo 2,333, miesten 2,261). Jos palveluja tarkastellaan palveluntarjoajan mukaan eriteltynä, erot näkyvät erityisesti niiden vastaajien osuuksissa, jotka ilmoittavat käyttävänsä kunnan liikuntapalveluja usein. Miesvastaajista näin tekee 31 %, kun naisissa osuus on 25 %. Järjestöjen palvelujen käytössä erot ovat pieniä. Kaupallisissa palveluissa korostuu naisten (68 %) miehiä (64 %) suurempi käyttäjäosuus, mutta ero syntyy niistä vastaajista, jotka käyttävät palveluja joskus (45 % naisista, 40 % miehistä). Näihin eroihin naisten ja miesten liikuntapalvelujen käytössä voi vaikuttaa myös epätasapaino julkisen tuen suuntaamisessa nais- ja miesvaltaisten lajien välillä. Tämän vinouman olemassaolosta ja vaikutuksista on käyty pitkään keskustelua sekä kunnallisella ja kansallisella tasolla (kts. Aalto 2001; Moilanen 2015). Mikäli julkisen tai kolmannen sektorin tarjonta on naisille kapeampaa, se voi osaltaan selittää naisten miehiä suurempaa kaupallisten palvelujen käyttöä. Toisaalta kaupallisiin palveluihin luettiin mukaan myös hyvinvointipalvelut, joiden käyttäjissä voi olla enemmän naisia kuin miehiä.

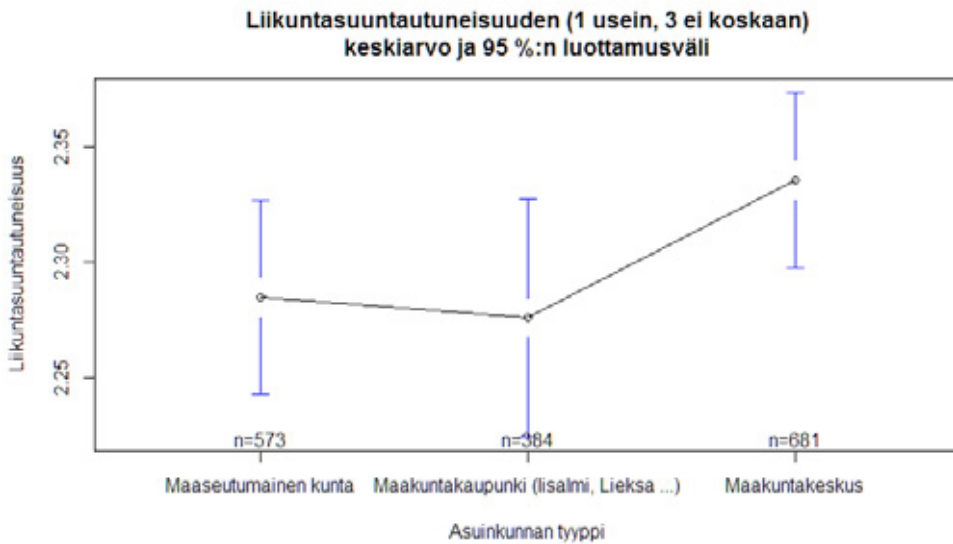
KUVIO 1. Itäsuomalaisten nuorten naisten ja miesten liikuntasuuntautuneisuus.

Kuten Penttinen artikkelissaan toteaa, asuinkunnan tyyppi vaikuttaa nuorten palvelujen käyttöön merkittäväällä tavalla. Nuorisopuntarin aineistossa liikuntapalveluita käytetään eniten ns. maakuntakaupungeissa (tämäntyyppisiä kuntia ovat esim. Iisalmi ja Lieksa) ja vähiten maakuntakeskuksissa eli maakuntien suurimmissa kaupungeissa (kuvio 2). Erot erityyppisten asuinpaikkojen välillä eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä ($F 2,3009$, $p=0,101$). Myöskään sillä, asuuko nuori Etelä-Savossa, Pohjois-Karjalassa vai Pohjois-Savossa, ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta liikuntapalvelujen käytön kannalta ($F=0,143$, $p=0,866$), vaikka aineiston pohjoiskarjalaiset nuoret käyttävät liikuntapalveluja hiukan muita enemmän.

Vaikka erot eivät ole merkitseviä, on ero palvelujen käytössä maaseutumaisempien kuntien ja erityisesti maakuntien pienempien kaupunkien hyväksi yllättävä. Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa maaseutumaisten kuntien nuoret harrastivat liikuntaa vähiten, isojen kaupunkien laita-alueiden nuoret eniten (Merikivi ym. 2016, 75). Voi olla, että pienemmissä kunnissa ja kaupungeissa harrastusmahdollisuuksien kapeus ohjaa nuoria järjestäytyneiden liikuntapalvelujen pariin (kts. Penttinen edellä). Vastaavasti suuremmissa kaupungeissa nuorten omaehtoisten vaihtoehtojen olosuhteet ovat parempia ja vapaamuotoisten höntsäilyryhmien muodostuminen helpompaa, joten nuorten liikunta voi tapahtua enemmän palvelujärjestelmän ulkopuolella. Tämä asetelma asettuisi sitä yksinkertaistavaa mielikuvaa vastaan, että maaseutumaisessa ympäristössä liikunta on, palveluiden puuttuessa, lähinnä reipashenkistä luonnossa käyskentelyä ja yksin harrastamista. Usein nuorisoliikunta on hyvin sosiaalis-

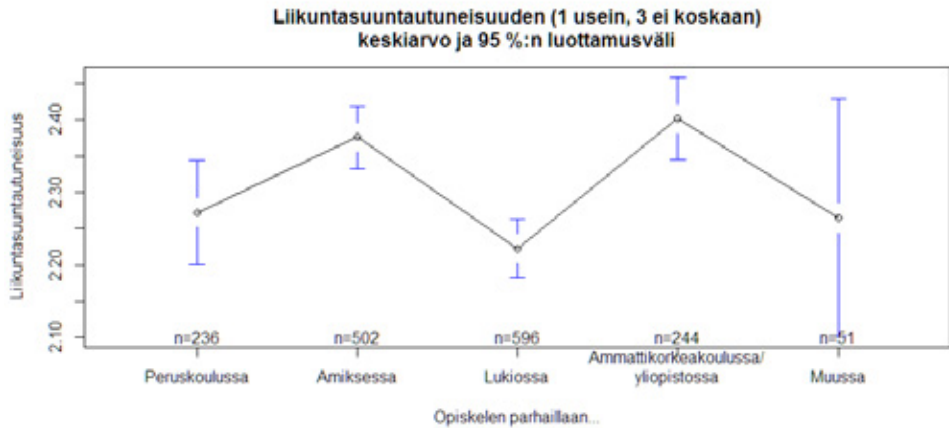
ta toimintaa, ja nuoret ohjautuvat harrastuksiin kavereidensa perässä (Berg 2015). Harvaanasutuimmissa kunnissa nuo kaverit löytyvät palveluiden piiristä, isommissa kaupungeissa muualtakin.

KUVIO 2. Itäsuomalaisten nuorten liikuntasuuntautuneisuus asuinkunnan tyyppin mukaan.

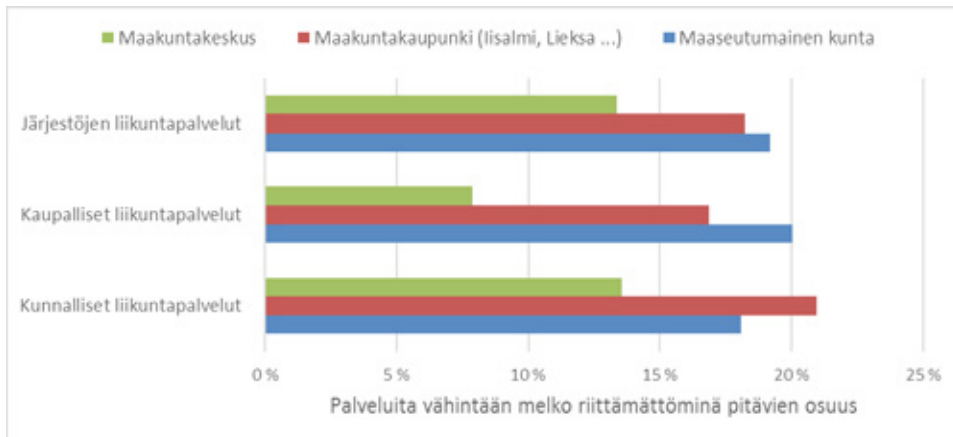
Koulutuspaikan vaikutus nuorten liikuntasuuntautumiseen on selvästi sukupuolta tai asuinpaikkaa voimakkaampi ($F=9.1237$, $p<0,001$). Kuvoista 3 nähdään, että lukiossa opiskelevat nuoret käyttävät liikuntapalveluja kaikkein eniten (keskiarvo 2,222), kun taas korkeakouluopiskelijoiden liikuntasuuntautuneisuus on yleisesti ottaen kaikkein heikointa (keskiarvo 2,402). Tilastollisesti merkitsevät erot syntyvät lukiolaisten ja ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden ($p<0,001$), lukiolaisten ja korkeakouluopiskelijoiden ($p<0,001$) sekä peruskoululaisten ja korkeakouluopiskelijoiden ($p=0,039$) välille. Tämän vertailun puitteissa on syytä panna merkille, että nuorten koulutuspaikka näyttää vaikuttavan hänen liikuntapalvelujen käyttäjäprofiiliinsa monia muita taustamuuttujia enemmän. Toisen asteen opiskelijoiden liikuntasuuntautuneisuus vastaa näiden opiskelijoiden liikuntamäärästä aiemmin saatuja tietoja (esim. Merikivi ym. 2016, 76). Perusopetuksen ja toisen asteen opiskelijoiden liikuttamisesta on keskusteltu runsaasti, ja liikkeen lisääminen oppilaitoksissa on kärkihanke nykyisessä hallitusohjelmassakin (Liikanen & Rannikko 2016). Merkillepantavaa on kuitenkin korkea-asteen opiskelijoiden heikko sijoittuminen palvelujen käyttäjinä, sillä korkea-

asteella opiskelevien tai sieltä valmistuneiden nuorten on aiemmin todettu harrastavan liikuntaa toisen asteen opiskelijoita enemmän. Taustalla näyttää olevan seuroissa tapahtuvan liikunnan voimakas väheneminen iän myötä, joka näkyy näiden palvelujen käytön laskuna. (Merikivi ym. 2016)

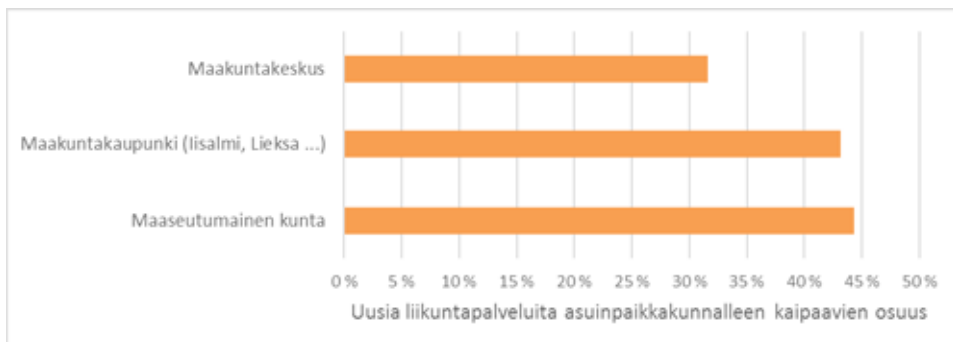

KUVIO 3. Itäsuomalaisten nuorten liikuntasuuntautuneisuus tämänhetkisen opiskelupaikan mukaan.

Vaikka maaseutumaisissa kunnissa nuorten liikuntapalveluiden käyttö on aktiivista, niissä myös koetaan liikuntapalvelujen tarjonta riittämättömäksi useammin kuin muualla (kuvio 4). Myös uusia liikuntapalveluita toivotaan useimmin maaseutumaisissa kunnissa (kuvio 5). Keskikastiin kuuluvissa maakuntakaupungeissa palvelujen riittävyys koetaan huomattavasti parempana, erityisesti kunnallisten liikuntapalvelujen osalta, mutta uusia palveluja toivotaan yhtä aktiivisesti kuin maaseudulla. Maakuntakeskuksissa palveluihin ollaan tyytyväisimpiä, mutta niissäkin lähes kolmasosa nuorista toivoo uusia liikuntapalveluja. Nämä tulokset heijastelevat avovastauksista (edellä) esiin nousevia viestejä.

KUVIO 4. Liikuntapalvelujen riittävyys erityyppisissä kunnissa asuvien itäsuomalaisten nuorten mielestä.

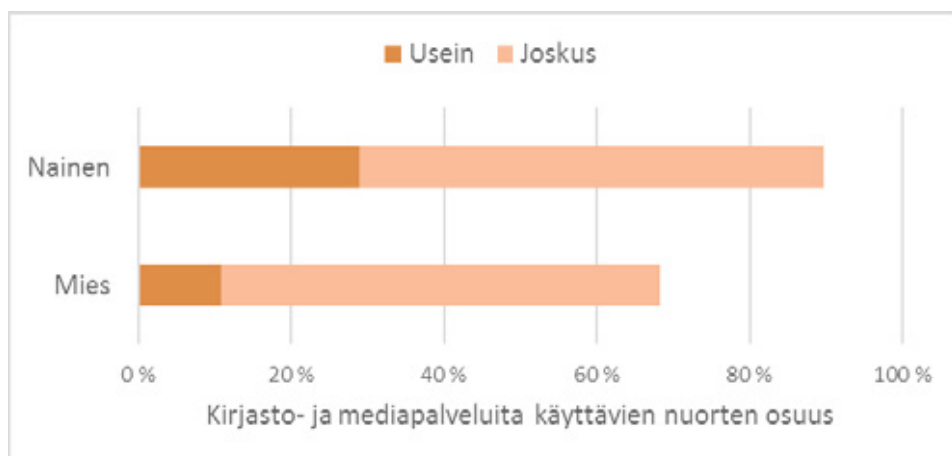

KUVIO 5. Erityyppisissä kunnissa asuvien itäsuomalaisten nuorten toiveet liikuntapalveluista, joita paikkakunnalla ei ole tällä hetkellä tarjolla.

Nuoret kirjastojen käyttäjinä

Vaikka vapaa-aika onkin muuttunut yhä enemmän tietokoneiden ja älypuhelimien myötä, nuoret maaseudulla kärsivät edelleen vapaa-aikaa koskevien mahdollisuuksien ja palveluiden puutteista. Välimatkat voivat olla pitkiä ystävien luo, mikä vähentää tapaamisen mahdollisuuksia. Myös yhteisiä kokoontumistiloja puuttuu, eikä harrastusmahdollisuuksia tai mielekästä tekemistä aina ole riittävästi. Syrjäseutunuuoria koskevassa tutkimuksessa on tullut esiin, että monella syrjäisellä paikkakunnalla kirjastot, urheilukentät ja – hallit ovat nuorille tärkeitä paikkoja, joiden merkitys on suuri silloin, kun ystävien kanssa tavataan ja keksitään tekemistä (Armila 2016). Kirjastoverkko onkin varsin kattava koko Suomessa ja myös tässä tutkimusaineistossa kirjastopalveluiden merkitys nousi erittäin keskeisenä esiin.

Aineiston valossa kaikista kulttuuripalveluista nuoret tuntuvat käyttävän eniten juuri kirjastopalveluita. Kiinnostavaa on etenkin se, että palvelujen käyttämisen suhteen sukupuoliero on koko tutkimusaineistossa huomattavin juuri kirjaston käytössä (kuvio 6). Nuorista vastaajista niiden naisten osuus, jotka käyttävät kirjastoa usein, on 29 % kun taas nuorista miehistä vain 11 %. Vastaavasti niiden naisten osuus, jotka eivät koskaan käytä kirjastopalveluita, on 10 %, mutta miesten osuus peräti 32 %. Nuoret naiset lukevat siis huomattavasti enemmän kuin nuoret miehet, mikä myötäilee valtakunnallisia tutkimustuloksia nuorten lukemisesta.

KUVIO 6. Itäsuomalaisten nuorten naisten ja miesten kirjasto- ja mediapalvelujen käyttö

Kirjastojen käyttöaste on Itä-Suomen nuorten keskuudessa kuitenkin korkea ja kirjastopalvelut koetaan pääasiassa riittävinä (52 %). Tilanne Itä-Suomessa vaikuttaa näiden tulosten valossa vielä hyvältä, vaikka viimeisten vuosien aikana kirjastopalveluita on runsaasti lakkautettu Itä-Suomessa (viite). Avovastauksissa tuli ilmi, että kirjastopalvelujen monipuolistamiselle olisi tarvetta joillakin paikkakunnilla. Esimerkiksi liveroolipelien ja manga-sarjakuvien harrastusmahdollisuuksia ja fanitapaamisia toivottiin juuri kirjastoihin.

Muiden kulttuuripalvelujen merkitys

Tutkimusaineiston valossa näyttää siltä, että kulttuuripalvelujen merkitys on itäsuomalaisnuorten elämässä vähäisempi kuin esimerkiksi liikunta- tai kaupallisten palveluiden. Kulttuuripalvelujen riittämättömyyttä koskevia avovastauksia oli huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi kaupallisia palveluja koskevia kulutustarpeiden ilmaisuja. Nuoret kokevat esimerkiksi teatteri-, konsertti- ja näyttelytarjonnan suhteen jonkun verran puutteita asuinpaikkakunnallaan, mutta niitä koskevia tarpeita ilmaistiin suhteellisen vähän ainakin avovastausten valossa. Suurin osa koko vastaa-jajoukosta käyttää paikkakunnan kulttuuripalveluja joskus. Tulosta on mahdollista tulkita siten, ettei kunnallisten palvelujen tarjoamia kulttuuriharrastuksia kohtaan

tunneta nuorten keskuudessa niin suurta kiinnostusta kuin kaupallisia palveluja, kuten elokuvateattereita tai kahviloita kohtaan.

Poikkeuksen aineistossa tekivät kuitenkin kyselyyn vastanneet 15-vuotiaat, joista liki 38 % koki kulttuuripalvelutarjonnan paikkakunnallaan riittämättömäksi. Konsertit ja konserttimatkat oli määritelty kyselyssä osaksi muita vapaa-ajan palveluja, joissa on ajateltu esimerkiksi rock-konsertteja. Muutamat alle 18-vuotiaat vastaajat näkivät, että alaikäisillekin suunnattuja konsertteja järjestettiin paikkakunnalla liian vähän. Osa 15-vuotiaista vastaajista kuuluneee niihin, jotka kokevat puutteita etenkin tällä saralla.

Tutkimusten mukaan nuorten kulttuuriharrastuksilla on voimakas yhteys heidän vanhempiensa kulttuurimyönteisyyteen ja korkeaan koulutusasteeseen (Myllyniemi 2009). Kulttuuritapahtumiin osallistumisen todennäköisyys korreloi kodin kulttuuripääoman kanssa ja sen kanssa, kuinka paljon kulttuuritapahtumiin kodissa on totuttu osallistumaan (Purhonen ym. 2014, 252). Tämän aineiston vastaajajoukosta valtaosan vanhemmilla oli toisen asteen tutkinto, myös vastaajista suuri osa opiskeli toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa.

Nuorten vapaa-aika palvelujen käytön valossa

Nuorisopuntarin aineistossa liikuntapalvelut nousivat selvästi käytetyimmiksi vapaa-ajan palveluiksi nuorten keskuudessa. Seuraavaksi yleisintä on erilaisten kulttuuripalvelujen, erityisesti kirjastojen käyttö. Kolmanneksi ryhmäksi – ja tässä vailla huomiota – jäävät muut vapaa-ajan palvelut, kuten kunnan nuorisotilat, järjestöjen harrastepiirit, tapahtumat ja vaikuttajaryhmät. Näitä palveluja käytetään jonkin verran vähemmän, vaikka niillekin on nuorten joukossa kysyntää ja tarvetta. Tässä vertailun ulkopuolelle jäävät erilaiset kaupalliset shoppailupalvelut, jotka ovat myös hyvin suosittuja (kts. Ronkainen jäljempänä).

Nuorten liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen vaatii myös palveluiden ja palvelutarjonnan kehittämistä. Nuorten liikkumattomuuden taustalla on monenlaisia tekijöitä. Usein ensimmäisenä esiin nousee digitaalisten harrastusten ja tietoverkkojen merkityksen voimakas kasvu nuorten vapaa-ajassa. Mutta myös liikunnan kentällä on tapahtunut muutoksia: nuorten liikuntakulttuurin on jo edellisellä vuosikymmenellä nähty olevan aiempaa eriytyneempää, kaupallistuneempaa ja mediavetoisempaa sekä liikunnan järjestämisen osalta myös aikuisvetoisempaa ja ammattimaisemmin orientoitunutta kuin aikaisemmin (Koski & Tähtinen 2005, 5). Nuorten liikunta-aktiivisuus ja urheiluseuratoimintaan osallistuminen vähenevät huomiota herättävän jyrkästi juuri murrosiän myötä (Aira ym. 2013; Merikivi ym. 2016, 85), ja murrosikäisten seuraliikunnan lopettamisen taustalla ovat yleisimmin kaverien valinnat, huono keskusteluyhteys valmentajiin sekä vajavaiset itsensä toteuttamisen mahdollisuudet harrastuksessa (Tiirikainen & Konu 2013). Liikuntaan osallistumisen esteet voivat olla myös taloudellisia, maantieteellisiä tai sosiaalisia. Liikuntaharrastusten kustannukset ovat kasvaneet (Puronaho 2014) ja yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden saavuttamisessa riittää yhä tehtävää (kts. Berg & Kokkonen 2016; Pyykkönen 2016).

Itäsuomalaiset nuoret kokevat puutteita etenkin paikkakuntansa liikuntapalvelujen tarjonnassa ja liikuntapaikkojen kunnossapidossa. Osaltaan nuorten kokemana liikuntapalvelujen suuri tarve liittyy uusien lajien kaipuuseen ja niin kutsuttujen vaihtoehdotolajeihin, joista osan suosio on viime vuosina noussut voimakkaasti (Harinen ym. 2015). Harvinaisempien lajien harrastusmahdollisuuksien puute on silmiinpistävä juuri syrjäseuduilla. Vaikka vaihtoehdotlajeista puhutaankin paljon tutkimusaineiston avovastauksissa, niistä käy myös ilmi, että palvelutarjonnan puutteet koskevat syrjäseuduilla myös perinteisempiä urheilulajeja. Tämä näkyy maantieteellisenä erona, jossa pienempien kuntien nuoret kokevat liikuntapalvelut useammin riittämättömiksi ja ilmaisevat voimakkaammin uusien harrastusmahdollisuuksien kaipuuta. Maa-seudun asukkaat eivät kuitenkaan jää liikuntapalveluiden käytössä jälkeen suurempien kaupunkien nuorista. Palveluiden käytön maantieteelliset erot ovatkin pikemmin laadullisia kuin määrällisiä. Kapeampi palvelutarjonta voi kuitenkin tarkoittaa nuorelle suurempaa riskiä liikkumattomuuteen, kun sopivalla tavalla motivoivaa liikuntamuotoa ei ole tarjolla.

Nuorten vapaa-ajan vieton suhteen tutkimusaineistosta voi tehdä sen johtopäätelmän, että liikuntamahdollisuuksien ja vapaa-ajan viettämiseen suunnattujen tilojen merkitys on suurta Itä-Suomessa. Kulttuuripalvelujen merkitys näyttyy aineiston valossa niitä vähäisempänä. Osin tämä tulos selittyy vastaajajoukon nuorella iällä ja sillä, että useimmilla kyselyyn vastanneiden nuorten vanhemmilla on ammatillisen asteen koulutus. Vanhempien koulutustasulla lienee paljon merkitystä sen suhteen, millaisia elämäntyyliä nuorten ihmisten kodeissa on ja millaisiin harrastuksiin heitä kannustetaan. (esim. Räisänen 2014.) Kuitenkin esimerkiksi kirjastopalvelujen suuri merkitys juuri Itä-Suomen nuorten naisten keskuudessa kertoo siitä, että kulttuuripalvelujen käyttäminen on myös sukupuolisidonnaista toimintaa.

Muiden vapaa-ajan palvelujen osalta voidaan todeta, että nuorille suunniteltujen kohtaamispaikkojen ja tekemisen puute näyttyy hyvin suurena tämän kertaistutkimusaineistossa. Etenkin nuorisotilojen käyttö näyttää olevan tarpeellista monelle ja kokemus riittävien tilojen puutteesta leimaa useita paikkakuntia. Vaikka viimeaikaisissa tutkimuksissa onkin korostettu, etteivät nuorten palvelutarpeet ja osallistumisen tarpeet kohdistu vain nuorisolle erityisesti suunnattuihin tiloihin (esim. Gretschesel 2011), tämän aineiston valossa niiden merkitys näyttää ainakin tärkeältä.

Vaikka itäsuomalaisnuoret kokevat julkisen sektorin palvelut valtaosin riittäviksi myös vapaa-ajan palveluiden osalta, parantamisen varaa on. Kyselyn avovastauksista nousee toive paremmasta tiedottamisesta tarjolla olevien palvelujen suhteen. Varsinkin internetin hyödyntäminen palveluista ja palvelutarjonnasta tiedottamiseen koetaan paikoin hyvinkin puutteelliseksi. Aineisto kertoo siitä, että nuoret käyttävät arjessaan paljon älypuhelinta ja tietoverkkoja ja he ovat havainneet tiedon saavutettavuudessa internetissä paljon parantamisen varaa. Arjen asiointia helpottaisi esimerkiksi se, että kaikista palveluista olisi keskitetysti tietoa samoilla sivustoilla. Nuorella ei ole aina tietoa siitä, järjestääkö palvelun julkinen, yksityinen vai kolmas sektori. Keskitetympi tiedottaminen esimerkiksi paikkakunnan työ-, opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksista auttaisi tiedonsaantiin liittyvissä pulmissa.

ITÄSUOMALAISTEN NUORTEN KULUTUSSUUNTAUTUNEISUUS JA KAUPALLISTEN PALVELUIDEN KÄYTTÖ

Jussi Ronkainen

Tässä artikkelissa tarkastellaan itäsuomalaisten 15-25-vuotiaiden nuorten kulutussuuntautuneisuutta ja kaupallisten palveluiden käyttöä erilaisista menetelmällisistä lähtökohdista käsin. Nuorten kulutuskulttuuri (Wilska 2005) kiinnittyy erilaisten hyödykkeiden käyttämiseen, hankkimiseen ja omistamiseen ja suhde kulutukseen on moniulotteinen. Kulutushyödykkeisiin liittyy niiden itseisarvon ja välttämättömyyden lisäksi välineellisiä merkityksiä sekä erilaisten tarpeiden tyydytystä, joiden myötä myös rakennetaan identiteettiä sekä jäsenyyttä ja yhteenkuuluvuutta erilaisissa ryhmissä. (Gronow & Warde 2001; Hakovirta & Rajjas 2016). Kulutusmahdollisuudet, kuten omat, perheen tai vanhempien tulot, käytettävissä olevat palvelut ja kasvuympäristön kulutustottumukset muokkaavat kulutussuuntautuneisuutta. Esimerkiksi nuorten näkökulmasta kulutusyhteiskunnassa toimimisessa keskeistä eivät ole vain resurssit vaan myös se, millaisissa yhteisöissä ja miten nuori resursseja käyttää. (Rosenberg 2014).

Artikkelin aluksi nostan esiin yleislinjoja ja merkittäviä eroja nuorten kulutuskäyttäytymisessä erilaisten kaupallisten palveluiden kohdalla. Tarkemmassa käsittelyssä on kulutussuuntautuneisuutta kuvaava summamuuttuja, joka on esitelty Pekka Penttisen artikkelissa. Artikkelin lopussa tarkastellaan vielä tarkemmin, mitä itäsuomalaiset nuoret ovat mieltä kaupallisten palveluiden riittävydestä eri maakunnissa ja omissa asuinkunnissaan.

Yleislinjoja nuorten kaupallisten palveluiden käytöstä

Kyselylomakkeessa kaupalliset palvelut käsittivät liikunta- ja hyvinvointipalvelut, terveyspalvelut (yksityiset lääkäripalvelut), yksityisen hammashoidon, yksityiset kulttuuripalvelut (elokuvateatterit, pelipalvelut), kulutukseen liittyvät tavarapalvelut (erikoisliikkeet, tavaratalot), päivittäistavara-kaupan, kioskipalvelut, liikennepalvelut (esim. joukkoliikenne, taksi) sekä ostokset verkkokaupasta. Vastausvaihtoehdot väitettiin kaupallisten palveluiden käytöstä olivat 1=usein, 2= joskus, 3= en koskaan.

Kolmannes vastaajista ei ole koskaan käyttänyt kaupallisia liikuntaan tai hyvinvointiin liittyviä palveluita. Nuoret ovat tarjontaan kuitenkin varsin tyytyväisiä, sillä vain 14 prosenttia on sitä mieltä, että palveluita on riittämättömästi tai melko riittämättömästi. (ks. Eriksson 2015).

Yli puolet itäsuomalaisista nuorista ei ole koskaan käyttänyt yksityisiä terveyspalveluja. Lähes joka neljäs vastaaja toivoisi näitä palveluja lisää. Maaseutumaisten kuntien nuoret käyttävät vähiten yksityisiä terveyspalveluita ja ero on suurin suhteessa maakuntakeskusten nuoriin. Etelä-Savossa käytetään yksityisiä terveyspalveluita ja hammashoitoa selvästi muita maakuntia vähemmän, yleisintä käyttö on Pohjois-Savossa.

Yli 40 prosenttia vastaajista ei myöskään ole koskaan käyttänyt kaupallisia/yksityisiä kulttuuripalveluita. Naiset käyttävät kaupallisia kulttuuripalveluita miehiä enemmän. Yli 70 prosenttia nuorista on sitä mieltä, että näitä palveluja on ainakin melko riittävästi tarjolla, lähes 30 prosenttia toivoisi kaupallisia kulttuuripalveluita lisää. Kulttuuripalveluiden käyttö linkittyy iän ja koulutuspaikan mukaan: peruskoululaiset käyttävät näitä palveluita vähiten, amk-opiskelijat eniten. Lukiolaiset käyttävät enemmän yksityisiä kulttuuripalveluita kuin 2. asteen ammattioppilaitoksessa opiskelevat nuoret. Erittäin merkittävä ero vastaajien välillä on asuinpaikan tyyppin ja kaupallisten kulttuuripalveluiden satunnaisen käytön välillä. Maaseutumaisissa kunnissa asuvista nuorista 60 prosenttia ei käytä koskaan yksityisiä kulttuuripalveluita (kuten elokuvateattereita tai pelipalveluita), mikä johtunee ainakin osin siitä, että näitä palveluja ei omassa kunnassa juuri ole tarjolla. Maakuntakeskuksissa yksityisiä kulttuuripalveluita käyttää ainakin joskus lähes kolme neljäsosaa vastaajista.

Erot kulttuuripalveluiden käytössä näkyvät myös liitoskuntien sisällä. Mikkelin, Savonlinnan, Joensuun ja Kuopion ydinkeskuksessa asuvat nuoret käyttävät kaupallisia kulttuuripalveluita merkittävästi näiden kuntien reuna-alueilla asuvia nuoria enemmän. Sama ero näkyy myös kulutukseen liittyvien tavarapalvelujen käytössä. Kaupallisten kulttuuripalveluiden käyttö on jonkin verran vähäisempää Pohjois-Savossa (reilu puolet vastaajista käyttää ainakin joskus) kuin Etelä-Savossa, eniten näitä palveluita käytetään Pohjois-Karjalassa (2/3 käyttää ainakin joskus).

Kaupallisia liikennepalveluita käyttää ainakin joskus 70 prosenttia vastaajista. Naiset käyttävät näitä palveluita miehiä ahkerammin. Peruskoululaiset käyttävät liikenne-

palveluita muita vähemmän, koulutusasteella ei sen sijaan ole muutoin eroa. Maakuntakeskusten ja näiden ympäröivien nuoret käyttävät liikennepalveluja muita nuoria enemmän. Pohjois-Savossa käytetään kaupallisia liikennepalveluita jonkin verran enemmän erityisesti verrattuna Etelä-Savoon.

Nuorista 68 prosenttia käyttää esimerkiksi tavaratalojen tai erikoisliikkeiden palveluja ainakin joskus. Yli 30 prosenttia nuorista kuitenkin ilmoittaa, ettei käytä näitä palveluja koskaan, mitä voi pitää varsin isona osuutena. Verkkokauppojen palveluja on sen sijaan hyödyntänyt ainakin joskus kolme neljästä vastaajasta. Yli joka neljäs vastannut nuori käyttää näitä palveluja usein. Naiset käyttävät kaupallisia tavarapalveluja kuten erikoisliikkeiden ja tavaratalojen palveluja jonkin verran miehiä enemmän, sen sijaan verkkokauppa on yhtä suosittua miesten ja naisten keskuudessa. Maakuntakeskusten nuoret käyttävät kulutuspalveluja selvästi maaseutumaisissa kunnissa asuvia nuoria enemmän. Nuoret ovat myös sitä mieltä, että verkkokauppojen palveluita samoin kuin päivittäistavarakauppoja on riittävästi tarjolla. Naiset käyttävät jonkin verran enemmän päivittäistavarapalveluja, miehet sen sijaan naisia hieman enemmän kioskipalveluja. Lähes 35 prosenttia nuorista toivoisi selvästi lisää kulutukseen liittyviä tavarapalveluja. Kulutukseen liittyviä tavarapalveluja ja myös päivittäistavarakauppoja käytetään Pohjois-Karjalassa enemmän kuin muissa maakunnissa ja käyttö on myös aktiivisempaa. Pohjois-Savossa käyttö on jonkin verran muita maakuntia vähäisempää.

Vanhempien koulutus näyttää myös liittyvän monien kaupallisten palveluiden käyttöön. Erityisesti kaupallisten kulttuuripalveluiden käyttö on yleensä sitä yleisempää, mitä korkeampi koulutus nuoren vanhemmilla on. Samanlainen linja näkyy myös kaupallisten liikunta- ja hyvinvointi-, terveys- sekä kulutustavarapalveluiden käytössä. Vanhempien korkea koulutus lienee siirtynyt nuorten kulutustottumuksiin sekä kulttuuriperintönä että osittain myös käytettävissä olevan varallisuuden myötä.

Maaseutujen pojat ja ydinkeskustan naiset - nuorten kulutussuuntautuneisuuden erot ja eriarvoistavat mahdollisuudet

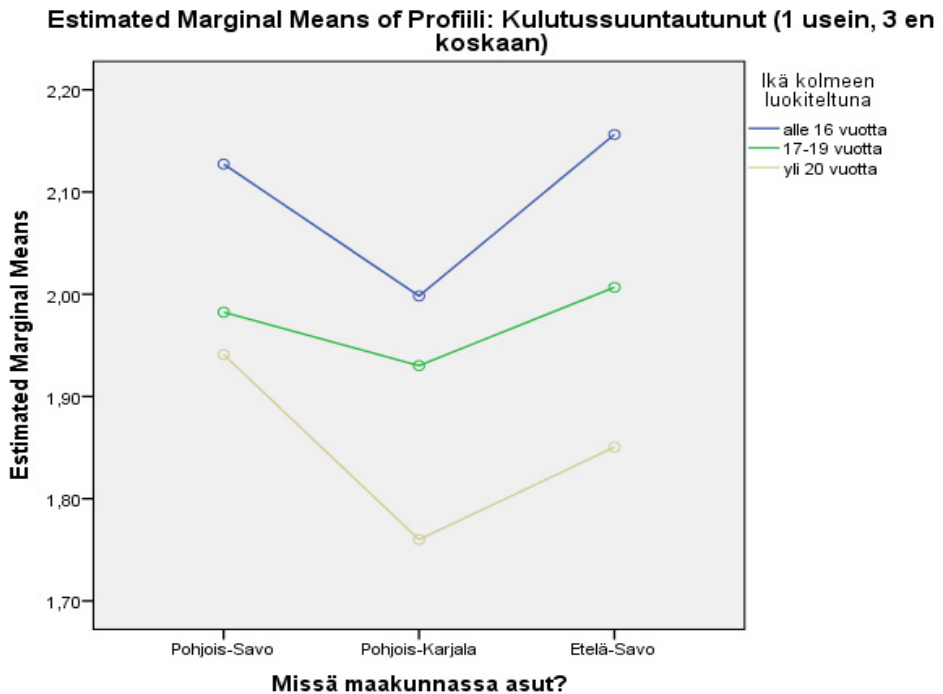
Tässä luvussa käsitellään nuorten kaupallisten palveluiden käyttöä erityisesti summamuuttujan kautta, jota tutkimusryhmässä kutsumme termillä ”Kulutussuuntautunut”.² Kyseinen nuorten kaupallisten palveluiden käyttöprofiilia kuvaava summamuuttuja pitää sisällään väittämät nuorten päivittäistavarakaupan (.666), verkkokaupan (.630), kioskipalveluiden (.615), kulutustavarakaupan (esim. tavaratalot, erikoisliikkeet) (.590) sekä kulttuuripalveluiden (esim. elokuvateatterit, pelipal-

---

2 Pääkomponenttianalyysi, KMO 0.878, Selitysaste 52.94 %, Oblimin rotaatio, keskiarvopaikattu

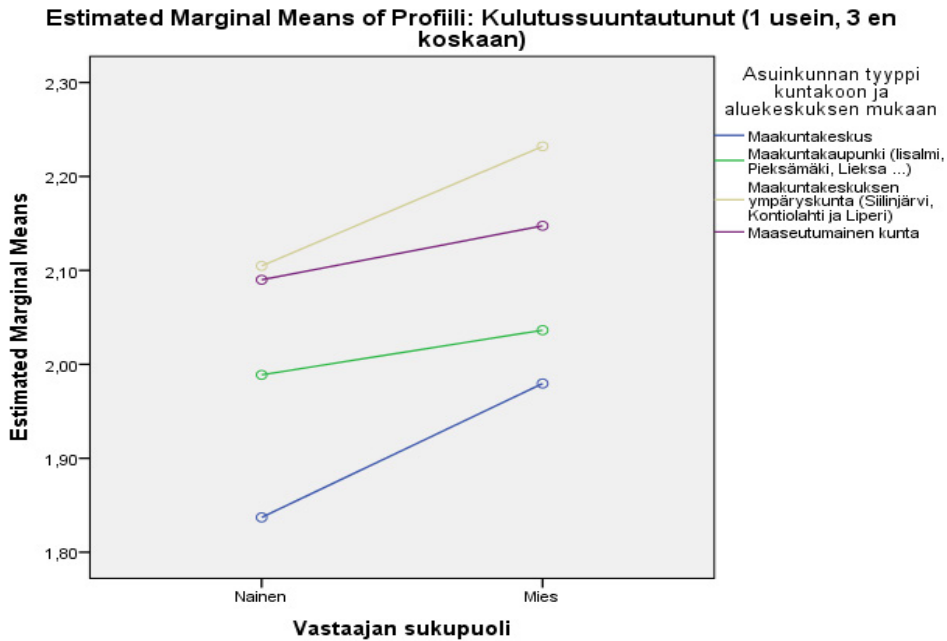
velut) (.486) käytöstä. Aineiston tausta-analyysissä on käytetty sekä parametrisiä että ei-parametrisiä testejä kuten t-testiä, yksi- ja kaksisuuntaista varianssianalyysiä, mann whitneyn u-testiä sekä kruskall-wallisin testiä. Aineiston jakautumista on tarkasteltu myös box-plot-kuvioilla. Summamuuttujan tarkoituksena on tiivistää ja koota aineistoa niin, että emme tarkastele vain yhtä väitettä tai muuttujaa kerrallaan, vaan tarkastelussa on nuorten kulutussuuntautuneisuutta kokonaisvaltaisemmin mittaava muuttuja. Summamuuttujan avulla voimme tarkastella nuorten kuluttamiseen liittyvää useiden väittämien yhdistämää laajempaa profilia esimerkiksi iän, sukupuolen, koulutuksen, asuinkunnan tyyppin ja maakunnan mukaisesti. Summamuuttujan väittämät liittyvät nimenomaan kulutustavaroihin ja kulttuuripalveluihin, ja lomakkeen kaupallisten palveluiden käyttöä kuvaavasta osiosta mukana eivät ole yksityiseen terveydenhoitoon, liikuntaan ja hyvinvointiin ja liikennepalveluihin liittyvät väittämät. Nämä ovat karsiutuneet summamuuttajasta pois, koska vastaajien näkemykset eivät ole olleet tarpeeksi yhdenmukaisia ja samansuuntaisia muiden summamuuttujan väittämien kanssa.

Maakuntakohtaisella tasolla tarkasteltuna erot kaupallisten palveluiden käytössä tai ns. kulutussuuntautuneisuudessa ovat tilastollisesti merkitseviä. Kuten alla olevasta kuviosta 1. voidaan todeta, Pohjois-Karjalassa asuvat nuoret ovat kulutussuuntautuneempia ja käyttävät kaupallisia palveluita useammin kuin Etelä-Savossa, näitä hieman harvemmin kaupallisia palveluita käytetään Pohjois-Savossa. Pohjois-Karjalassa asuvat yli 20-vuotiaat nuoret käyttävät kaupallisia palveluita kaikkein useimmin ja Etelä-Savossa asuvat alle 16-vuotiaat nuoret kaikkein vähiten. Ikäryhmien väliset erot kaupallisten palveluiden käytössä ovat kaikkein pienimmät Pohjois-Savossa, mutta sielläkin vanhimmat vastaajat käyttävät kaupallisia palveluita muita ikäryhmiä hieman enemmän.

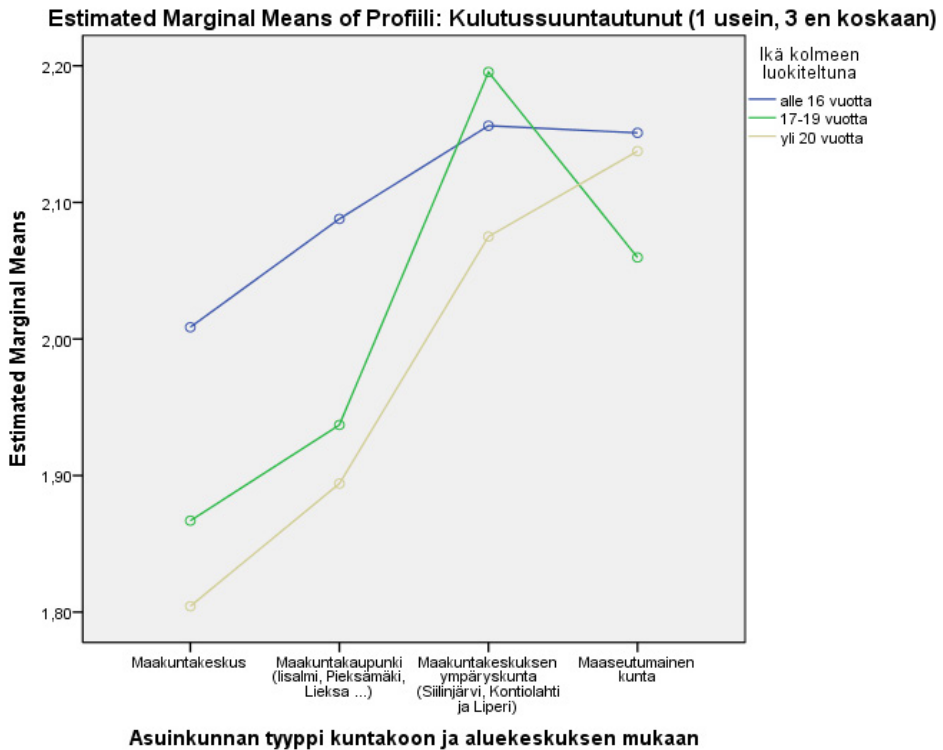
KUVIO 1. Nuorten kulutussuuntautuneisuus ikäryhmittäin eri maakunnissa. Kulutussuuntautuneisuutta mittaa summamuuttujan keskiarvo, joka on askettu väittämän asteikosta 1= usein, 2= joskus, 3= en koskaan.

Jaoinme nuorten vastaajien asuinpaikkakunnat maakuntakeskuksiin (Joensuu, Kuopio, Mikkeli), maakuntakaupunkeihin (kuten Lieksa, Pieksämäki ja Iisalmi), maakuntakeskusten ympäröskuntiin (Siilinjärvi, Kontiolahti, Liperi) ja maaseutumaisiin kuntiin. Koko aineiston tasolla maakuntakeskuksissa asuvat nuoret ovat kulutussuuntautuneempia ja käyttävät kaikkia kaupallisia palveluita merkittävästi useammin kuin maakuntakaupunkien ja maaseutumaisten kuntien nuoret. Tarkastelin myös sitä, miten kaupallisten palveluiden käyttö eroaa nuorten miesten ja naisten välillä suhteessa heidän asuinpaikkakuntansa luonteeseen. Alla olevasta kuviosta 2. näkyy, että naiset käyttävät kaupallisia palveluita miehiä enemmän ja kaikkein vähiten kaupallisia palveluita käyttävät maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret miehet. Tarkasteltaessa kulutussuuntautuneisuutta vielä tarkemmin iän ja sukupuolen mukaan selviää, että kaikkein vähiten kaupallisia palveluita käyttävät alle 16-vuotiaat pojat ja kaikkein eniten yli 20-vuotiaat naiset.

KUVIO 2. Vastaajien kulutussuuntautuneisuus erityyppisissä asuinkunnissa sukupuolen mukaan jaoteltuna.

Kuten alla olevasta kuviosta 3. voi todeta, myös ikä ja asuinkunnan tyyppi erottelevat vastaajia. Kaikkein suurimmat erot kulutussuuntautuneisuudessa on maakuntakeskuksissa asuvien yli 20 –vuotiaiden (n= 240) ja maaseutumaisissa kunnissa asuvien alle 16-vuotiaiden (n=282) vastaajien välillä. Eroa selittävät varmasti nuoren käytettävissä oleva varallisuus sekä asuinkunnassa olevien kaupallisten palveluiden valikoima. Vanhemmat vastaajat käyttävät kaupallisia palveluita heitä nuorempia enemmän. Aineistosta on kuitenkin tehtävissä muutama mielenkiintoinen havainto. Maaseutumaisissa kunnissa asuvat yli 20-vuotiaat nuoret (n=18) käyttävät kaupallisia palveluita paljon vähemmän kuin muun tyyppisissä kunnissa asuvat ikätoverinsa. Lisäksi heidän kulutussuuntautuneisuutensa on hieman vähäisempää kuin 17-19-vuotiailla maaseutumaisissa kunnissa asuvilla nuorilla (n=200). Varsin pienen yli 20-vuotiaiden maaseutumaisissa kunnissa asuvien nuorten vähäinen kaupallisten palveluiden käyttö voikin kertoa siitä, että heidän elämänvalintansa on tarkoituksella vähemmän kulutussuuntautunut tai sitä ohjaa ikätovereita vähäisempi varallisuus. Kaikkein vähiten kaupallisia palveluita käyttävät maakuntakeskusten ympäröskuntien 17-19 vuotiaat nuoret (n=46), mutta kuten aiemmin on todettu, tämä ei selitä heidän yleistä kulutussuuntautuneisuuttaan, vaan pikemmin sitä, että he käyttävät mieluummin maakuntakeskuksen kaupallisia palveluita.

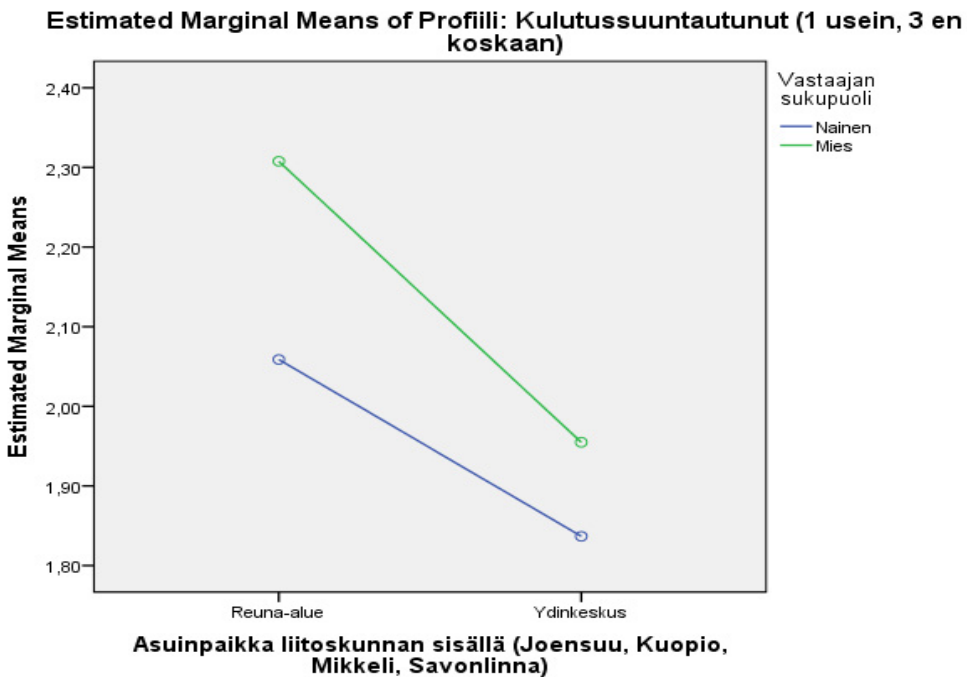

KUVIO 3. Nuorten kulutussuuntautuneisuus eri tyyppisissä asuinkunnissa ikäryhmien mukaan jaoteltuna.

Kuntapoliittisesta näkökulmasta on tärkeä tarkastella myös maakuntakeskuksia liitoskuntien näkökulmasta. Kuntaliitosten myötä monet nuoret lasketaan virallisesti maakuntakeskusten nuoriksi, joilla on myös tarjolla nämä palvelut. Kuntaliitokset voivat kuitenkin lisätä nuorten välistä eriarvoisuutta suhteessa palveluihin, jos uuden kunnan reuna-alueilla olevia nuoria ei oteta erikseen tarkasteluun. Tämän vuoksi rakensimme erillisen muuttujan nuorista, jotka asuvat Mikkelin, Kuopion ja Joensuun ydinkeskustassa tai reuna-alueilla, eli maaseutumaisilla alueilla, jotka olivat ennen liittymistään maakuntakeskukseen itsenäisiä kuntia. Näitä reuna-alueiden nuoria, jotka vastasivat eri väittämiin, valikoitui otokseen 31, kun muita maakuntakeskusten nuoria oli n=680. Heidän näkemyksensä ovat kuitenkin tärkeitä yhdenvertaisen nuoruuden ja kuntalaisuuden näkökulmasta. Kaupallisten palveluiden käytössä erot ovat merkittäviä. Alla olevasta kuviosta 4. on nähtävissä, että nuoret, jotka asuvat liitoskunnan reuna-alueilla, käyttävät kaupallisia palveluita paljon vähemmän kuin ydinkeskustassa asuvat nuoret. Kuten alla olevasta kuviostakin voimme todeta, reuna-alueiden nuorten kulutussuuntautuneisuus oli paljon vähäisempää kuin

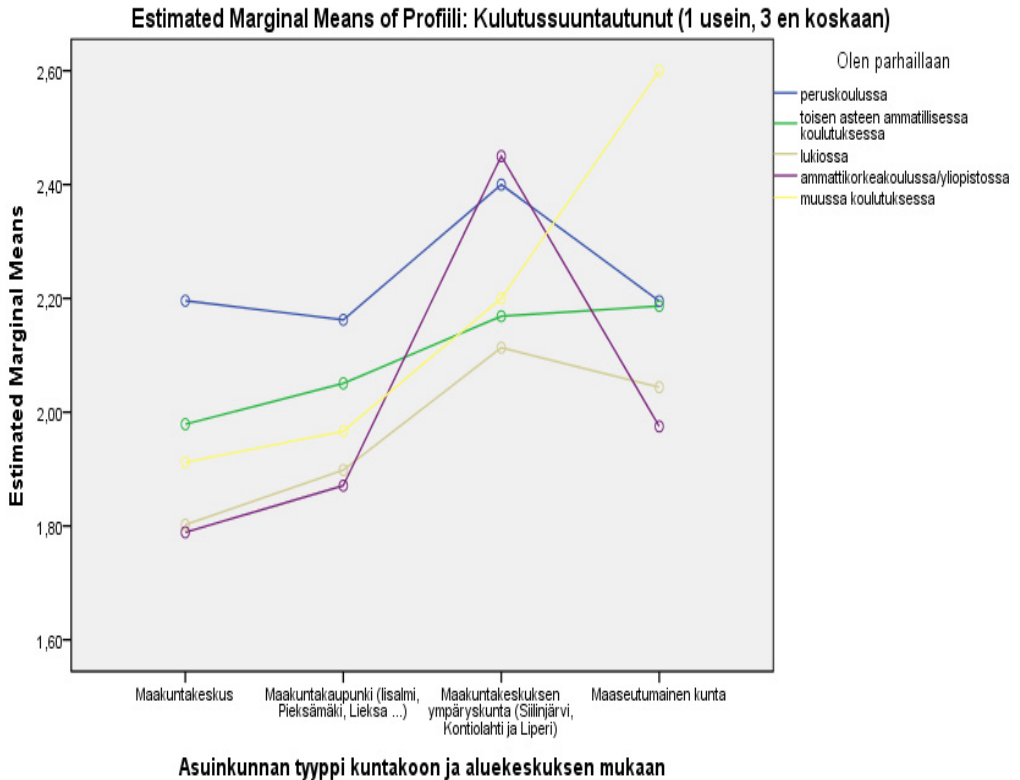

ydinkeskustassa asuvien nuorten, vaikka he virallisesti kuuluvat saman kunnan palvelutarjonnan piiriin. Tulos voi johtua myös erilaisista kulutustottumuksista, mutta todennäköisesti eniten siitä, että kaupalliset palvelut eivät ole reuna-alueilla saatavilla, joten niitä käytetään vähemmän. Erityisesti maakuntakeskusten reuna-alueilla asuvat nuoret miehet erottuvat joukosta vähäisellä kaupallisten palveluiden käytöllään. Ero esimerkiksi ydinkeskustassa asuviin nuoriin naisiin on merkittävä. Koska reuna-alueiden nuoria on otoksessa kuitenkin niin vähän, tarkastelu muiden muuttujien kanssa ei ole mielekästä, koska luokat jäisivät valitettavasti liian pieniksi.

KUVIO 4. Maakuntakeskuksen ydinkeskustassa ja reuna-alueilla asuvien nuorten kaupallisten palveluiden käyttö sukupuolittain tarkasteltuna.

Tarkastelen lopuksi vielä vastaajan koulutusasteen ja -paikan suhdetta kaupallisten palveluiden käyttöön erityyppisissä asuinkunnissa (alla oleva kuvio 5.). Kaikkein eniten kaupallisia palveluita käyttäviä ja kulutussuuntautuneita ovat ammattikorkeakoulutuksessa olevat maakuntakeskusten nuoret. Kyse on osittain iästä, mutta ei kuitenkaan merkittävästi, koska seuraavaksi eniten palveluita käyttävät lukiota käyvät nuoret, jotka asuvat maakuntakeskuksissa.

KUVIO 5. Vastaajien kulutussuuntautuneisuus erityyppisissä asuinkunnissa koulutuspaikan mukaan tarkasteltuna

Yllä oleva kuvio 5. antaa yleiskuvan siitä, miten eri koulutusasteilla olevien ja erityyppisillä asuinpaikkakunnilla asuvien nuorten kulutussuuntautuneisuus näyttäytyy. Kuviossa on kuitenkin huomioitava myös suuret erot vastaajien määrässä, mitkä vaikuttavat tilastolliseen merkitsevyyteen. Kuviota varten yliopisto-opiskelijat ($n=17$) yhdistettiin ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa, jotta luokat eivät jäisi niin pieniksi. Tästä huolimatta muutama luokka jäi hyvin pieneksi: maakuntakeskusten ympäröivä kunnissa asuvia peruskoululaisia valikoitui otokseen vain yksi ja ammattikorkeakoulussa/yliopistossa heitä oli vain viisi. Samoin maaseutumaisissa kunnissa asuvia nuoria, jotka olivat muussa koulutuksessa, on vastaajissa vain neljä. Muuten suurin osa luokista vaihtelee vastaajamäärissä $n=30 - n=260$. Vastaajamäärät heijastelevat myös niitä koulutusmahdollisuuksia, joita nuorilla ylipäätään on. Suurin luokkakohdainen vastaajamäärä $n=260$ koostuu maaseutumaisien kuntien nuorista, jotka ovat lukiossa. Otokseen haluttiin mahdollisimman paljon nuoria myös pienistä kunnista. Toisen asteen ammatillisten koulutuspaikkojen leikkausten vuoksi suurin osa maaseu-

tumaisissa kunnissa asuvista nuorista siirtyy peruskoulun jälkeen lukioon, koska se on monesti ainoa vaihtoehto. Jos nuori haluaa toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, hänen täytyy monesti siirtyä maakuntakeskukseen. Koulutuspoliittisesti olisi syytä huomioida, että nuoret eivät aina jatka lukioon sen itsensä vuoksi, vaan siksi että se on ainoa toisen asteen oppilaitos, joka paikkakunnalla on (ks. myös Tuuva-Hongisto, Pöysä, Armila 2016). Maaseutumaisissa kunnissa asuvia toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia nuoria valikoitui otokseen kuitenkin 74. Otoksen peruskoululaisista suurin osa asuu vielä vanhempiensa kanssa maaseutumaisissa kunnissa (n=124). Maakuntakeskuksissa asuvia nuoria on hyvin kaikilta koulutusasteilta, kuten myös maakuntakaupungeissa. Maakuntakeskusten ympäryskunnissa asuvat nuoret painottuvat lukiolaisiin ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleviin nuoriin, joskin edustusta on kaikilta koulutusaloilta.

Kuten kuvioista 5. voimme huomata, kaikilla koulutusasteilla kaupallisia palveluita käyttävät eniten nuoret, jotka asuvat maakuntakeskuksissa. Samoin kaupallisten palveluiden käyttöaktiivisuus etenee melko lineaarisesti niin, että eniten palveluita käyttävät maakuntakeskusten nuoret, sitten maakuntakaupunkien nuoret ja sitten maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret. Kenties yllättävän poikkeuksen mukaan tuovat nuoret, jotka asuvat maakuntakeskusten ympäryskunnissa (n=93). He ilmoittavat käyttävänsä kaupallisia palveluita kaikkein vähiten riippumatta siitä, millä koulutusasteella he ovat. Kyse ei hyvin todennäköisesti ole siitä että he käyttäisivät kaupallisia palveluita yleisesti muita ryhmiä vähemmän. Tuloksia selittää varmasti että nuoret ovat tarkastelleet palveluiden käyttöä oman kotikuntansa näkökulmasta, mutta käyttävät itse maakuntakeskuksen kaupallisia palveluita. Maakuntakeskusten ympäryskunnista puuttuvat monet kaupalliset palvelut, koska ne ovat viereisessä ja helppojen yhteyksien päässä olevissa keskuksissa. Tämä näkynee erityisesti niiden nuorten kohdalla, jotka opiskelevat maakuntakeskuksen ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa, viettävät kenties eniten aikaa maakuntakeskuksissa, liikkuvat sinne kaikkein itsenäisimmin ja myös käyttävät näiden keskusten palveluita

Maakuntakeskuksissa, maaseutumaisissa kunnissa ja maakuntakaupungeissa asuvista nuorista eniten kaupallisia palveluita käyttävät ammattikorkeakoulussa, yliopistossa ja lukiossa olevat nuoret. Heitä vähemmän palveluita käyttävät toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat nuoret. Kaikkein vähiten kaupallisia palveluita jokaisessa asuinkunnan tyypissä käyttävät peruskoulussa olevat nuoret, mikä johtuu suurelta osin iästä ja varallisuudesta.

Kaupallisten palveluiden riittävyys

Artikkelin tarkastelu on painottunut nuorten kaupallisten palveluiden käyttöön. Kulutussuuntatuneisuutta olisi hyvä tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten riittäviksi nuoret kokevat kaupallisten palveluiden tarjonnan. Itä-Suomen nuorisopuntarissa tarkasteltiin myös tätä, ja aineistosta nousee päällimmäisenä huomio, että **eteläsavolaiset ja maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret olivat kaikkein tyytymättömiä kaupallisten palveluiden riittävyteen**. Alla olevia tuloksia kaupallisten palveluiden riittävydestä on aiemmin käsitelty Itä-Suomen nuorisopuntarivihkosessa (ks. Eriksson 2015).

Maakunnallinen vertailu osoittaa, että eteläsavolaiset nuoret ovat systemaattisesti tyytymättömiä erilaisten kaupallisten palveluiden riittävyteen omalla kotipaikkakunnallaan verrattuna Itä-Suomen muiden maakuntien nuoriin. 37 prosenttia eteläsavolaisista nuorista kokee kaupallisten kulttuuripalveluiden tarjonnan riittämättömäksi tai melko riittämättömäksi omalla kotipaikkakunnallaan. Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa luvut ovat noin 10 prosenttiyksikköä vähemmän. Lähes puolet (47 %) eteläsavolaisista nuorista kokee puolestaan, että kulutukseen liittyvien tavara- ja palvelujen, mm. erikoisliikkeiden palveluja ei ole riittävästi tarjolla. Pohjois-Savossa tarjontaa toivoo lisää alle 30 prosenttia nuorista ja Pohjois-Karjalassa hieman yli 30 prosenttia. Kaupallisten liikennepalveluiden kohdalla eteläsavolaisista nuorista yli 30 prosenttia kokee palvelut ainakin osin riittämättömiksi, kun Pohjois-Karjalassa vastaava prosenttiosuus on 25 ja Pohjois-Savossa 20. Eteläsavolaiset nuoret toivovat muiden maakuntien nuoria enemmän myös kohennusta päivittäistavarakauppojen palveluihin (13 %) ja kaupallisiin liikunta- ja hyvinvointipalveluihin (liki 20 %). Yksityisten terveys- ja hammashoitopalveluiden riittävyteen omalla kotipaikkakunnalla ollaan tyytyväisimpiä Pohjois-Savossa. Erot maakuntien välillä ovat pienempiä verrattuna moniin muihin palveluihin, mutta Pohjois-Savossa palveluita lisää haluavien määrä on noin 20 prosenttia, Pohjois-Karjalassa noin 25 prosenttia ja Etelä-Savossa noin 28 prosenttia.

Maaseutumaisissa kunnissa asuvista nuorista yli 60 prosenttia kokee kaupallisten kulutustavara- ja palveluiden, yli puolet kaupallisten kulttuuripalveluiden sekä lähes puolet kaupallisten terveyspalveluiden tarjonnan olevan osin tai kokonaan riittämätöntä. Ero on erityisen suuri maakuntakeskusten nuoriin, joista alle 9 - 12 prosenttia on tätä mieltä eri palveluiden kohdalla. Maakuntakaupunkien ja maakuntakeskusten ympäristykuntien nuorten tarve palveluiden lisäämiselle asettuu näiden väliin, mutta myös siellä suurempi osa nuorista (20-40 %) haluaa lisää palveluja verrattuna maakuntakeskusten nuoriin.

Kaupallisissa liikennepalveluissa erot ovat hieman erilaiset, maakuntakeskusten ja niiden ympäryskuntien nuorista noin 17 prosenttia kokee palvelut ainakin osin riittämättömiksi, maakuntakaupunkien nuorista hieman alle 30 prosenttia ja maaseutujen nuorista vähän yli 30 prosenttia. Erot asuinkunnan tyyppin mukaan ovat nähtävissä myös liikunta- ja hyvinvointipalveluissa. Maakuntakeskusten nuorista vain 8 prosenttia kokee, että palveluita on osin riittämättömästi. Maaseutumaisissa kunnissa toivetta palvelujen parantamiseksi on hieman yli 20 prosentilla. Maakuntakaupungeissa ja maakuntakeskusten ympäryskunnissa kokemukset ovat samansuuntaiset, noin 16 prosenttia kokee molemmissa ryhmissä liikunta- ja hyvinvointipalvelut ainakin osin riittämättömiksi.

Erot nuorten kokemuksissa ovat erittäin merkittäviä myös liitoskuntien sisällä. Mikkelin, Savonlinnan, Kuopion ja Joensuun ydinkeskuksessa asuvista nuorista yleensä alle tai noin 10 prosenttia kokee kohennustarvetta kotipaikkakuntansa kaupallisiin liikunta-, hyvinvointi-, kulttuuri- ja terveystalouteihin sekä kulutukseen liittyviin tavarapalveluihin (kuten erikoisliikkeet). Liitoskuntien reuna-alueilla elävistä nuorista yleensä 40-50 prosenttia kokee samat palvelut kokonaan tai melko riittämättömiksi.

Liikunta- ja hyvinvointipalveluiden kohdalla prosenttiosuus on pienempi, reilu 20 prosenttia. Kaupallisissa liikennepalveluissa erot ovat pienempiä, mutta kuitenkin isoja: ydinkeskusten nuorista alle 20 prosenttia kaipaa näihin parannusta, reuna-alueiden nuorista yli 30 prosenttia.

Yhteenvetoa: kulutus, tyyli ja nuorisokulttuurit

Kaupallisten palveluiden käytön tarkastelussa on hyvä pohtia myös yhteyttä nuorisokulttuureihin, digitaalisuuteen ja tyyliin. On tärkeää huomioida, että kaupallisia palveluita ei käytetä ja kaivata varsinaisesti vain materiaalisen tavaran tarpeen vuoksi. Kaupallisia palveluita tarvitaan, jotta nuoret voivat viettää aikaa yhdessä ja jakaa kokemuksia. Kulutuksessa ”järkevyys” korvautuu usein merkityksellisyydellä ja linkittyy sosiaaliseen elämään (Hakovirta & Raijas 2016). Esimerkiksi vaatteita myyviin erikoisliikkeisiin voidaan mennä, jotta siellä voidaan kokeilla eri vaatteita ja tyylejä muiden kanssa, ottaa kuvia Instagramiin ja jakaa laajemmalle yhteisölle³. Kulutushengailun kautta rakennetaan tärkeitä vertaissuhteita ja omaa identiteettiä. Jos vaatteita tarvitaan, ne voi tilata verkkokaupasta, mutta tämä ei täytä shoppailuun, hengailuun ja yhteiseen ajanviettoon liittyviä yhteisöllisiä ja identiteetin rakentamiseen liittyviä tarpeita, jotka ovat keskeisiä nuorille. Jos nuorella ei ole varallisuutta tai mahdollisuuksia hyödyntää ja käyttää monia kaupallisia palveluita, tämä voi myös lisätä riskiä yksinäisyyteen ja ajautumiseen pois tärkeistä vertaisyhteisöistä.

Toisaalta, esimerkiksi hyvin syrjäisillä seuduilla asuvia nuoria koskevassa tutkimuksessa (Tuuva-Hongisto, Pöytä & Armila 2016) on myös havaittu, että haastatellut 14-17 -vuotiaat nuoret eivät käyttäneet juurikaan verkkokauppoja. Toisaalta nuoret olivat myös sen ikäisiä, että heillä ei kenties ole edes omia luottokortteja, joilla tehdä verkko-ostoksia. Joka tapauksessa syrjäseutujen nuoret eivät tuntuneet kaipaavan myöskään erikoisliikkeitä. Heidän elinpiirinsä ei ole urbaani, eikä siihen ole siten kytkeytynyt myöskään urbaaniin nuorisokulttuuriin liittyviä kulutus- ja tyyliarpeita. Nuoret ostivat useimmiten esimerkiksi vaatteensa vanhempiensa kanssa lähimmistä paikallisista liikkeistä, jotka eivät olleet mitenkään nuorille suunnattuja ja joihin usein oli kymmenien kilometrien matka. Vaatteiden valinnassa korostuu esimerkiksi ulkoiluharrastuksiin liittyvä käytännöllisyys. Tyylivertailua tehdään ehkä koulussa, mutta iso osa vapaa-ajasta vietetään perhepiirissä ja vanhempien tai isovanhempien kanssa, missä urbaania erottautumisen tai tyylin tarvetta ei ole.

Tarkasteltaessa nuorten kaupallisten palveluiden käyttöä ja kulutussuuntautuneisuutta tulisikin huomioida, että fyysiset kaupalliset palvelut ovat tärkeitä nuorten vertaissuhteille ja sellaisia tiloja, joissa paitsi kulutetaan, myös eletään nuoruutta. Verkkokauppoja käytetään, mutta ne eivät täytä näitä tarpeita. Toisaalta Itä-Suomessa

---

3 Näistä pohdintoista kiitos Juvenian TKI-asiantuntija Virva Korpiselle.

on myös paljon nuoria, jotka asuvat niin syrjässä, että eivät ole edes heränneet kaipaamaan urbaaneja kaupallisia nuoruuden hengailutiloja.

Toisaalta tärkeää on myös huomioda, että maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret ovat kaikkein eniten tyytymättömiä kaupallisten palveluiden riittävyyteen. Tämä on varsin ymmärrettävää, koska kaupallisia palveluita syntyy sinne, missä on eniten asiakkaita. Ehkä tässä olisi kuitenkin potentiaalia suunnitella uudenlaisia liikkuvia kaupallisia palveluita myös maaseuduille, koska halukkuutta kulutukseen olisi.

Kaikkein suurimmat erot kaupallisten palveluiden käytössä on maakuntakeskuksissa asuvien yli 20-vuotiaiden nuorten naisten ja maaseutumaisissa kunnissa asuvien alle 16-vuotiaiden nuorten miesten välillä. Tässä erottelussa tiivistyy hyvin asuinpaikan, iän ja myös sukupuolen suhde kulutussuuntautuneisuuteen. Maakuntakohtaisen tarkastelun mukaan Pohjois-Karjalassa asuvat yli 20-vuotiaat nuoret käyttävät kaupallisia palveluita kaikkein useimmin ja Etelä-Savossa asuvat alle 16-vuotiaat nuoret kaikkein vähiten. Kaupallisessa mielessä voisi huomioda entistä tarkemmin myös sen, että maakuntakeskusten (Joensuu, Kuopio, Mikkeli) reuna-alueilla asuvat liitoskuntien nuoret ovat merkittävästi ydinkeskustassa asuvia nuoria tyytymättömämpiä kotikuntansa kaupallisiin palveluihin.

PALVELUJÄRJESTELMÄN ROOLI JA KOETTU HYVINVOINTI

Susan Eriksson

Tutkimus romuttaa ennakko-oletuksia siitä, että nuoria kiinnostaisivat vain erityisesti nuorille suunnatut palvelut ja aktiviteetit. Nuorten huoli kotipaikkakunnan elinolosuhteiden kurjistumisesta on ollut keskeistä tutkimusaineistossa. Erityisen hankalana tilanne näyttäytyy suurten muuttotappioiden syrjäisissä kunnissa, joita maakuntakeskuksen läheisyyden imuvoima ei kosketa.

Kokemukset palvelujärjestelmän toimivuudesta heijastavat yksilön kokemusta omasta hyvinvoinnistaan, vaikka niitä ei suoranaisesti selvitetty tutkimuksessa. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että palvelujärjestelmää koskevien kokemusten korreloi koetun hyvinvoinnin kanssa (esim. Siltaniemi ym. 2008). Koska mahdollisuus käyttää yhteiskunnan ja yhteisöjen tarjoamia palveluja on keskeistä hyvinvoinnin kannalta, myös tämän tutkimuksen kautta on pyritty osoittamaan keskeisiä palveluihin liittyviä epäkohtia ja vahvuuksia, joita nuorten vastauksissa on piirtynyt esiin. Suuret erot palvelujen tarjonnassa ja niiden saavutettavuudessa eri kuntien välillä eivät yllättäne ketään, kun kyse on esimerkiksi maakuntakeskusten ja pienten maaseutumaisten kuntien välisistä eroista. Kuitenkin palvelujen tilasta on pidettävä ääntä, sillä tulokset osoittavat, että pohjoismaisen tason hyvinvointipalveluistaan aiemmin hyvin tunnetussa Suomessa ei kaikilta osin ole kyetty ylläpitämään korkeaa profilia.

Maaseudun kurjistuminen on ongelma muuallakin. Kansainvälisesti vertaillen nuorten tulevaisuudennäkymät syrjäseuduilla ovat usein yhtä lohduttomat. Kaupungistuminen ja palvelujen ja työpaikkojen keskittäminen kasvukeskuksiin on globaalia rakenteellista kehitystä. Muualle muuttaminen parempia mahdollisuuksia tavoittelakseen on useimmilla nuorilla pakollinen eikä valinnan varainen ratkaisu. Ongelmalista se on silloin, jos nuorella ei olisi halua muuttaa. Kotipaikkakunnilleen jäävillä ei kuitenkaan kotiseudullaan ole paljoa vaihtoehtoja luoda tulevaisuuttaan, jos mielekkäitä opintoja ja työtä ei ole.

Itä-Suomessa syrjäseutujen kurjistuminen on liittynyt lähinnä työmarkkinakehitykseen, sillä teollisuuden työpaikat ovat vähentyneet tasaisesti kaikkialta. Vaikka vastavasti palvelusektorin työpaikat ovat lisääntyneet Itä-Suomessa, ne eivät kompensoi

miesvaltaisten alojen aiempaa heikompaa tilannetta. (esim. Myrskylä 2012.) Esimerkiksi maakuntakaupungeissa palvelut ovat vähentyneet sitä mukaa, kun toiminta on loppunut isoilla työnantajilla. Työttömyyden, kulutuksen vähenemisen ja palvelujen lakkautusten myötä se on vaikuttanut kielteisesti yleisiin näköaloihin paikkakunnalla.

Vaikka palveluja ei ole nuorten mielestä tarpeeksi ja tarjonta liian suppeaa syrjäseuduilla, suuri osa nuorista kokee palvelut riittäviksi Itä-Suomessa. Etenkin Kuopion seutukunnassa nuorten kokemukset ovat hyviä, sillä tyytyväisyys palveluihin on korkeinta kaikkien palvelujen suhteen niin julkisella, yksityisellä kuin kolmannella sektorilla. Myös aiemmin tällä vuosikymmenellä tehdyissä Nuorisopuntari-tutkimuksissa saatiin samansuuntaisia tuloksia nuorten tyytyväisyydestä Kuopiossa ja Siilinjärvellä. Syitä sille, miksi Itä-Suomen tyytyväisimmät nuoret asuvat Kuopiossa ja Siilinjärvellä, ei tämänkään tutkimuksen yhteydessä ole mahdollista sen syvemmin perata, mutta tutkimus tuo vahvistusta sille, että palvelutarjonnan riittävyyden ja palveluiden toimivuuden kokemukset heijastavat koettua hyvinvointia. On ollut äärettömän tärkeää, että nuoret ovat päässeet ilmaisemaan monipuolisesti mielipiteitään palveluista näinkin laajasti, sillä se on tuonut uutta tietoa paitsi nuorten hyvinvoinnista, myös osallisuudesta ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Palvelutarpeet ja osallisuus

Nuorten osallisuus jää helposti vain tyhjäksi retoriikaksi erilaisissa virallisissa kehittämisohjelmissa, vaikka sen parantamista on jo pitkään vaadittu esimerkiksi kuntien nuorisotoimessa. Tammikuussa 2017 voimaan astuvassa uudessa nuorisolaissa on tarkoitus vahvistaa nuorten osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia, jolloin niiden merkitys tulisi ottaa huomioon esimerkiksi nuorten palveluissa.

Osallisuuden käsitettä on tutkimuksissa määritelty kirjavasti. Suppeimmin se mielletään vaikuttamiseksi ja vaikuttamisen mahdollisuuksiksi erilaisilla yhteiskunnallisilla sektoreilla. Esimerkiksi brittitutkimuksissa osallisuus (involvement) ymmärretään kuitenkin laajemmin yksilön kansalaisuuteen (citizenship) ja kansalaisoikeuksiin liittyvinä kysymyksinä (esim. Duffy 2007). Keskustelua käydään esimerkiksi siitä, miten yksilön oikeudet toteutuvat, kun kyseessä ovat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa erilaisilla yhteiskunnallisilla alueilla ja omassa elämässä. Osallisuudella viitataan silloin mahdollisuuksiin vaikuttaa esimerkiksi itselle järjestettyihin palveluihin niin, että elämäntilanne ja elämänhistoria sekä yksilön tarpeet tulevat huomioiduksi riittäväällä tasolla. Osallisuudella viitataan mahdollisuuksiin hyödyntää yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä resursseja oman elämän mielekkyyttä tukevalla tavalla. (esim. Beresford 2011.)

Laajemmassa osallisuuden viitekehyksessä nuorten tilanne lienee hyvä niillä seuduilla, joilla palvelurakenne on monipuolisempi ainakin siinä mielessä, että palveluiden hyö-

dyntämisen mahdollisuudet ovat silloin paremmat kuin syrjäseuduilla. Kuitenkaan osallisuutta ei voida välttämättä taata monipuolisemmankaan tarjonnan paikkakunnilla, jos nuorilla on vain vähäisiä vaikuttamisen mahdollisuuksia niihin palveluihin nähden, jotka heitä koskettavat. Tutkimuksessamme käy ilmi, että valtaosa (80 %) Itä-Suomen nuorista kokee voivansa vaikuttaa palveluihin korkeintaan jossain määrin (Penttinen 2015). Vaikuttamisen mahdollisuudet koetaan parhaimmiksi Pohjois-Savossa ja maakuntakeskusten ytimessä (Penttinen 2015), mikä puolestaan on linjassa niiden tulosten kanssa, että palvelutarjonta koetaan riittävimmäksi näillä alueilla. Koska kokemukset vaikuttamisen mahdollisuuksista ovat kuitenkin pääosin kielteisiä, on aiheellista kysyä, onko nuorilla mahdollisuus kuitenkin osallistua itseään tyydyttävällä tavalla vaikuttaa palvelutarjontaan tai osallistua palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen.

Nämä seikat osallisuuden kokemuksissa ja sen toteutumisessa muuttavat tilannetta myös kaupunkien ja syrjäseutujen välisten erojen kannalta. Nuorten osallisuus voi olla erinomaisen hyvää syrjäseuduilla silloin, kun asiakasmäärät ovat vähäisempiä ja palvelurakenne ei ole liian jäykkä ja byrokraattinen, viranomaiset puhaltavat yhteen hiileen ja nuoret pääsevät yhdessä työntekijöiden kanssa suunnittelemaan esimerkiksi vapaa-ajan palvelujaan tai työpajatoimintaansa. Vaikka palvelutarjonta on huomattavasti vähäisempää, osallisuuden kokemukset voivat olla aivan toisenlaisia syrjäseudulla, jolloin koettu hyvinvointi ei ole välttämättä niin riippuvaista palveluiden monipuolisuudesta kuin mielekkäästä tekemisestä (myös Tuuva-Hongisto ym. 2016).

Nuorten osallisuuden parantaminen on tällä hetkellä laajassa mielessä konkreettisen kehittämisen kohteena kaikkialla Suomessa. Jos osallisuutta määritellään myös kansalaisuuteen, päätösvaltaan ja oman elämänsä ohjaksissa olemiseen liittyvien tekijöiden kannalta, osallisuuden vahvistamisen vaatimus saa legitimitteettinsä kansalaisuuden idean kautta. Kuntalaisten osallisuutta pyritään näin vahvistamaan esimerkiksi erilaisten kansalaisfoorumien ja niiden innovaatioiden myötä, jotka liittyvät palveluiden rahoitusmuotojen kanavointiin. Nuorten kohdalla toteutetaan ainakin osallistavaa budjetointia, mikä merkitsee sitä, että nuorisoforumien työskentelymuotojen kautta kartoitetaan nuorten tarpeita ja haarukoidaan ideoita palvelujen järjestämiseksi, jotka myös rahoitetaan nuorten omien innovaatioiden perusteella. Palvelujen rahoittaminen muodostuu näin tarveperusteiseksi toiminnaksi, mihin kansalaiset ovat pystyneet vaikuttamaan parhaimmillaan perustavallakin tasolla.

Erilaiset kansalaisvaikuttamisen muodot lisäävät osallisuutta ja kokemuksia osallisuudesta. Mahdollisuuksien parantaminen palvelujen ja aktiviteettien ideoimiseen esimerkiksi nuorisokulttuureista ammentamalla lisää nuorten hyvinvointia kunnassa. Muutamissa Itä-Suomen kunnissa nuorten halukkuutta palvelujen järjestämiseen on ryhdytty aktiivisesti selvittämään. Heitä varten on kehitteillä palautejärjestelmiä palveluiden luonteesta ja laadusta, jotta nuoret voisivat palautteiden kautta vaikuttaa palveluihinsa.

Mitä ovat yksilökohtaiset palvelut nuorten kohdalla?

Digitaalisten palvelujen uskotaan jo sinänsä parantavan nuorten asemaa syrjäseuduilla. Tuoreimpien nuorten vapaa-aikatutkimusten mukaan liki kaikki suomalaiset nuoret käyttävät mediaa päivittäin ja esimerkiksi sosiaalisen median käyttäminen on lisääntynyt huomasti. Koska valtaosa nuorista käyttää mediaa esimerkiksi pelisovelluksiin (kaikista 7-29 – vuotiaista käyttäjistä 96 %), voi päätellä, että melkein kaikki nuoret käyttävät digitaalisia palveluja päivittäin. (Merikivi ym. 2016.) On alettu myös argumentoida sen puolesta, että ”digiuskon” ilmapiirissä palvelujen suunnittelun tulisi yhä enemmän perustua nuorten tarpeille ja käyttökokemuksille. Nuorten tukipalveluissa digitaalisten palvelujen ei puolestaan haluta korvaavan kasvokkaisia asiakaskontakteja, vaan täydentävän niitä.

Yksilökohtaisuus palvelusuunnittelussa on nähty esimerkiksi sosiaalipalveluissa jo erittäin tärkeänä (esim. Beresford 2011), mutta nuorten kohdalla yksilökohtaisen tarpeiden merkitystä vielä pohditaan (esim. Eriksson 2015). Toistaiseksi sen merkitys on korostunut vasta haavoittuvilla ryhmillä, kuten syrjäytymisriskissä olevilla nuorilla, sillä he tarvitsevat yksilöllisesti räätälöityjä tukipalveluja (esim. Miettinen & Pöyry 2015). Viimeisimpien argumenttien mukaan yksilöllisten tarpeiden huomioinnon vaatimuksen pitäisi periaatteena läpäistä myös digitaalisten palvelujen suunnittelua ja käyttöönottoa (esim. Aaltonen 2016), ettei yksilöllisyyden idea jäisi digiuidustuksissakaan pelkäksi sanahelinäksi.

Palvelujen yksilöllistymisen suuntaus on samanaikaisesti toiminut sosiaalipalveluja ja niiden asiakaslähtöisyyttä tukevana toimintatapana asiakastyössä sekä kolmannelta sektorilta lähtöisin olevana ideologiana, jossa päätösvaltaa on pyritty siirtämään instituutioilta asiakkaille (esim. Beresford 2011 ja Pohjola 2010). Tutkimuksessa yksilöllisyyden vaatimusta palveluissa on tarkasteltu ainakin institutionaalisten valtasuhteiden kautta, jolloin palvelujärjestelmän professionaalisen asiantuntijakeskeisyyden on nähty vievän valtaa asiakkaalta päättää omasta elämästään. Vahvoissa professionaaleissa ammattikulttuureissa sanellaan usein myös asiakastyön pelisääntöjä, jolloin asiakkaan mielipiteet ja tarpeet saattavat jäädä vähemmälle huomiolle. (esim. Eriksson 2014). Asiakaslähtöisyyden kehittäminen esimerkiksi sosiaalipalveluissa on vielä keskeneräinen prosessi johtuen institutionaalistuneista ammatti- ja työkulttuurisista rakenteista, joissa kunkin ammattikunnan eriytynyt asiantuntijuus on keskeisessä asemassa luomassa työkäytäntöjä. Vaikka sosiaalipalvelujen asiakastyössä persoonakohtaisen työotteen kehittäminen asiakaslähtöisemmäksi on hiljalleen omaksuttu osaksi ammattikuntien sisäisen professionaalisen kehittymisen vaadetta, asiakkaan päätösvalta omiin palvelusuunnitelmiinsa nähden voi olla vielä todella pientä.

Nuorten palveluissa yksilökohtainen työote on monilla kenttätöntekijöillä keskeistä. Nuorten tarpeiden huomioimista ja nuorten yksilöllisyyden kunnioittamista on teoretisoitu nuorten kanssa tehtävän työn ammattietiikkana (esim. Banks 2010). Nuorten kohteleva yksilöinä yksilöllisen elämäntilanteen ja palvelutarpeiden nojalla

on nähty työn eettisinä periaatteina. Niitä ei mielletä vielä varsinaisina ammattivaatimuksina, vaikka kommunikaatioon ja suhteiden luomiseen liittyviä työn ulottuvuuksia pidetäänkin sellaisina työn professionaalisisältöinä, joiden hallitsemiseen esimerkiksi nuorten työn ammattiosaamisen nähdään osaltaan perustuvan. (esim. Walker & Walker 2012.) Vaikka nuorisotyön ja nuorten palvelujen erilaiset ammatituvat ovat professionalistumassa, nuorten kanssa tehtävä työ on toimenkuviltaan vielä hyvin fragmentaarinen eikä työssä ole yhtenäistä ammattikulttuuria (esim. Soanjärvi 2011). Ammattieettistä koodistoakin ollaan vasta luomassa osana laajempaa prosessia, jossa nuorisotyön ammatillisia periaatteita yhtenäistetään ja tehdään suunnitelmallisiksi (Kiilakoski ym. 2015). Näissäkään prosesseissa yksilökohtaisuuden merkitystä nuorten palveluissa ja nuorisotyössä ei ole mielletty työtä läpileikkaavaksi periaatteeksi eikä sen merkitystä eritelty.

Kuultaessa nuorten ääntä siinä, mitä tulee palvelujen merkitykseen, niiden toimitukseen ja tarpeeseen, päästään myös sen äärelle, kuinka tarkoituksenmukaisina he pitävät palveluita omiin tarpeisiinsa nähden. Tämän tutkimuksen kyselyn perusteella nuoret eivät itse koe niin, että palveluissa olisi kehitettävää niinkään kasvokkaisen asiakaspalvelun tai palvelujen yksilöllisyyden kannalta. Sen sijaan nuorten mielestä palvelujen tulisi vastata enemmän juuri nuorten tarpeita, mikä koettiin keskeisimmäksi kehittämisen kohteeksi. Suuri osa koki tarvitsevänsä erityisesti liikuntapalveluja omalle asuinpaikkakunnalle ja toive nuorille suunnatuista kokoontumistiloista nousi myös esiin. (Ronkainen 2015, 26- 27.) Kun nämäkin tutkimustulokset osoittavat, että nuoret kaipaavat enemmän nuorten tarpeiden mukaisia palveluja, se on vahva sanoma kuntapäätäjille. Yksilöllinenkään palvelu ei ole tarkoituksenmukaista, jos se ei samalla palvele tarpeita. Kyselytutkimukseen osallistuminen on osaltaan toiminut palveluihin vaikuttamisen väylänä, sillä nuoret ovat tuottaneet suoraan tietoa omista näkemyksistään.

Kansalaisuuden vahvistaminen mahdollisuutena vaikuttaa palveluihin

Tämä tutkimus voidaankin ymmärtää yritykseksi antaa nuorten äänen kuulua heitä keskeisesti koskettavissa asioissa ja sitä kautta edesauttaa kansalaisuuden vahvistamista. Nuorten äänen merkitys nähdään tärkeänä kautta linjan ammattityössä, mutta on myös esitetty huoli siitä, miten nuorten ääni kyetään ottamaan huomioon sen jälkeen kun sitä on kuultu (esim. Woods 2010). Nuorten vaikuttaminen kytketään poliittiseen aktiivisuuteen ja siihen liittyvään kansalaisuuskasvatukseen, kuten kouluttamiseen nuorisofoorumien ja – lautakuntien jäseniksi. Nuorten pitää siis ikään kuin ansaita kansalaisuutensa kouluttautumalla ja harjaannuttamalla siihen liittyviä taitoja.

Nuoria asiakasryhmänä koskeva vallankäyttö on siten pitkälti rakenteellista ja institutionaalistunutta. Kasvatuksellisuuden ideologia leimaa voimakkaasti nuorisotyön

ja nuorten palvelujen institutionaalistuneita käytäntöjä. Kansalaisuuden merkitys määrittyy näissä käytännöissä potentiaalisesti saavutettavana asiantilana, mutta ei vielä nuorten saavuttamana. Tutkijoiden mukaan kansalaisuutta määritelläänkin juuri valtapositiivisissa näkökulmista ja yksilöiden tulee kyetä vastaamaan määritelyihin ehtoihin (esim. Beckett 2006). Esimerkiksi palvelujärjestelmä asettaa ehtoja sen suhteen, miten kansalaisena tulee toimia. On osattava luovia erilaisissa palvelujärjestelmissä ja niiden infrastruktuureissa. Nykyajan kansalaisuuden tunnusmerkkejä tai kelpoisuusehtoja on esimerkiksi verkkopankkitunnusten omistaminen. Ilman niitä asioiden hoitaminen voi vaikeutua huomattavasti etenkin syrjäseuduilla. (esim. Tuuva-Hongisto ym. 2016.)

Kansalaisuuden käsite kaippaa uudelleen avaamista suhteessa nuoriin, heidän vaikuttamisen mahdollisuuksiinsa, oikeuksiinsa ja täysivaltaisuuteensa. Nuoruus on erityinen elämänvaihe ja sille kuuluu erityisiä ominaispiirteitä. Nuoruus mielletään kuitenkin liian usein vain kehitysvaiheena lapsuuden ja aikuisuuden välissä, mikä voi ilmetä liiallisena holhoavuutena tai vähättelevinä asenteina nuoria kohtaan. Nuoren aseman vahvistaminen täysivaltaisena kansalaisena vaatii uudelleen ajattelua niin, että yksilön itsemääräämisen kunnioittaminen läpäisisi periaatteena esimerkiksi palvelujärjestelmän kaikkia käytäntöjä.

Mahdollisuus vaikuttaa omiin palveluihin ja tulla kuulluksi palvelujärjestelmässä on kirjattu uuteen sosiaalihuoltolakiin. Näitä tukevat käytännöt vahvistavat palvelunkäyttäjien osallisuutta ja sitä myötä myös kansalaisuutta. Persoonattomien lomakkeiden maailma koetaan myös nuorten parissa kontrolloivaksi ja sanelupoliittiseksi, eikä se herätä tuntemuksia osallisuudesta tai vaikuttamisen mahdollisuuksista palvelujärjestelmässä (kuten Närhi ym. 2013). Kuulevan, tuntevan ja nuoren asioista aidosti kiinnostuneen aikuisen saaminen tukijaksi palvelujärjestelmässä on nuorten taholla toivottua (esim. Aaltonen ym. 2015). Sen ei tarvitse merkitä holhoamista, vaan sitä, että palvelunkäyttäjän ei tarvitsisi kokea osattomuutta ja jäävänsä ulkopuoliseksi ja eristetyksi yhteisöstään ja yhteiskunnasta.

Tutkimuksessa on myös väitetty, että osallisuuden ja kansalaisuuden käsitteet olisivat rinnakkaisia ja ne toimisivat samoilla pelikentillä (Närhi ym. 2013, 120 - 121). Kansalaisuus ei kuitenkaan merkitse vain lainmukaisia sosiaalisia oikeuksia ja velvollisuuksia tai yhteiskuntaan vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kansalaisuus merkitsee myös yksilön yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen aseman muotoutumista niin, että yksilön vallankäytön mahdollisuudet omaa elämää koskevissa päätöksissä ovat hänellä itsellään eivätkä ulkopuolisilla. Nämä kansalaisuuden ulottuvuudet eivät ole itsestään selviä, sillä ne eivät toteudu jokaisen elämässä. (ks. Duffy 2007.) Osallisuus kytkeytyy puolestaan enemmän mahdollisuuksiin elää mielekästä elämää sen myötä, että kokee sekä hyötyvänsä että olevansa hyödyksi yhteisössään. Viime kädessä siinä on kysymys yksilön suhteesta yhteisönsä ja yhteiskuntaan (Kiilakoski 2012).

Mahdollisuuden vaikuttaa itseä koskeviin palveluihin ja niiden järjestämiseen voi mieltää kansalaisoikeutena, joka toteutuu vaihtelevassa määrin ja vaihtelevissa mer-

kityksissä eri kansalaisryhmillä. Nuorten kohdalla nuorille mielekkäiden palvelujen järjestäminen koetaan kunnissa tärkeäksi, mutta on eri asia, kuunnellaanko nuorten mielipiteitä siinä, millaiset palvelut olisivat heille keskeisimpiä. Esimerkiksi Etelä-Savossa joissakin kunnissa kokeillaan erilaisia nuorten kuulemisjärjestelmiä myös nuorisovaltuustojen toiminnan ohella, mutta ongelmaksi näissä kunnissa onkin muodostunut se, miten nuorten mielipiteet kyetään aidosti huomioimaan. Riippuu kunnan henkilö- ja rahallisista resursseista sekä kunnissa vallitsevista palvelujärjestelmän käytännöistä, missä mittakaavassa nuorten mielipiteitä huomioidaan ja otetaanko heidän ehdotuksiaan huomioon palvelujen järjestämiseksi. Laajassa merkityksessä nuorten mielipiteiden kuulemisen itselle tärkeistä palveluista voi ymmärtää palveluihin vaikuttamiseksi, jos sanoma saadaan välitetyksi kuntapäätäjille saakka. Tässä tutkimuksessa on pyritty nuorten mielipiteiden laajamittaiseen kartoittamiseen kuntalaisen aseman kannalta olennaisissa kysymyksissä ja toivomme tutkimuksen viime kädessä vahvistavan heidän asemaansa kansalaisina.

LÄHTEET

Aalto Päivi (2001): Naisten liikuntatalous Suomessa. Jyväskylän yliopisto, Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu.

Aaltonen, Sanna (2016): Nuorten hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan monta kanavaa. Tiedote 5.10.2016. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Ajankohtaista. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/ajankohtaista/uutiset/1428-nuorten-hyvinvoinnin-tukemiseen-tarvitaan-monta-kanavaa-092256-05102016> (luettu 16.11.2016)

Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla (2015): Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

Agnew, John (2011) Space and Place. Teoksessa John Agnew & David N. Livingstone (eds.) *Handbook of Geographical Knowledge*. London: Sage Press, 316–330.

Aira, Tuula & Kannas, Lasse & Tynjälä, Jorma (2013): Liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä. Teoksessa: Valtion liikuntaneuvosto (toim.) Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013: 3. 12-30. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Airio, Ilpo & Niemelä, Mikko (2002): Periytykö köyhyys? Köyhyyden ja toimeentulotukiasiakkuuden sukupolvinen liikkuvuus. *Sosiologia* 39, 3.

Appadurai, Arjun (2003): *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis, University of Minneapolis Press.

Armila, Päivi (2016) Mukaan matkojenkin päästä? Kilometrien kirot ja mahdollisuuksien tasa-arvo. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston Nuoruus hallitusohjelmassa -kirjoitussarja. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma18> (Viitattu 4.4.2016.)

Armila, Päivi (toim. 2015): *Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä – nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Aro, Timo (2007a) Suurten kaupunkiseutujen valikoiva muuttoliike. Kvartti 1/2007, 25–34.

Aro, Timo (2007b) Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin maassamuuttokehitystä. Yhteiskuntapolitiikka 72 (4), 371–379.

Banks, Sarah (2010): *Ethical Issues in Youth Work*. London: Routledge.

Beckett, A. (2006): *Citizenship and Vulnerability. Disability and Issues of Social and Political Engagement*. New York: Palgrave Macmillan.

Beresford, Peter & Fleming, Jennie & Glynn, Michael & Bewley, Catherine & Croft, Suzy & Branfield, Fran & Postle, Karen (2011): *Supporting people. Towards a Person-Centred Approach*. London: Policy Press.

Berg, Päivi (2015): Kaverit ja vakava vapaa-aika. Teoksessa: Harinen, Päivi & Liikainen, Veli & Rannikko, Anni & Torvinen, Pasi (toim.) *Liikutukseen asti: Vaihtoehtoliikunta, nuoruus ja erottautumisen mieli*. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissektori LIKES.

Berg, Päivi & Kokkonen, Marja (toim.) (2016): *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 186.

Bæck, Unn Doris (2004) *The urban ethos. Locality and youth in north Norway*. *Young* 12 (2), 99–115.

Duffy, Simon (2007): *Keys to Citizenship. A Guide to Get Good Support Services to People With Learning Disabilities*. London: Paradigm Consultancy & Development Agency Ltd.

Eriksson, Susan (toim.) (2015) ”On hyvä, että täällä edes jotain on” – Nuorten näkemykset Itä-Suomen palveluista. Itä-Suomen nuorisopuntari 2015. Mikkelin ammatikorkeakoulun julkaisuja.

Eriksson, Susan (2015): *VAINU selvitti: vaikeasti työllistyvät nuoret tarvitsevat yksilöllistä tukea*. *Nuorisotyö* 3, 20-26.

Eriksson, Susan (2015): *Yksilön vai järjestelmän ehdoilla? Syrjäseutujen nuorten palvelut kansainvälisten suuntausten valossa*. Teoksessa Haapala, Anu (toim.): *Kestävää hyvinvointia kehittämässä. Painoalan vuosijulkaisu 2015*. Mikkeli: Mikkelin ammatikorkeakoulu, Vapaamuotoisia julkaisuja – Free-form publications D65, 167-173.

Eriksson, Susan (2014): Need for Self-Determination and Imagination – Personal Budgeting and the Management of Disability Services in Finland. *Journal of Policy and Practice of Intellectual Disabilities* 2, 137-148.

Fahmy, Eldin (2014): The Complex Nature of Youth Poverty and Deprivation in Europe. Teoksessa Antonucci, Lorenza & Hamilton, Myra & Roberts, Steve (2014): *Young People and social Policy in Europe*. London: Palgrave. 37-61.

Farrugia, David & Smyth, John & Harrison, Tim (2014): Emplacing young people in an Australian rural community. An Extraverted Sense of Place in Times of Change. *Journal of Youth Studies* 9, 1152-1167.

Gissler, Mika & Kekkonen, Marita & Känkänen, Päivi & Muranen, Päivi & Wrede-Jääntti, Marita (2014): *Nuoruus toisin sanoen – nuorten elinolot – vuosikirja 2014*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto.

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (2007): *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 77.

Gretschel, Anu & Moisala, Jarno (2008): *Nuorten Raahe: Nuorten ajatuksia osallisuudesta, vaikuttamisesta ja Raahesta*. Raahe: Raahen kaupunki, Raahen nuorison tuki.

Gretschel, Anu (toim.2009): *Nuorten vaikuttaminen ja toiminta Kajaanissa. – Olemmeko jotain vai emmekö ole? Kajaanilaiset nuoret ja Kajaanin kaupunki*. Euroopan komission nuorisotoimintaohjelma. Kajaani: Kajaanin kirjapaino Oy.

Gretschel, Anu (2011): *Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma*. Helsinki: Nuorisoasiainkeskus, 3/2011.

Gronow, Jukka & Warde, Alan (2001) *Ordinary Consumption*. Lontoo: Routledge.

Gur'ianova, M. P. (2013): *Rural Young People and Society. The Crisis of Attitudes*. *Russian Education and Society*. 1: 76-88.

Hakovirta, Mia & Raijas, Anu (2016) *Lasten ja nuorten käsityksiä välttämättömästä kulutuksesta*. *Nuorisotutkimus* 2/2016, 19-34.

Hall, Stuart (1996): *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere

Harinen, Päivi (2013): *Matto- ja maitolaiturilla. Hylkysyrjän nuoret ja vapaa-ajan ongelma*. Teoksessa Ronkainen, Jussi & Punamäki, Marika (toim.): *Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa*. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, Tutkimuksia ja raportteja / Research Reports / 78. 131-150.

Harinen, Päivi (2015) Kilometrien eristämät? Nuorten arkea syrjäkyläkontekstissa. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Helsinki: Finnish Youth Research Society, 153–170.

Harinen, Päivi & Souto, Anne-Mari (2010) Matkojen päässä. Takametsän tyttöjen ja Peräkylän poikien elämänpiiri. Teoksessa Markku Leinonen (toim.) Puheenvuoroja nuorten hyvinvoinnista Itä-Suomessa. Kuopio ja Mikkeli: Itä-Suomen yliopisto ja Mikkelin ammattikorkeakoulu - Juvenia osaamiskeskittymä, 27–30.

Harinen, Päivi & Liikanen, Veli & Rannikko, Anni & Torvinen, Pasi (2015): Tästä julkaisusta ja sen aihepiiristä: Lajien synty? Teoksessa Harinen, Päivi & Liikanen, Veli & Rannikko, Anni & Torvinen, Pasi (toim.): Liikutukseen asti. Vaihtoehtoliikunta, nuoruus ja erottautumisen mieli. Jyväskylä: LIKES-Tutkimuskeskus & Mikkelin ammattikorkeakoulu & Itä-Suomen yliopisto. 5-7.

Heikkilä, Matti, Rintala, Taina, Airio, Ilpo ja Kainulainen, Sakari (2002): Hyvinvointi ja tulevaisuus maalla ja kaupungissa. Helsinki: Stakes, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia 126.

Hirvonen, Elna (2009): Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.): Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 96. 41-63.

Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2013): Apina pulpetissa. Ysiluokan yhteisöllisyys. Helsinki: Gaudeamus, Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura.

Honkasalo, Veronika & Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti (2011): Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto, Julkaisuja 114.

Hynynen, Ari (2013): Lapsia liikuttava kaupunki. Teoksessa Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.): Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus. 210-225.

Jóhannsdóttir, Alfa Dröfn (2016): Grímsey's rural development: On gender equality, division of labor and possibilities of community facing desertion. 4th Biannual Conference on Nordic Rural Research. Crisis and Resilience. May 22-24, University of Akureyri, Iceland. 78. <http://ruralities.org/wp-content/uploads/2015/04/Book-of-abstracts-2.pdf> [luettu 8.8.2016]

Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi (2004): Hyvinvointi eriytyy alueellisesti – kasvavatko nuorten terveyden erot? Teoksessa Paju, Petri (toim.): Samaan aikaan toisaalla ... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolot – vuosikirja Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes.

Kautto, Mikko (2006): Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Stakes.

Kiilakoski, Tomi (2007): Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.): Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. 8-25.

Kiilakoski, Tomi, Kinnunen, Viljami, Djupsund, Ronnie (2015): Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetus suunnitelmasta. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 169.

Kiilakoski, Tomi, Gretschel, Anu, Nivala, Elina (2012): Osallisuus, kansalaisuus ja hyvinvointi. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.): Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 118, Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 9-33.

Kivitalo, Mari (2007) Habitus muuttoliikkeessä. Teoksessa Leena Alanen & Veli-Matti Salminen & Martti Siisiäinen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 181–209.

Kjellgaard, Dannie & Askegaard, Søren 2006. The Glocalization of Youth Culture: The Global Youth Segment as Structures of Common Difference. Journal of Consumer Research. Vol. 33, Issue 2, September 2006. 231 - 247.

Komonen, Katja & Penttinen, Pekka (2013): Itä-Suomen nuorisopuntarin lähtökohdat. Teoksessa Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (toim.): Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010-2012. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, Tutkimuksia ja raportteja / Research Reports / 81. 13-29.1-12.

Komonen, Katja (2013): Lasten ja nuorten hyvinvointitieto. Teoksessa Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (toim.): Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010-2012. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, Tutkimuksia ja raportteja / Research Reports / 81. 13-29.

Korkeamäki, Riikka (2013): Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertais-suhteissa. Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto. Tampere: Tampere University Press.

Koski, Pasi & Tähtinen, Juhani (2005): Liikunnan merkitykset nuoruudessa. Nuorisotutkimus, 1(2005), 3-21.

Kokko, Sami & Mehtälä, Anette (2016): Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:4. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa (2009): Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. Alue ja ympäristö 38: 1. 51-58.

Kytö, Hannu & Kral-Leszczynska, Monika (2013) Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät – Tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista. Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö. Tutkimusjulkaisu-sarja nro 76.

Lampela, Pauliina & Leppävuori, Mikko & Puomilahti, Ilkka (2016): Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista. Nuoruuden elementtejä ja työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Nuorten palvelu ry., Kuopio.

Lehtonen, Olli & Tykkyläinen, Markku (2012) Syrjäisten alueiden kilpailukyky keskushakuisessa kehityksessä – esimerkkinä Itä-Suomi. Maaseudun uusi aika 20 (2), 5–20.

Lehtonen, Olli & Tykkyläinen, Markku (2013) Selittävätkö hyvinvointierot odotettua alhaisempaa poismuuttoa eräiltä korkean työttömyyden alueilta? Yhteiskuntapolitiikka 78 (2), 152–168.

Ley, Joyce & Nelson, Steven & Belyukova, Svetlana (1996): Congruence of Aspirations of Rural Youth With Expectations Held by Parents and School Staff. Journal of Research in Rural Education, Winter, 1996, Vol. 12, No. 3, 133-141.

Liikanen, Veli & Harinen, Päivi & Kuninkaanniemi, Hanna & Rannikko, Anni & Ronkainen, Jussi (2013): Junnuputkesta omaehtoiseen liikkumiseen – vaihtoehtolajit liikunnan muuttuvassa kentässä. Liikunta ja Tiede 5/2013, 9–13.

Liikanen, Veli & Rannikko, Anni (2016): Liikuntaharrastuksia liikkumisen sijaan. Teoksessa: Pekkarinen, Elina & Aapola-Kari, Sinikka (toim.) Nuoruus hallitusohjelmassa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 180, verkkojulkaisuja 100, 87–71. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoruus_hallitusohjelmassa.pdf

Massey, Doreen (1994). Space, Place and Gender. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Ollila, Anne (2008) Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Rovaniemi: Acta Universitatis Lapponiensis 141.

Mc Grath, Brian (2001): A Problem of Resources. Defining Rural Youth Encounters in Education, Work and Housing. *Journal of Rural Studies* 4, 481-495.

Merikivi, Jani & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (2016): Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

Mesh, Gustavo & Talmud, Ilan (2010): *Wired Youth. The Social World of Adolescence in the Information Age*. London: Routledge.

Miettinen, Sonja & Pöyry, Sanna-Mari (2015): Vainulla Etelä-Savossa – vaikeimmin työllistyvät nuoret palvelujärjestelmässä – selvitys. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, A: Tutkimuksia ja raportteja, Research Reports 100.

Moilanen, Kaisu (2015): Ponityöille ei heru rahaa – Helsinki tukee poikavaltaista urheilua avokätisemmin kuin tyttöjen lajeja. Helsingin Sanomat 9.11.2015. <http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002865125.html>

Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi (2013): Nuoria liikkeellä. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto, 49.

Myllyniemi, Sami (2014): Tilasto-osio. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.): Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto.

Myllyniemi, Sami (toim. 2015): Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusseura, Nuorisosaian neuvottelukunta.

Myllyniemi, Sami (toim. 2012): Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö / Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisosaian neuvottelukunta.

Myllyniemi, Sami (2009): Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 92. Helsinki: Yliopistopaino.

Myrskylä, Pekka (2012): Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 1/2012.

Määttä, Mirja & Väänänen-Fomin, Marja (2009): Yhteinen tavoite, eriytyneet ohjausjärjestelmät – lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvän suunnittelun normiohjaus. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.): Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 96. 63-81.

Nuorista Suomessa. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä 2012. Helsinki: Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi.

Nuorista Suomessa. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä 2016. Helsinki: Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi.

Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Aila-Leena (2013): Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reunaehdoja sosiaali- ja työvoimapalveluissa. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.): Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino. 113-145.

Paju, Petri (2014, toim.): Samaan aikaan toisaalla ... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolat vuosikirja IV. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes.

Peltola, Marja & Kivijärvi, Antti (2016; toim.): Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolat – vuosikirja 2016. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisosiain neuvottelukunta.

Penttinen, Pekka (2012): Itä-Suomi nuorten asuinympäristönä. Teoksessa Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (toim.): Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010-2012. Mikkelin ammattikorkeakoulu. tutkimuksia ja raportteja / Research Reports 81.

Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (toim., 2013): Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010-2012. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja / Research Reports 81.

Penttinen, Pekka (2016): Viettäisinkö elämäni periferiassa? Nuorten muuttoalttius Itä-Suomessa. Teoksessa Peltola, Marja & Kivijärvi, Antti (toim.): Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolat – vuosikirja 2016. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisosiain neuvottelukunta.

Pilkington, Hilary (2012): "Vorkuta is the capital of the world": people, place and the everyday production of the local. *The Sociological Review*, 60:2, 267-291.

Pohjola, Anneli (2009): Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.): Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 96. 21-40.

Pohjola, Anneli (2010): Asiakas sosiaalityön subjektina. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (toim.): Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus, 19-74.

Punamäki, Marika (2013): Nuorten syrjäytymisen ulottuvuuksia indikaattorien valossa. Teoksessa Ronkainen, Jussi & Punamäki, Marika (toim.): Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu, A: Tutkimuksia ja raportteja – Research Reports 78.

Purhonen, Semi & Gronow, Jukka & Heikkilä, Riie & Kahma, Nina & Rahkonen, Keijo & Toikka, Arho (2014): Suomalainen maku. Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen. Helsinki: Gaudeamus.

Puronaho, Kari (2014): Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014: 5.

Puuronen, Anne (2014): Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 70.

Pyykkönen, Teijo (2016): Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö valtion liikuntapolitiikassa – taustaselvitys valtion liikuntaneuvostolle ja sen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvojoistolle. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ronkainen, Jussi (2015): Palveluiden käyttökokemus ja kehittäminen. Teoksessa Eriksson, Susan (toim.): ”On hyvä, että täällä edes jotain on” – Nuorten näkemykset Itä-Suomen palveluista. Itä-Suomen nuorisopuntari 2015.

Rosenberg, Mikko (2014) Aikansa kuluttajat – kuudesluokkalaisten ajan ja rahan kuluttajina. Nuorisotutkimus 1/2014, 34-48.

Räisänen, Petteri (2014): Nuorten yksilöllistyvät kulttuurivalinnat: tutkimus sosiaalisten taustatekijöiden ja yksilöllisten valintojen vaikutuksesta nuorten kulttuuri- ja taidelaitosten tärkeänä pitämiseen. Jyväskylä: Sosiologian pro gradu-työ, Yhteiskunta- ja kulttuuripolitiikan laitos, Jyväskylän yliopisto.

Saarinen, Ulla-Maarit (2011) Suomessa väki keskittyy taajamiin. Tilastokeskuksen verkkojulkaisu. http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-12-16_001.html. (Viitattu 16.12.2015.)

Siltaniemi, Aki & Perälähti, Anne & Eronen, Anne & Londén, Pia & Peltosalmi, Juha (2008): Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa. Kansalaisykselyn tuloksia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Sinkkonen, Marko & Aro-Heinilä, Esa & Vihma, Antto (2004): Lähiruuan näytön paikka. Teoksessa Niemi, Jyrki & Ahlstedt, Jaana (toim.): Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot. MTT Taloustutkimus, Julkaisuja. 104: 24-25.

Soanjärvi, Katariina (2009): Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä länttä kesyttämässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Strandell, Harriet (2012): Koululaisten valvottu vapaa-aika. Helsinki: Gaudeamus.

Tapio, Mari & Liikanen, Veli (2013): Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen. Teoksessa Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (toim., 2013): Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010-2012. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja / Research Reports 81. 117-126.

Tiirikainen, M., & Konu, A. (2013): Miksi lapset ja nuoret katoavat liikunta- ja urheiluseuroista murrosiässä? Teoksessa: Valtion liikuntaneuvosto (toim.) Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013: 3. 32–37.

Tuhkunen, Anne (2007) Between location and a sense of place: observations regarding young people's migration alacrity in Northern Europe. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1207.

Tuuva-Hongisto, Sari & Pöysä, Ville & Armila, Päivi (2016): Syrjäkylien nuoret – unohtetut kuntalaiset? Helsinki: Kaks -Kunnallisalan kehittämiskeskitys. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Vaattovaara, Virpi (2015): Elämänkulku ja toimijuus: Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990 - 2011. Akateeminen väitöskirja, Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Acta Universitatis Lapponiensis 169.

Walker, Joyce & Walker, Kate (2012): Establishing Expertise in an Emerging Field. Teoksessa Fusco, Dana (toim.): Advancing Youth Work. Current Trends, Critical Questions. New York & London: Taylor Francis Group. 39-51.

Wilska, Terhi-Anna (2005) Nuoret kuluttajat – samanlaisia vai erilaisia? Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ OKM/Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Itä-Suomen nuorisopuntari 2014

Taustatiedot

1. Sukupuoli

- Nainen
 Mies

2. Ikäsi ...

14

3. Mikä on koulutustilanteesi? Oletko parhaillaan ...

- Peruskoulussa
 Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa
 Lukiossa
 Ammattikorkeakoulussa
 Yliopistossa
 Työpajassa
 Kansanopistossa
 Muu vaihtoehto, missä?

4. Missä kunnassa asut tällä hetkellä?

Itä-Suomen kunnat ovat aakkosjärjestyksessä pudotusvaiheessa. Maakuntakeskuksissa (Joensuu, Kuopio ja Mikkeli) valitse kunnan osa, jossa asut (esim. Kuopiossa -> Karttula, Nilsä, Riistavesi tai Vehmersalmi).

Anttola

5. Kuinka kauan olet asunut nykyisessä asuinkunnassasi?

Merkitse täysinä vuosina (esim. alle 1 vuotta merkitään 0)

0

6. Mikä on perhemuotosi? Oletko ...

- Vanhempien, vanhemman tai muun huoltajan luona asuva
 "Kimppekämpässä" ystävien tai sisarusten kanssa asuva
 Yksin asuva (myös soluasunto)
 Avio- tai avoliitossa, lapseton
 Avio- tai avoliitossa, lapsia
 Yksinhuoltaja
 Muussa perhemuodossa elävä

7. Mikä on isäsi korkein koulutusaste?

- Perusaste
 Ammatillinen koulutus
 Ylioppilas
 Korkeakoulutus
 En osaa sanoa

8. Mikä on äitisi korkein koulutusaste?

LIITE I

- Perusaste
- Ammatillinen koulutus
- Ylioppilas
- Korkeakoulutus
- En osaa sanoa

Kunnallisten palveluiden käyttö

9. Kotipaikkakuntani kunnallisia palveluita ...

	... KÄYTÄN			... ON TARJOLLA			
	usein	joskus	en koskaan	riittävästi	melko riittävästi	melko riittämättömästi	riittämättömästi
Terveystenhoito	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Hammashoito	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Mielenterveyspalvelut	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Koulu- tai oppilaitosterveystenhoito	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Sosiaalipalvelut (esim. toimeentulotuki, perhepalvelut)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Kansalais- tai työväenopistot (esim. näytelmäpiiri, askartelupiiri)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Kulttuuripalvelut (esim. teatteri, teatterimatkat)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Kirjasto- ja mediapalvelut	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Liikunta- ja urheilupalvelut (esim. liikuntapaikkojen käyttö tai kunnalliset kerhot)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Vapaa-aikapalvelut (esim. konsertit, konserttimatkat)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Nuorisotilat (esim. nuorisotalo, kerhotila, "olkkari")	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Nuorten vaikutusryhmät (esim. Nuorisovaltuusto, Nuorisofoorumi)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Nuorten tukipalvelut (esim. neuvontalinja, terveystioski,)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Liikennepalvelut (esim. linja-autoliikenne, koulukyydit)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Kierrätys- ja jätehuolto (esim. jätteiden lajittelupiste, käyttötavaroiden kierrätys)	☐	☐	☐		☐	☐	☐

Viranomaispalveluiden käyttö

10. Kotipaikkakuntani viranomaispalveluita ...

	... KÄYTÄN			... ON TARJOLLA			
	usein	joskus	en koskaan	riittävästi	melko riittävästi	melko riittämättömästi	riittämättömästi
Opintotuki ja sen hakeminen (Kela)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Työvoimapaalvelut (esim. kesätyöt, työpaikan haku, ammatinvalinta)	☐	☐	☐		☐	☐	☐

Nuorten työvoimapalvelut (esim. oppisopimuskoulutus, työelämään valmennus)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Veropalvelut (esim. verokortti, verotustiedot)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Terveys- ja sosiaaliturva (Kela-korvaukset)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Liikennepalvelut (esim. ajokortti, ajoneuvon rekisteröinti)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Poliisipalvelut (esim. passi, luvat tai asiakirjat)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Lainopilliset palvelut (esim. oikeusapu)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Asevelvollisuusasiat	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Siviilipalveluasiat	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐

11. Jos käytät edellä mainittuja palveluita, niin mikä on ensisijainen tapasi asioida?

- Käydä kasvokkain asioimassa
- Asioida puhelimitse
- Asioida postitse lomakkeita lähettäen
- Asioida sähköpostitse
- Asioida viranomaisen verkkopalveluiden välityksellä
- Yhdistelmä edellisistä, miten?

Seurojen ja järjestöjen palveluiden käyttö

12. Kotipaikkakuntani seurojen ja järjestöjen palveluita ...

	... KÄYTÄN				... ON TARJOLLA			
	usein	joskus	en koskaan		riittävästi	melko riittävästi	melko riittämättömästi	riittämättömästi
Liikuntapalvelut (esim. urheiluseuratoiminta)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Partiotoiminta (myös seurakunnan toteuttama)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Kulttuuripalvelut (esim. musiikki, tanssi)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Harrastepiirit (esim. käsityöt, ruoanlaitto, sirkus)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Työpajatoiminta (esim. taide- ja elämystyöpajat)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Perhepalvelut (esim. vanhempi - lapsi toiminta)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Yhteiskunnallinen vapaaehtoistoiminta (esim. avustajatoiminta)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Tapahtumatuottaminen (esim. messut, näyttelyt)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Asukastoiminta (esim. talkoot, etujen ajaminen, hallinto)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Iltapäivätoiminta (esim. ohjaajana toimiminen, viriketoiminta)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Vaikuttamistoiminta (esim. nuorten vaikuttajaryhmät)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐

LIITE I

Poliittinen toiminta (esim. puolueiden tai aatteellisten järjestöjen toiminta) |

Seurakuntien tai kirkon palveluiden käyttö

13. Kotipaikkakuntani seurakuntien ja kirkon palveluita ...

	... KÄYTÄN			... ON TARJOLLA				
	usein	joskus	en koskaan	riittävästi	melko riittävästi	melko riittämättömästi	riittämättömästi	
Liikuntakerhot	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Hengellinen toiminta (esim. raamattupiiri)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Leiritoiminta	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Vapaaehtoistoiminta (esim. vanhustyö, kaveritoiminta)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Kirkollisiin juhliin liittyvä toiminta (esim. juhlatilaisuudet, kokoontumiset, kokoukset)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Rippikoulutoiminta (esim. isostoiminta)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Nuorisotyö (esim. katu- tai viikonloppupäiviystys)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐

Kaupallisten palveluiden käyttö

14. Kotipaikkakuntani kaupallisia palveluita ...

	... KÄYTÄN			... ON TARJOLLA				
	usein	joskus	en koskaan	riittävästi	melko riittävästi	melko riittämättömästi	riittämättömästi	
Liikunta tai hyvinvointipalvelut (esim. kuntoilu)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Terveyspalvelut (yksityiset lääkäripalvelut)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Hammashoito (yksityinen hammashoito)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Yksityiset kulttuuripalvelut (esim. elokuvateatterit, pelipalvelut)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Kulutukseen liittyvät tavarapalvelut (esim. erikoisliikkeet, tavaratalot)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Päivittäistavarakauppa (esim. ruoka)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Kioskipalvelut (esim. kioskituotteet, pelaaminen)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Liikennepalvelut (esim. joukkoliikenne, taksi)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
Teen ostoksia verkkokaupasta (esim. tilaan vaatteita, elektroniikkaa)	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐

Palveluiden käyttökokemukset ja kehittäminen

15. Mitä sellaisia palveluita haluaisit käyttää, joita ei paikkakunnallasi ole tällä hetkellä tarjolla?

- Kulttuuripalveluita (kirjastopalveluita)
- Kulttuuripalveluita (esittävät taiteet)
- Liikuntapalveluita (erilaisia lajeja tai liikuntamuotoja)
- Opiskelu- tai koulutuspalveluita (esim. lukio, ammatillinen koulutus, kansanopisto, työpaja)
- Tiloja harrastamiselle tai kokoontumiselle
- Nuorten neuvonta tai tukipalveluita
- Muu vaihtoehto, mikä?

16. Millä tavoin asuinpaikkakuntasi palveluita tulisi mahdollisesti kehittää?

Valitse korkeintaan viisi kehittämiskohdetta

- Asuinpaikkakunnan palveluissa ei ole oleellista kehittämistarvetta
- Paikkakunnallani pitäisi tiedottaa enemmän palvelutarjonnasta
- Kaikista palveluista pitäisi koota yhteinen esite
- Palveluiden pitäisi ottaa paremmin huomioon nuorten tarpeet
- Palveluiden pitäisi sisältää enemmän kasvokkain tapahtuvaa yhteydenpitoa
- Palveluiden pitäisi tarjota enemmän verkossa toiminnan mahdollisuuksia
- Palveluiden pitäisi olla lähempänä käyttäjiä
- Palveluiden pitäisi olla yksilöllisempiä
- Palveluiden pitäisi olla edullisempia
- Palvelutarjonta pitäisi olla laajempaa
- Palveluiden suunnittelussa pitäisi kuunnella enemmän käyttäjien toiveita
- Palveluiden käyttäjillä pitäisi olla enemmän mahdollisuuksia osallistua palvelujen tuottamiseen ja järjestämiseen
- Palveluiden käyttäjillä pitäisi olla enemmän mahdollisuuksia arvioida palvelujen laatua ja toimivuutta
- Muu kehittämistarve, mikä?

17. Vaikuttaminen tarjottaviin palveluihin

Voiko nuoriso vaikuttaa paikkakuntasi palveluihin? erittäin paljon melko paljon jossain määrin melko vähän ei lainkaan

● ● ● ● ●

18. Kuvittele tilanne, jossa kunnat kilpailevat keskenään siitä, missä on tarjolla parhaat palvelut. Miten arvioisit nykyisen asuinkuntasi sijoittuvan kilpailussa?

Menestyisi ... erittäin hyvin melko hyvin keskimääräisesti huonosti erittäin huonosti

● ● ● ● ●

19. Mikä muuta haluaisit sanoa paikkakuntasi palveluista?

KIITOS VASTAUKSESTASI!

LÄHETÄ VASTAUSLOMAKKEEN TIEDOT PAINAMALLA ALLA OLEVAA "LÄHETÄ" -PAINIKETTA.

LIITE 2

TEEMAHAASTATTELURUNKO

KÄYTTÖKOKEMUKSET

1. Millaisia kokemuksia sinulla on kunnallisista palveluista? Kunnallisilla palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi terveydenhoitoa, kirjastopalveluja, kulttuuripalveluja, nuorisotiloja jne.
2. Millaisia kokemuksia sinulla on viranomaispalveluista, esim. kela, työvoimatoimisto, poliisi jne.?
3. Oletko osallisena joissain harraste-, järjestö- tai seurakunnan tarjoamissa palveluissa? Miksi, miksi et?
4. Millainen on ollut käyttämäsi palvelujen tarjoava henkilöstö ja millaista saamasi palvelu on ollut?
5. Miten ikäsi on vaikuttanut saamiesi palveluiden saatavuuteen ja laatuun?

KEHITTÄMISTARPEET

1. Millaista uutta harrastustoimintaa toivoisit kuntaasi?
2. Missä ja miten toivot palveluista tiedottamisen ja mainostamisen tapahtuvan?
3. Mitä palveluja koet kunnastasi puuttuvan?
4. Mitkä tekijät estävät sinua käyttämästä palveluita?
5. Koetko että sinulla on mahdollisuus vaikuttaa palveluihin? Mihin? Miten?

SAATAVUUS JA TARVE

1. Oletko joutunut odottamaan palveluita? Jos olet, kauanko?
2. Koetko, että palveluiden pariin on helppo hakeutua? Miksi? Miksi ei?
3. Millaisten palveluiden saatavuuden koet erityisen vaikeaksi?
4. Ovatko tarvitsemasi palvelut kohtuullisten kulkuyhteyksien päässä?
5. Koetko saavasi tarpeeksi tietoa paikkakuntasi palveluista?

Youth Barometer in Eastern Finland

8.10.2014

Questions for semi-structured theme interview

i) USE OF SERVICES

- What kind of services do you use in Mikkeli most often?

1) Public services

- Do you use
  - a) health care services?

If you use these services, do you feel that they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- b) social services (for example youth services (Olkkari etc), family care)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- c) cultural services (public libraries, theatre, concert halls)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- d) sport services (different sport facilities, like sport clubs, swimming pools)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- e) transportation services (buses, taxis)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

LIITE 3

2) Commercial services

- Do you use

a) private health care services (e.g. dentists, other private doctors)?

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

b) transportation services (e.g. buses, taxis)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

c) commercial cultural services (e.g. movie theatres, game halls, music-clubs etc.)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

d) commercial sport services (e.g. gyms, sport clubs etc.)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

e) shops and department stores

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

f) online shops (buying e.g. electronics, cd-records, clothing)

3) Third sector services

- Do you use

a) social care services arranged by church or non-profit associations (e.g. family care services, youth clubs and associations)?

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- b) cultural services arranged by church or non-profit associations (e.g. clubs for arts, handicrafts, music, choirs and other activities)?

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- c) sport services arranged by church or non-profit associations (e.g. sport clubs and associations, sport clubs arranged by church for youth and children)

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- d) religious activities?

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

- e) volunteer activities arranged by church or non-profit associations (e.g. assisting the elderly, organizing activities and happenings for youth and children)

5. Official services

Do you use

- a) employment services?
- b) employment services for young people (e.g. training for employment)?
- c) services for taxation?
- d) services for health and social insurance?
- e) services for licences (e.g. driver's licence)?

If you use these services, do you feel they are sufficient for you in Mikkeli?

If not, why?

ii) NEED FOR SERVICES

- What kind of services you would need the most in Mikkeli?
- Are those services available for you in Mikkeli?

LIITE 3

iii) NEED FOR DEVELOPMENT OF SERVICES

- Do you think the information about available services is sufficient for you?
- Do the authorities and service providers take the needs of young people into account when arranging services for them? Should young people be able to participate in planning and arranging services?
- Do you think that you need more personalized services and that there should be more face-to-face client-work?
- Do you think the service workers take your personal needs into account in sufficient manner?
- Are you treated as an individual in the service system?
- Do you need more online services? If so, what kind?
- Do you think you have possibilities to evaluate the quality of services?

-

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES. MIKKELI. FINLAND
PL 181, SF-50101 Mikkeli, Finland. Puh.vaihde (tel.vx.) 0153 5561
Julkaisujen myynti: Tähtijulkaisut verkkokirjakauppa, www.tahtijulkaisut.net.
Julkaisutoiminta: Kirjastopalvelut, Kampuskirjasto, Patteristonkatu 2, 50100 Mikkeli,
puh. 040 868 6450 tai email: julkaisut(a)xamk.fi

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA
A: Tutkimuksia ja raportteja ISSN 1795-9438
Mikkeli University of Applied Sciences, Publication series

A: Tutkimuksia ja raportteja – Research reports

- A:1 Kyllikki Klemm: Maalla on somaa. Sosiaalinen hyvinvointi maaseudulla. 2005. 41 s.
- A:2 Anneli Jaroma – Tuija Vääntinen – Inkeri Nousiainen (toim.)
Ammattikorkeakoulujen hyvinvointiala alueellisen kehittämisen lähtökohtia
Etelä-Savossa. 2005. 17 s. + liitt. 12 s.
- A:3 Pirjo Käyhkö: Oppimisen kokemuksia hoitotyön kädentaitojen harjoittelusta
sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden kuvaamina. 2005. 103 s. + liitt.
6 s.
- A:4 Jaana Lähteenmaa: "AVARTTI" as Experienced by Youth. A Qualitative Case
Study. 2006. 34 s.
- A:5 Heikki Malinen (toim.) Ammattikorkeakoulujen valtakunnalliset tutkimus- ja
kehitystoiminnan päivät Mikkeliissä 8. – 9.2.2006. 2006. 72 s.
- A:6 Hanne Orava – Pirjo Kivijärvi – Riitta Lahtinen – Anne Matilainen –
Anne Tillanen – Hannu Kuopanportti: Hajoavan katteen kehittäminen
riviviljelykasveille. 2006. 52 s. + liitt. 2 s.
- A:7 Sari Järn – Susanna Kokkinen – Osmo Palonen (toim.): ElkaD – Puheenvuoroja
sähköiseen arkistointiin. 2006. 77 s.
- A:8 Katja Komonen (toim.): Työpajatoimintaa kehittämässä - Työpajojen
kehittäminen Etelä-Savossa -hankkeen kokemukset. 2006. 183 s. (nid.) 180 s.
(pdf)

- A:9 Reetaleena Rissanen – Mikko Selenius – Hannu Kuopanportti – Reijo Lappalainen: Puutislepinnoitusmenetelmän kehittäminen. 2006. 57 s. + liitt. 2 s.
- A:10 Paula Kärmeniemi – Kristiina Lehtola – Pirjo Vuoskoski: Arvioinnin kehittäminen PBL-opetussuunnitelmassa – kaksi tapausesimerkkiä fysioterapeuttikoulutuksesta. 2006. 146 s.
- A:11 Eero Jäppinen – Jussi Heinimö – Hanne Orava – Leena Mäkelä: Metsäpolttoaineen saatavuus, tuotanto ja laivakuljetusmahdollisuudet Saimaan alueella. 2006. 128 s. + liitt. 8 s.
- A:12 Pasi Pakkala – Jukka Mäntylä: ”Kiva tulla aamulla...” - johtaminen ja työhyvinvointi metsänhoitoyhdistyksissä. 2006. 40 s. + liitt. 7 s.
- A:13 Marja Lehtonen – Pia Ahoranta – Sirkka Erämaa – Elise Kosonen – Jaakko Pitkänen (toim.): Hyvinvointia ja kuntoa kulttuurista. HAKKU-projektin loppuraportti. 2006. 101 s. + liitt. 5 s.
- A:14 Mervi Naacka – Pia Ahoranta: Palveluketjusta turvaverkoksi -projekti: Osaaminen ja joustavuus edellytyksenä toimivalle vanhus-palveluverkostolle. 2007. 34 s. + liitt. 6 s.
- A:15 Paula Anttila – Tuomo Linnanto – Iiro Kiukas – Hannu Kuopanportti: Lujitemuovijätteen poltto, esikäsittely ja uusiotuotteiden valmistaminen. 2007. 87 s.
- A:16 Mervi Louhivaara (toim.): Elintarvikeyrittäjän opas Venäjän markkinoille. 2007. 23 s. + liitt. 7 s.
- A:17 Päivi Tikkanen: Fysioterapian kehittämishanke Mikkelin seudulla. 2007. 18 s. + liitt. 70 s.
- A:18 Aila Puttonen: International activities in Mikkeli University of Applied Sciences. Developing by benchmarking. 2007. 95 s. + liitt. 42 s.
- A:19 Iiro Kiukas – Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Martti Pouru: Puun lämpökäsittelyssä muodostuvien hajukaasujen puhdistaminen biosuotimella. 2007. 80 s. + liitt. 3 s.
- A:20 Johanna Heikkilä, Susanna Hytönen – Tero Janatuinen – Ulla Keto – Outi Kinttula – Jari Lahti – Heikki Malinen – Hanna Myllys – Marjo Eerikäinen: Itsearviointityökalun kehittäminen korkeakouluille. 2007. 48 s. + liitt. (94 s. CD-ROM)

- A:21 Katja Komonen: Puhuttu paikka. Nuorten työpajatoiminnan rakentuminen työpajakerronnassa. 2007. 207 s. + liitt. 3 s. (nid.) 207 s. + liitt. 3 s. (pdf)
- A:22 Teija Taskinen: Ammattikeittiöiden ruokatuotantoprosessit. 2007. 54 s.
- A:23 Teija Taskinen: Ammattikeittiöt Suomessa 2015 – vaihtoehtoisia tulevaisuudennäkymiä. 2007. 77 s. + liitt. 5 s. (nid.) 77 s. + liitt. 5 s. (pdf.)
- A:24 Hanne Soininen, Iiro Kiukas, Leena Mäkelä: Biokaasusta bioenergiaa eteläsavolaisille maaseutuyrityksille. 2007. 78 s. + liitt. 2 s. (nid.)
- A:25 Marjaana Julkunen – Panu Väänänen (toim.): RAJALLA – aikuiskasvatus suuntaa verkkoon. 2007. 198 s.
- A:26 Samuli Heikkonen – Katri Luostarinen – Kimmo Piispa: Kiln drying of Siberian Larch (*Larix sibirica*) timber. 2007. 78 p. + app. 4 p.
- A:27 Rauni Väättäimöinen – Arja Tiippana – Sonja Pyykkönen – Riitta Pylvänäinen – Voitto Helander: Hyvän elämän keskus. ”Ikä-keskus”, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ikääntyville –hankkeen loppuraportti. 2007. 162 s
- A:28 Hanne Soininen – Leena Mäkelä – Saana Oksa: Etelä-Savon maaseutuyritysten ympäristö- ja elintarviketurvallisuuden kehittäminen. 2007. 224 s. + liitt. 55 s.
- A:29 Katja Komonen (toim.): UUDISTUVAT OPPIMISYMPÄRISTÖT – puheenvuoroja ja esimerkkejä. 2007. 231 s. (nid.) 221 s. (pdf)
- A:30 Johanna Logrén: Venäjän elintarviketurvallisuus, elintarvikelainsäädäntö ja -valvonta. 2007. 163 s.
- A:31 Hanne Soininen – Iiro Kiukas – Leena Mäkelä – Timo Nordman – Hannu Kuopanportti: Jättepolttoaineiden lentotuhkat. 2007. 102 s.
- A:32 Hannele Luostarinen – Erja Ruotsalainen: Opiskelijoiden oppimisen ja osaamisen arviointikriteerit Mikkelin ammattikorkeakoulun opiskelija-arviointiin. 2007. 29 s. + liitt. 25 s.
- A:33 Leena Mäkelä – Hanne Soininen – Saana Oksa: Ympäristöriskien hallinta. 2008. 142 s.
- A:34 Rauni Väättäimöinen – Merja Tolvanen – Pekka Valkola: Laatua arvioiden. Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Savonia-ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön benchmarking. 2008. 46 s. + liitt. 22 s. (nid.) 46 s. + liitt. 22 s. (pdf)

- A:35 Jari Kortelainen – Yrjö Tolonen: Vuosiluston kierresyisyys sahatavaran pinnoilla. 2008. 23 s. (pdf)
- A:36 Anneli Jaroma (toim.): Virtaa verkostosta. Tutkimus- ja kehitystyö osana ammattikorkeakoulujen tehtävää, AMKtutka, kehittämisverkosto yhteisellä asialla. 2008. 180 s. (nid.) 189 s. (pdf)
- A:37 Johanna Logrén: Food safety legislation and control in the Russian federation. Practical experiences. 2008. 52 p. (pdf)
- A:38 Teija Taskinen: Sähköisten järjestelmien hyödyntäminen ammattikeittiöiden omavalvonnassa. 2008. 28 s. + liitt. 2 s. (nid.) 38 s. +liitt. 2 s. (pdf)
- A:39 Kimmo Kainulainen – Pia Puntanen – Heli Metsäpelto: Etelä-Savon luovien alojen tutkimus- ja kehittämissuunnitelma. 2008. 68 s. + liitt. 17 s. (nid.) 76 s. +liitt. 17 s. (pdf)
- A:40 Nicolai van der Woert – Salla Seppänen – Paul van Keeken (eds.): Neuroblend - Competence based blended learning framework for life-long vocational learning of neuroscience nurses. 2008. 166 p. + app. 5 p. (nid.)
- A:41 Nina Rinkinen – Virpi Leskinen – Päivikki Liukkonen: Selvitys matkailuyritysten kehittämistarpeista 2007–2013 Savonlinnan ja Mikkelin seuduilla sekä Heinävedellä. 2008. 41 s. (pdf)
- A:42 Virpi Leskinen – Nina Rinkinen: Katsaus matkailutoimialaan Etelä-Savossa. 2008. 28 s. (pdf)
- A:43 Kati Kontinen: Maaperän vahvistusratkaisut huonosti kantavien maiden puunkorjuussa. 2009. 34 s. + liitt. 2 s.
- A:44 Ulla Keto – Marjo Nykänen – Rauni Väättäminen: Laadun vuoksi. Mikkelin ammattikorkeakoulu laadunvarmistuksen kehittäjänä. 2009. 76 s. + liitt. 11 s.
- A:45 Laura Hokkanen (toim.): Vaikuttavaa! Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä. 2009. 159 s. (nid.) 152 s. (pdf)
- A:46 Eliisa Kotro (ed.): Future challenges in professional kitchens II. 2009. 65 s. (pdf)
- A:47 Anneli Jaroma (toim.): Virtaa verkostosta II. AMKtutka, kehitysimpulsseja ammattikorkeakoulujen T&K&I –toimintaan. 2009. 207 s. (nid.) 204 s. (pdf)
- A:48 Tuula Okkonen (toim.): Oppimisvaikeuksien ja erilaisten opiskelijoiden tukeminen MAMKissa 2008–2009. 2009. 30 s. + liitt. 26 s. (nid.) 30 s. + liitt. 26 s. (pdf)

- A:49 Soile Laitinen (toim.): Uudistuva aikuiskoulutus. Eurooppalaisia kokemuksia ja suomalaisia mahdollisuuksia. 2010. 154 s. (nid.) 145 s. (pdf)
- A:50 Kati Kontinen: Kumimatot maaperän vahvistusratkaisuna puunkorjuussa. 2010. 37 s. + liitt. 2 s. (nid.)
- A:51 Laura Hokkanen – Veli Liikanen: Vaikutusvaltaa! Kohti kansalaisvaikuttamisen uusia areenoja. 2010. 159 s. + liitt. 17 s. (nid.) 159 s. + liitt. 17 s. (pdf)
- A:52 Salla Seppänen – Niina Kaukonen – Sirpa Luukkainen: Potilashotelli Etelä-Savoon. Selvityshankkeen 1.4.–31.8.2009 loppuraportti. 2010. 16 s. + liitt. 65 s. (pdf)
- A:53 Minna-Mari Mentula: Huomisen opetusravintola. Ravintola Tallin kehittäminen. 2010. 103 s. (nid.) 103 s. (pdf)
- A:54 Kirsi Pohjola. Nuorisotyö koulussa. Nuorisotyö osana monialaista oppilashuoltoa. 2010. 40 s (pdf).
- A:55 Sinikka Pöllänen – Leena Uosukainen. Oppimisverkosto voimaannuttajana ja hyvinvoinnin edistäjänä. Savonlinnan osaverkoston toiminnan esittely Tykes-hankkeessa vuosina 2006–2009. 2010. 60 s. + liitt. 2 s. (nid.) 61 s. liitt. 2 s. (pdf)
- A: 56 Anna Kapanen (toim.). Uusia avauksia tekemällä oppimiseen. Työpajojen ja ammattiopistojen välisen yhteistyön kehittyminen Etelä- ja Pohjois-Savossa. 2010. 144 s. (nid.) 136 s. (pdf)
- A:57 Hanne Soinin – Leena Mäkelä – Veikko Äikäs – Anni Laitinen. Ympäristöasiat osana hevostallien kannattavuutta. 2010. 108 s. + liitt. 11 s. (nid.) 105 s. + liitt. 11 s. (pdf)
- A:58 Anu Haapala – Kalevi Niemi (toim.) Tulevaisuustietoinen kehittäminen. Hyvinvoinnin ja kulttuurin ammattikorkeakoulutuksen suuntaviivoja etsimässä. 2010. 155 s + liitt. 26 s. (nid.) 143 s. + liitt. 26 s. (pdf)
- A:59 Hanne Soinin – Leena Mäkelä – Anni Kyyhkynen – Elina Muukkonen. Biopolttoaineita käyttävien energiantuotantolaitosten tuhkien hyötykäyttö- ja logistiikkavirrat Itä-Suomessa. 2010. 111 s. (nid.) 111 s. (pdf)
- A:60 Soile Eronen. Yhdessä paremmin. Aivohalvauskuntoutuksen tehostaminen moniammatillisuudella. 2011. 111 s + liitt. 10 s. (nid.)
- A:61 Pirjo Hartikainen (toim.). Hyviä käytänteitä sosiaali- ja terveysalan hyvinvointipalveluissa. Tuloksia HYVOPA-hankkeesta. 2011. 64 s. (pdf)

- A:62 Sirpa Luukkainen – Simo Ojala – Antti Kaipainen. Mobiilihoiva turvallisen kotihoidon tukena -hanke 1.5.2008–30.6.2010. EAKR toimintalinja 4, kokeiluosio. Loppuraportti. 2011. 78 s. + liitt. 19 s. (pdf)
- A:63 Sari Toijonen-Kunnari (toim.). Toiminnallinen kehittäjäkumppanuus. MAMKin liiketalouden koulutus Etelä-Savon innovaatioympäristössä. 2011. 164 s. (nid.) 150 s. (pdf)
- A:64 Tuula Siljanen – Ulla Keto. Mikkeli muutoksessa. Muutosohjelman arviointi. 2011. 42 s. (pdf)
- A:65 Päivi Lifflander – Pirjo Hartikainen. Savonlinnan seudun palveluseteliselvitys. 2011. 59 s. + liitt. 6 s. (pdf)
- A:66 Mari Pennanen – Eva-Maria Hakola. Selvitys matkailun luontoaktiiviteettien, Kulttuurin ja luovien alojen Yhteistyön kehittämismahdollisuuksista ja -tarpeista Etelä-Savossa. Hankeraportti. 2011. 29 s. + liitt. 18 s. (pdf)
- A:67 Osmo Palonen (toim.). Muistilla on kolme ulottuvuutta. Kulttuuriperinnön digitaalinen tuottaminen ja tallentaminen. 2011. 136 s. (nid.) 128 s. (pdf)
- A:68 Tuija Vääntinen – Marjo Nykänen (toim.). Osaamisen palapeli. Mikkelin ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmien kehittäminen. 2011. 137 s.+ liitt. 8 s. (nid.) 131 s. + liitt. 8 s. (pdf)
- A:69 Petri Pajunen – Pasi Pakkala. Prosessiorganisaatio metsänhoitoyhdistyksen organisaatiomallina. 2012. 48 s. + liitt. 6 s. (nid.)
- A:70 Tero Karttunen – Kari Dufva – Antti Ylhäinen – Martti Kemppinen. Väsyttävästi kuormitettujen liimaliitosten testimenetelmän kehitys. 2012. 45 s. (nid.)
- A:71 Minna Malankin. Venäläiset matkailun asiakkaina. 2012. 114 s. + liitt. 7 s. (nid.) 114 s. + liitt. 7 s. (pdf)
- A:72 María del Mar Márquez – Jukka Mäntylä. Metsätalouden laitoksen opetussuunnitelman uudistamisprosessi. 2012. 107 s. + liitt. 17 s. (nid.)
- A:73 Marjaana Kivelä (toim.). Yksin hyvä – yhdessä parempi. 2012. 115 s. (nid.) 111 s. (pdf)
- A:74 Pekka Hartikainen – Kati Kontinen – Timo Antero Leinonen. Metsätiensuunnitteluopas – metsä- ja piennartiet. 2012. 44 s. + liitt. 20 s. (nid.) 44 s. + liitt. 20 s. (pdf)

- A:75 Sami Luste – Hanne Soininen – Tuija Ranta-Korhonen – Sari Seppäläinen – Anni Laitinen – Mari Tervo. Biokaasulaitos osana energiaomavaraista maatilaa. 2012. 68 s. (nid.) 68 s. (pdf)
- A:76 Marja-Liisa Kakkonen (toim.). Näkökulmia yrittäjyyteen ja yritysyhteistyötoimintaan. 2012. 113 s. (nid.) 106 s. (pdf)
- A:77 Matti Meriläinen – Anu Haapala – Tuija Vanttinen. Opiskelijoiden hyvinvointi ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Lähtökohtia ja tutkittua tietoa ohjauksen ja pedagogiikan kehittämiseen. 2013. 92 s. (nid.) 92 s. (pdf)
- A:78 Jussi Ronkainen – Marika Punamäki (toim.). Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. 2013. 151 s. (nid.) 151 s. (pdf)
- A:79 Anna Kähkönen (toim.). Ulkomaalaiset opiskelijat Etelä-Savon voimavaraksi. Kokemuksia ja esimerkkejä. 2013. 127 s. (nid.) 127 s. (pdf)
- A:80 Risto Laukas – Pasi Pakkala. Suomen suurimpien kaupunkien metsätaloustoimintojen kehittäminen. 2013. 55 s. + liitt. 8 s. (nid.)
- A:81 Pekka Penttinen – Jussi Ronkainen (toim.). Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010–2012. 2013. 147 s. + liitt. 15 s. (nid.) 147 s. + liitt. 15 s. (nid.)
- A:82 Marja-Liisa Kakkonen (ed.). Bridging entrepreneurship education between Russia and Finland. Conference proceedings 2013. 2013. 91 s (nid.) 91 s. (pdf)
- A:83 Tero Karttunen - Kari Dufva. The determination of the mode II fatigue threshold with a cast iron ENF specimen. 2013. 24 s. (nid.)
- A:84 Outi Pyöriä (toim.). Vesi liikuttaa ja kuntouttaa - hyviä käytänteitä vesiliikuntapalveluissa. Tuloksia VESKU-hankkeesta. 2013. 63 s. (nid.) 63 s. (pdf)
- A:85 Laura Hokkanen - Johanna Pirinen - Hanna Kuitunen. Vapaaehtoistyö, kansalaisjärjestöt ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen Etelä-Savossa – esiselvitys. 2014. 114 s. (nid.) 114 s. (pdf)
- A:86 Johanna Hirvonen. Luontolähtöisen toiminnan hyvinvointivaikutukset ja niiden arviointi. Asiakasvaikutusten arviointi Luontohoiva-hankkeessa. 2014. 70 s. (nid.) 70 s. (pdf)
- A:87 Pasi Pakkala. Liiketoimintaa ja edunvalvontaa – Näkökulmia työhyvinvointiin metsähoitoyhdistyksissä. 2014. 52 s. (nid.)

- A:88 Johanna Arola - Piia Aarniosalo - Hannu Poutiainen - Esa Hannus – Heikki Isotalus. Open-tietojärjestelmä. Etämonitoroinnin kehittäminen osana ympäristötekniikan koulutusta ja innovaatiotoimintaa. 2014. 71 s. (nid.) 71 s. (pdf)
- A:89 Tapio Lepistö. Luonnonkuitukomposiitit. 2014. 67 s. (nid.) 67 s. (pdf)
- A:90 Kirsti Ilomäki - Kari Dufva - Petri Jetsu. Luonnonkuitulujuutettujen muovikomposiittien tutkimus ja opetuksen kehittäminen. 2014. 49 s. (nid.) 49 s. (pdf)
- A:91 Jaana Dillström - Erja Ruotsalainen. Huomaan, että osaan. Opiskelijoiden kokemuksia simulaatiosta. 2014. 46 s. (nid.) 46 s. (pdf)
- A:92 Kati Kontinen. Huonosti kantavien maiden ja teiden vahvistamisratkaisut. 2014. 39 s. (nid.) 39 s. (pdf)
- A:93 Mika Liukkonen - Elina Havia - Henri Montonen - Yrjö Hiltunen. Life-cycle covering traceability and information management for electronic product using RFID. 2014. 55 s. (pdf)
- A:94 Liisa Uosukainen (ed.). Open source archive. Towards open and sustainable digital archives. 2014. 90 s. (nid.) 100 s. (pdf)
- A:95 Anu Haapala (toim.). Opinnollistaminen tki-projekteissa. Lähtökohtia ja kokemuksia käytännöstä. 2014. 95 s. (nid.) 88 s. (pdf)
- A:96 Päivi Niiranen-Linkama – Tiina Kuru. Kokemuksellinen hyvinvointi. Mitä 65–74-vuotiaat kertovat hyvinvoinnistaan. 2014. 55 s. (nid.) 55 s. (pdf)
- A:97 Marketta Koskinen. Mikkelin seudun Digipuntari 2014. Pilottitutkimuksen raportti. 2014. 67 s. (pdf)
- A:98 Sari Laanterä – Terttu Liimatainen – Marja-Liisa Laitinen. Ehkäisevän ja matalan kynnyksen hyvinvointipalvelumallin kehittäminen Mikkelin seudulle. 2014. 130 s. (nid.) 162 s. (pdf)
- A:99 Maarit Karhula. Omaisen ja läheisen näkemykset roolistaan palveluverkostossa. 2015. 76 s. (nid.) 76 s. (pdf)
- A:100 Sonja Miettinen – Sanna-Mari Pöyry. Vainulla Etelä-Savossa. Vaikeimmin työllistyvät nuoret palvelujärjestelmässä -selvitys. 2015. 90 s. (nid.) 102 s. (pdf)

- A:101 Tuija Vänttinen (ed.). Enhancing learning outcomes evaluation. Benchmarking learning outcomes evaluation in Finland, Scotland and Kansas. 2015. 116 s (nid.) 126 s. (pdf)
- A:102 Marjo Nykänen (toim.). Itsearviointi korkeakoulun laatutyökaluna. 2015. 141 s. (nid.) 143 s. (pdf)
- A:103 Riitta Tuikkanen – Paula Mäkeläinen. Työmiesten työaikaiset ruokapalvelut ja syöminen työaikana. 2015. 55 s. (nid.) 66 s. (pdf)
- A:104 Tuomas Pesonen – Jari Käyhkö – Janne Keränen – Henna Sundqvist – Panu Lahtinen. Esiselvitys: Pienoistehdas painetun älyn alustan valmistamiseen hiilidioksidi-kalsiumhydroksidi-mikrokuitukomposiittina. Raportti. 2015. 57 s. (pdf)
- A:105 Jari Käyhkö – Heikki Mutikainen – Juhani Turunen – Tapio Tirri – Yrjö Hiltunen – Tuomas Eerola – Lasse Lensu – Heikki Kälviäinen – Jarkko Mutanen – Markku Hauta-Kasari – Kyösti Karttunen – Kaarina Prittinen – Elmar Bernhardt. Loppuraportti: Massan ja paperinvalmistuksen märkäosan kuvantava mittaus sekä konenäkösovellukset (PULPVISION). 2015. 73 s. (pdf)
- A:106 Pekka Turkki. Lähiruokaa mökille. Etelä-Savon vapaa-ajan asukkaiden ruokaostoskäyt-täytyminen ja lähiruoan saatavuus. 2016. 50 s. (pdf)
- A:107 Eeva Koivula – Timo Siiskonen. Kohti vähähiilistä matkailua Etelä-Savossa. 2016. 134 s. (nid) 136 s. (pdf)
- A:108 Tomi Voutilainen – Dennis Galkin. Oikeudet ja velvollisuudet kan-salaisarkiston tiedonhallinnassa. 2016. 61 s. (pdf)
- A:109 Susan Eriksson – Jussi Ronkainen (toim.).Mmitä nuoret ajattelevat palveluista? Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä . 2016. 123 s. (nid.) 125 s. (pdf)

MAMK

University of Applied Sciences